

ЧАСОПІС ДЛЯ ВАС

№4 (1051), КРАСАВІК, 2021

Беларусь. Belarus

БЕЛАРУСЬ

Палітыка. Эканоміка. Культура

ISSN 0320-7544

ПА ДАРОЗЕ ДА ШЧАСЦЯ

ISSN 0320-7544

9 770320 754006 2 1004

**Газета
для суайчыннікаў,
якую чытаюць
па ўсім свеце**

РАЗВІЦЦЁ ПА ЎСІХ НАПРАМКАХ

4 Хай ніколі не змоўкнуць званы Хатыні

Ніколі пры жыцці гэтай вёскі у тутэйшых мясцінах не было так шматлюдна, як праз гады пасля яе трагічнай гібелі. І сёлета, 21 сакавіка ўвечары, тут зноў было шмат людзей. Яны прыйшлі сюды, каб аддаць даніну памяці загінулым

12 Эфект рэальных магчымасцяў, альбо Новыя гарызонты дзелавога супрацоўніцтва паміж Кітайскай Народнай Рэспублікай і Рэспублікай Беларусь

У сакавіку адбылася ўрачыстая цырымонія падпісання Пагаднення аб уваходжанні праекта Інстытута культуры і эканомікі Цзіньтай (ТАА «Новоэра Биотех») у галіне традыцыйнай кітайскай медыцыны ў Кітайска-Беларускі індустрыяльны парк «Вялікі камень»

УЛАДЗІМІР УЛАХОВІЧ: «У БУДУЧЫНЮ — З АПТЫМІЗМАМ»

21 Дзесяць асоб Беларусі: кітайскае прачытанне

Падзеяй у беларуска-кітайскіх гуманітарных адносінах на сучасным этапе можна смела лічыць выданне ў Пекіне кнігі нарысаў, прысвечаных дзесяці знакамітым ураджэнцам Беларусі. Выключнасць дадзенага грунтоўнага выдання заключаецца найперш у тым, што і выбар персанажаў кнігі, і аўтарства — усё гэта справа кітайскага боку

ЛІЧБА Ў ПОЛІ ЗРОКУ

28 Кава з водарам палескай глыбінкі

На Гомельшчыне прадпрымальнікі-пачаткоўцы рыхтуюцца адкрыць першую ў рэгіёне вытворчасць па абсмажванні кавы. Запускаецца бізнес-праект у Хойніках. Стартперы — інваліды-калясачнікі, якія ўпэўненыя ў поспеху ўнікальнага для палескай глыбінкі інклюзіўнага прадпрыемства

Беларусь. Belarus

Грамадска-палітычны часопіс

№ 4 (1051), красавік, 2021
Выдаецца з 1930 года.
Адноўлены ў 1944 годзе.

Заснавальнік:

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар

Харкоў Віктар Міхайлавіч

Адказны сакратар

Валянціна Ждановіч

Адрас рэдакцыі:

вул. Б. Хмяльніцкага, 10а,
г. Мінск, Беларусь, 220013.
Тэл.: +375 (17) 287-19-19,
+375 (17) 292-66-92.
Тэл./факс: +375 (17) 287-15-26.

www.viazda.by

E-mail: belarus.mag@mail.ru

Падпісны індэкс — 74820.

Рэгістрацыйнае пасведчанне 8,
выдана 16.07.2018 г.
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь.

Дызайн і вёрстка:

Андрэй Сіняўскі

Карэктар:

Аліса Гюнгер

«Беларусь. Belarus» выходзіць
на беларускай, англійскай
і кітайскай мовах.

Часопіс распаўсюджваецца
ў 50 краінах свету.

За дакладнасць фактаў,
іх інтэрпрэтацыю адказнасць
нясуць аўтары публікацыі.
Пры выкарыстанні матэрыялаў
часопіса спасылка на «Беларусь.
Belarus» абавязковая. Рэдакцыя
не нясе адказнасці за змест
рэкламных паведамленняў.

Падпісана да друку 21.04.2021.
Фармат 60x84 1/8.
Афсетны друк.
Папера крэйданая.
Ум.-друк. арк. 5,58
Ул.-выд. арк. 7,14

Агульны наклад — 812 асобнікаў
(на беларускай мове — 296).

Заказ

Друкарня:
Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, Мінск,
Рэспубліка Беларусь, 220123.

© Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"», 2021

На першай старонцы вокладкі —
Кацярына Дубаневіч падчас
кружасветнай вандроўкі

22

САНГИТА БАХАДУР:
«БЕРАЖЫЦЕ СВАЮ ЦУДОЎНУЮ КРАІНУ!»

32 Наперадзе — юбілей кітайскага публіцыста, мастака, перакладчыка

У Ланьхань альбо Гао Ман — вядомае не толькі ў Кітаі імя. На яго жыццё прыйшліся розныя часіны. Цікавасць да рускай культуры, да славянскага свету ў яго развівалася яшчэ да Вялікай Айчыннай вайны 1941–1945 гг.

46 Калі думкі і пачуцці аднолькава важныя

Даволі рэдкая з’ява: каб паралельна ў дзвюх галерэях, ды яшчэ і размешчаных літаральна побач, аднолькава па часе дэманстраваліся працы аднаго і таго ж мастака. Здавалася, што арганізатары выстаў моцна рызыкуюць не набыць, а страціць сваіх наведвальнікаў. У нейкім выпадку хутчэй за ўсё так магло і здарыцца. Але не тады, калі гаворка ідзе пра творчасць мінскага мастака Анатоля Кузняцова, вядомага сваімі арыгінальнымі творами. Паглядзець яго працы — у адной зале раннія, у іншай больш познія — публіка ішла аднолькава актыўна

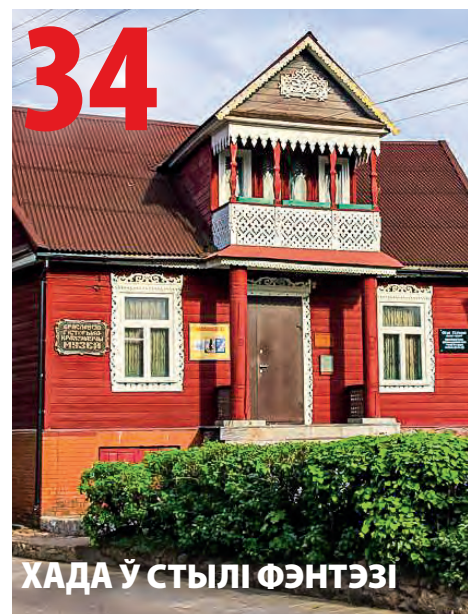

БЕЛТА

**СУСТРАКАЮЦЬ
ПА АДЗЕННІ...**

40 Кацярына Дубаневіч: "У дарозе я знайшла свой унутраны Акіян"

Аб прыбыцці Кацярыны Дубаневіч у Мінск 31 кастрычніка 2020 года пісалі шмат. Многія СМІ Беларусі не пакінулі па-за ўвагай яе вяртанне дадому. Што і зразумела. Бо Каця — адзіная жанчына ў Беларусі, якая рызыкнула ў адзіночку пачаць кругасветнае падарожжа на байку па імені Генры

BRASLAV.MUSEUM.BY

34

ХАДА Ё СТЫЛІ ФЭНТЭЗІ

▶ У НАГУ З ЧАСАМ

1

31 верасня ў Беларусі ўводзяцца біяметрычныя дакументы

Як адзначаюць спецыялісты, выкарыстанне біяметрычных дакументаў дазволіць аўтаматызаваць працэдуру ідэнтыфікацыі асобы, спрасіць праходжанне пашпартнага кантролю пры перасячэнні мяжы, будзе спрыяць развіццю электронных сэрвісаў. У прыватнасці, у дакументы новага тыпу будзе ўбудаваная мікрасхема, якая змяшчае фотавывы, адбіткі пальцаў рук і іншыя персанальныя дадзеныя ўладальніка.

Усяго з'явіцца восем новых відаў дакументаў, якія змяшчаюць біяметрычныя дадзеныя, у тым ліку ідэнтыфікацыйная карта грамадзяніна і біяметрычны пашпарт. ID-карты плануецца выкарыстоўваць на тэрыторыі краіны для пасведчання асобы ўладальніка. Біяметрычныя пашпарты спатрэбяцца для выезду за мяжу. Калі ж грамадзянін не плануе такія паездкі, то і атрымаваць гэты пашпарт не патрабуецца.

Інакш кажучы, абавязковай замены наяўных у насельніцтва пашпартаў на новыя біяметрычныя дакументы не прадугледжваецца. Пашпарт грамадзяніна Рэспублікі Беларусь, які дзейнічае ў цяперашні час, будзе выдавацца на ранейшых умовах. Кожны самастойна будзе вырашаць, які від дакумента, што сведчыць асобу, ён жадае атрымаць — біяметрычны альбо пашпарт дзеючага ўзору.

Між іншым, працэдура афармлення дзеючых пашпартаў не зменіцца. Захоўваецца і магчымасць выезду за мяжу па гэтым дакуменце.

▶ БЯСПЕКА ПЕРШ ЗА ЎСЁ

2

Бяспечная праца першай беларускай атамнай станцыі знаходзіцца ў цэнтры ўвагі адпаведных службаў

Яшчэ вясной спецыяльная камісія плануе прыняць у эксплуатацыю першы энергаблок Беларускай АЭС. Акрамя таго, у гэтым годзе чакаецца прыбыццё ў краіну двух місій МАГАТЭ. Такой інфармацыяй падзяліўся з журналістамі першы намеснік начальніка Дэпартаменту па ядзернай і радыяцыйнай бяспекі МНС (Дзяржатамнагляду) Леанід Дзедуль:

— Распараджэннем Прэм'ера міністра будзе зацверджаны склад прыёмчай камісіі. Яна пракантралюе стан аб'ектаў і сістэм, гатоўнасць персаналу, разгледзіць дакументы, якія абгрунтоўваюць бяспеку станцыі. Наглядныя органы падрыхтуюць заключэнне, на падставе якога і будзе выдадзена ліцэнзія на эксплуатацыю.

Спецыяліст Дзяржатамнагляду падкрэсліў, што бяспека Беларускай АЭС кантралюецца ў рэжыме рэальнага часу.

— Беларусь у розныя гады заключыла пагадненні для непасрэднага інфармавання іншых краін, у першую чаргу суседзяў. Гэтыя пагадненні тычацца як абвесткі аб магчымых аварыях, так і прадастаўлення інфармацыі аб стане ядзернай і радыяцыйнай бяспекі. Мы ў добраахвотным парадку прайнфармавалі розныя краіны аб завозе ядзернага паліва на пляцоўку БелАЭС, аб загрузцы паліва ў рэактар і пачатку фізпуску. Хоць па агульных патрабаваннях, па падыходах МАГАТЭ можна было пра гэта і не інфармаваць, — звярнуў увагу Леанід Дзедуль.

Па словах прадстаўніка МНС, па частцы бяспекі станцыі Беларусь была і застаецца адкрытай для замежных экспертаў:

— У канцы года, калі эпідэміялагічная абстаноўка не зробіць ўплыву, плануецца прыезд місіі МАГАТЭ па ацэнцы рэгулюючай дзейнасці. Дарэчы, эксперты адзначаюць, што ў нас ёсць станоўчыя практыкі, якія могуць з боку МАГАТЭ рэкамендаваць іншым краінам. Мы імкнемся крочыць у нагу з часам.

▶ ЗАКОН ДЛЯ ГРАМАДСТВА

3

У Мінску прайшло першае пасяджэнне Канстытуцыйнай камісіі

Варта нагадаць, што Канстытуцыйная камісія была створана ўказам Прэзідэнта дзеля таго, каб распрацаваць прапановы па змене Асноўнага Закона Беларусі і забяспечыць іх усенароднае абмеркаванне. Узначальвае камісію старшыня Канстытуцыйнага Суда Пётр Міклашэвіч. Ён адзначае:

— Галоўны ўдзельнік канстытуцыйных адносін — грамадзянін. Важна на канстытуцыйным узроўні замацаваць, што грамадзянін павінен праяўляць сацыяльную актыўнасць і адказнасць. Канстытуцыя — гэта светапоглядны дакумент, аснова для рэалізацыі палажэнняў заканадаўства.

Пётр Міклашэвіч лічыць, што сёння не стаіць задача з чыстага ліста напісаць новую Канстытуцыю:

— Канстытуцыя была прынятая ў 1994 годзе. Змены былі ўнесены ў 1996-м, і вось ужо каля 30 гадоў наша краіна ўстойліва, дынамічна, бяспечна развіваецца, мы дасягам прэгрэсу па розных напрамках. І сёння неабходна ўмацаваць прававы каркас нашага Асноўнага Закона, каб даць магчымасць рэгуляваць на больш высокім сучасным узроўні грамадскія адносіны па ўсіх напрамках.

Па словах Пятра Міклашэвіча, ужо пачалася канкрэтная праца па найважнейшым раздзеле Канстытуцыі, які вызначае правы і свабоды грамадзян, узаемаадносіны асобы, грамадства і дзяржавы:

— Гэты раздзел у нас і на дадзены момант адпавядае міжнародным стандартам у галіне правоў чалавека. Але час патрабуе ўдакладнення асобных палажэнняў, каб яшчэ ў большай ступені былі рэалізаваны і абаронены правы і свабоды нашых грамадзян.

Старшыня Канстытуцыйнай камісіі падкрэсліў, што важна правесці дакладны аналіз паступаючых прапаноў грамадзян і неабходных з іх замацаваць на канстытуцыйным узроўні. З тым разлікам, каб да 1 жніўня падрыхтаваць канкрэтны варыянт магчымых змяненняў у Канстытуцыю.

ХАЙ НІКОЛІ НЕ ЗМОЎКНУЦЬ ЗВАНЫ ХАТЫНІ

Ніколі пры жыцці гэтай вёскі у тутэйшых мясцінах не было так шматлюдна, як праз гады пасля яе трагічнай гібелі. І сёлета, 21 сакавіка ўвечары, тут зноў было шмат людзей. Яны прыйшлі сюды, каб аддаць даніну памяці загінулым.

Так, гэтыя словы пра Хатынь. Менавіта тут 22 сакавіка 1943 года гітлераўскія карнікі і іх прыслужнікі знішчылі беларускую вёсачку. Мабыць, толькі ў Хатыні пачынаеш ўсведамляць сур'ёзна маштаб і нялюдскасць той трагедыі, што развярнулася тут. Асабліва чытаючы імёны і ўзрост многіх хатынцаў — 2 гады, 3, 7, 11... Усе яны — 149 чалавек, у тым ліку 75 дзяцей — згарэлі ў адным хляве або былі расстраляныя ў адчайнай спробе выратавацца. І нават праз 78 гадоў пасля таго страшэннага дня металічныя спалохі перазвону, звычайна сумна-глухія, гучаць, прабіваюць да самай душы набатам. Заклікам не паўтарыць падобнае ніколі.

22 сакавіка 1943 года ў жыццё маленькай вёсачкі прыйшла бяда. Акупанты, якія цярпелі паразу на франтах, вынеслі смяротны прысуд мірнаму насельніцтву. Карнікі не пашкадавалі старых, жанчын і грудных немаўлятаў. І мы ніколі не змірымся з жахам бацькоў, на вачах якіх паміралі дзеці. Нам ніколі не забыцца пра страх і бездапаможнасць дзіцяці, якое шукае абароны ў дарослага і не разумее, за што адымаюць у яго жыццё. Нам не дараваць гора бацькі, які выжыў, але страціў свайго сына, і слёз хлопчыка, які знайшоў выратаванне пад целам забітай маці.

Успамінаючы Хатынь, мы ўспамінаем тысячы па-зверску знішчаных вёсак. Аплакваючы ахвяр гэтых жудасных падзей, аплакуем кожнага трэцяга жыхара Беларусі, які загінуў падчас Другой сусветнай вайны. Гэты боль назаўжды застанеца ў нашых сэрцах як памяць аб жорсткіх злачынствах супраць чалавечнасці. І няма ім апраўдання.

Свет зноў забывае гэтыя ўрокі. Ваенныя пагрозы, тэрарыстычныя атакі, міжканфесійныя разлады і міжнацыянальныя канфлікты запаўняюць старонкі гісторыі XXI стагоддзя новымі незлічонымі ахвярамі. І сучасны твар зла, часам схаваны за маскай добрых намераў, — такі ж пачварны, як і ў нацызму. Ідэі звышздзяржаўнасці і перавагі нацый знаходзяць чарговых паслядоўнікаў і вядуць да новых бед. Дык няхай жа журботны гук званаў Хатыні гучыць і перасцерагае ад паўтарэння страшэннай трагедыі. Хай іх металічны плач данясецца да тых куткоў зямлі, дзе сёння забыліся пра тое, што жыццё — гэта дар з неба, мір — самая вялікая каштоўнасць.

Хатынь — сімвал усенароднай памяці і смутку. Страты, якія не папоўніць. Злачынства, якому няма даравання і тэрміну даўнасці. Якое сцерла з твару зямлі больш за 9200 беларускіх вёсак і пасёлкаў.

У Дзяржаўным мемарыяльным комплексе «Хатынь» адбыліся рэспубліканскі мітынг-рэквіем «Лампада памяці» і Усебеларуская малітва. У гэтых мерапрыемствах разам з сынамі прыняў удзел Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Кіраўнік дзяржавы прайшоў дарогай памяці, усклаў кветкі да помніка Непакорнаму чалавеку і, звяртаючыся да прысутных, сказаў: «Гэтая праўда жорсткая, гэтая памяць цяжкая. Удумайцеся: акупанты і іх памагатыя-паліцаі спалілі 9200 беларускіх вёсак. З іх больш пяці тысяч — разам з жыхарамі... У гэтай памяці шмат болю і пакут, у ёй трагічны гістарычны досвед. Гэта факт: Другая Сусветная была не проста вайной, яна стала планавым знішчэннем нашых славянскіх народаў... Нам ніколі не забыцца пра страшэнныя старонкі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Мы ніколі не даруем жорсткасць, бесчалавечнасць і бясчынствы ворага на нашай зямлі. Мы гэта памятаем, і ў гэтым наша сіла...».

Аддаць даніну памяці жыхарам Хатыні ў гэты вечар прыйшлі людзі розных пакаленняў. Многія прыехалі на мерапрыемства разам з дзеткамі, нягледзячы на надвор'е. Ужо пасля заканчэння Усебеларускай малітвы Прэзідэнт не прамінуў падзякаваць усім тых, хто ў непагодлівы дзень прыехаў у «гэтую памерлую глухую лясную вёсачку, але якая жыве ў сэрцах. Заклікаў прыводзіць у такія месцы і дзяцей. Каб яны разумелі і шанавалі жыццё: «Вы павінны памятаць: пакуль мы прыходзім да помнікаў і святыняў у нашай Беларусі, значыць, мы будзем жыць і будзе існаваць наша краіна. Як толькі мы забудзем сцэжкі, дарогі да гэтых святых месцаў, мы загінем як народ і як нацыя».

Беларусь будзе памятаць. Вайна сапраўды пакінула трагічны адбітак у кожнай сям'і, таму прысутныя казалі пра свой абавязак перад людзьмі, якім не наканавана было сустрэць вялікую перамогу, пра каштоўнасць міра.

Вось што ад імя кіраўнікоў усіх рэлігійных канфесій Беларусі, якія прынялі ўдзел у жалобнай цырымоніі, сказаў мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Венямін, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі: «На гэтым журботным месцы мы задаем пытанне: чаму адбылася тут трагедыя? Чаму людзі забівалі нашых суайчыннікаў? Так жорстка,

ад мала да вяліка... Мы бачым, што тыя людзі, якія дапусцілі вялікае зло на гэтым месцы, на нашай беларускай зямлі, панеслі адпаведнае спагнанне. Прарок Асія казаў, што той, хто сее вецер, пажне буру. Мы перажываем за будучыню нашай краіны, мы імкнемся і жадаем, каб у міры, згодзе, яднанні працягваць сваё жыццё. Да гэтых намаганняў далучым нашы малітвы».

Апостальскі адміністратар Мінска-Магілёўскай архіепархіі епіскап Казімір Велікаселец таксама казаў пра важнасць захавання гістарычнай памяці дзеля міра: «Ёсць такая ісціна: калі мы забыліся пра мінулае, то ў нас няма будучыні. Мы павінны памятаць пра гэта, памятаць усё, што перажылі, усе войны». Аксана Жолудзь, старшыня Каменскага сельвыканкама, на тэрыторыі якога і размешчаны мемарыяльны комплекс «Хатынь», з гэтым салідарная: «Памяць для кожнага чалавека — яго дарога ў будучыню. Калі мы не будзем памятаць мінулае сваіх родных і блізкіх, сваю гісторыю, ці зможам мы называцца людзьмі, народам як такім? Гэта нас аб'ядноўвае. Трагедыя, якая здарылася на нашай зямлі, — агульнае гора. І мы заўсёды будзем памятаць пра гэта, каб не дапусціць яе паўтарэння». Настаўнік Таццяна Шаўкапяс нарадзілася ў вёсцы Закалюжжа за дзевяць кіламетраў ад Хатыні. Успомніла, што ў дзяцінстве сюды часта ездзіла на веласіпедзе па

старой дарозе праз лес. Памятае і тое, як будаваўся велічны Мемарыял, як школьніцай хадзіла ў паходы з наведваннем гэтага месца. І сёння педагогі распавядаюць дзецям аб тых страшэнных днях, лічачы гэта сваім абавязкам: «Я родам з гэтага краю. І нашы сваякі жылі тут. Памятаю расказы бабулі. Зарыва над вёскай было відаць на дзясяткі кіламетраў. Гэта страшна, і трэба зрабіць усё, каб полымя вайны больш нікога не змагло дагнаць. Балюча думаць пра тое, колькі такіх вогненых вёсак сцёрта назаўжды з твару зямлі. Мы не можам гэтага забыць і ўсё зробім, каб пакаленне, якому сёння перадаем веды, перадало гэтую святую памяць сваім дзецям. І так бясконца».

Дарэчы, мемарыяльны комплекс «Хатынь» у мінулым годзе наведалі прадстаўнікі больш чым ста краін. Сусветна вядомы помнік, які стаў сімвалам ахвяр, пакут і мужнасці беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, заўсёды будзе нагадваць не толькі аб здзейсненым тут злачынстве, але і аб 9200 населеных пунктах, знішчаных акупантамі і калабарацыяністамі.

І памяць гэтую людзі павінны захаваць, каб падобнае ніколі не паўтарылася, каб ідэалогія фашызму не змагла больш перавярнуць свядомасць людзей, ператварыўшы іх у бяздушных катаў. Аб каштоўнасці ўрокаў гісторыі казаў Прэм'ер-міністр Беларусі Раман Галоўчанка, паклаўшы кветкі да мемарыялу:

«Адкрыліся архівы, і мы даведаліся пра новыя старонкі трагедыі беларускага народа. Гаворка цяпер ідзе не пра нацыянальнасці катаў. Зло не мае нацыянальнасці. Гаворка аб тым, што людзі, якія ўдзельнічалі ў гэтых злачынствах, зрабілі свой выбар. І разам з заўзятымі садыстамі і мярзотнікамі, якія атрымлівалі задавальненне ад таго, што яны рабілі, была і тая частка людзей, якія сталі на шлях здрады, нібыта рухомыя нянавісцю да савецкай улады, магчымаасцю аднаўлення сваіх ранейшых правоў — маёмасных і гэтак далей. Але чым бы яны ні кіраваліся, яны сталі здраднікамі і скончылі свой жыццёвы шлях гэтак жа, як і тыя, хто рабіў зло са сваіх садысцкіх схільнасцяў».

Між тым, на месцы спаленых вёсак у кожнай вобласці прайшлі памятныя мерапрыемствы напярэдадні хатынскай трагедыі. Вёску Красны Бераг у Жлобінскім раёне называюць «Дзіцячая Хатынь». У 1943 годзе гітлераўцы арганізавалі тут канцэнтрацыйны лагер, дзе ў якасці донараў выкарыстоўваліся дзеці, над якімі ставілі медыцынскія вопыты. У лагеры было закатавана 1990 дзяцей. Сотні жыхароў Гомельшчыны з удзелам кіраўніцтва рэгіёну, духавенства, моладзі, былых вязняў канцлагераў прыехалі сюды на мітынг-рэквіем. Выступаючы перад прысутнымі, намеснік старшыні Гомельскага аблвыканкама Уладзімір Прывалаў сказаў: «Мемарыяльны комплекс сімвалізуе дзіцячыя мары і надзеі, якім не наканавана было спраўдзіцца. Кожны з нас яшчэ раз павінен асэнсаваць, на краі якой прорвы стаяў тады свет, якімі наступствамі мог абярнуцца фашысцкі рэжым для Беларусі. Так, мы ні на хвіліну не павінны забываць, што няма апраўданняў жорсткасці, тэрарызму, агрэсіі. І абавязаны зрабіць усё, каб ідэалогія фашызму ніколі не знайшла водгуку ў сэрцах людзей».

Аб трагедыі вогненнага вёска нагадвае велічны мемарыял «Ала» ў Светлагорскім раёне. На месцы даваеннай вёскі было расстраляна і спалена 1758 мірных жыхароў, з іх 100 мужчын, 508 жанчын, 950 дзяцей. Населены пункт, як і Хатынь, не адраджўся. «Мукі людзей тут адчуваеш на нейкім энергетычным узроўні, — дзеліцца ўдзельніца мітыngu гамяльчанка Людміла Кадзіна. — Трагедыя таго страшэнна-

га часу ўспрымаю як асабістую. Мае дзяды ваявалі, адзін з іх не вярнуўся з фронту. Я яго не ведала. Маю бабулю ганялі ў Германію. Страшна, што сярод ахвяр вайны былі сотні тысяч дзяцей. Такую жорсткасць нічым апраўдаць нельга. Усё перажытае, выпакутаванае беларускім народам паўплывала на яго менталітэт. Мы, як ніхто, усведамляем каштоўнасць міра».

Жалобны мітынг-рэквіем «Усенародная памяць і боль» сабраў шмат людзей на мемарыяльным комплексе «Боркі» ў Кіраўскім раёне, урачыста адкрытым у мінулым годзе пасля маштабнай рэканструкцыі. Улетку 1942-га нацысты правялі тут адну з самых буйных карных аперацый на тэрыторыі Беларусі падчас Вялікай Айчыннай вайны. Каты знішчылі разам з жыхарамі вёску Боркі і некалькі прылеглых да яе пасёлкаў. Былі спаленыя і расстрэляныя больш за 2 тысячы мірных жыхароў. Цяпер яны назаўсёды ўвекавечаны ў камені.

Семдзясят восем гадоў таму Хатынь была сцёрта з твару зямлі, спалена разам з хатамі і жыхарамі. «Карнікі падыйшлі да Хатыні каля трох гадзін дня. Адна рота замацавалася на ўскрайку лесе і адкрыла агонь па вёсцы. Астатнія рушылі ў абход, акружаючы вёску, — прыгладваю словы дырэктара мемарыяльнага комплексу «Хатынь» Артура Зельскага, які расказваў пра падзеі таго дня, можа, у тысячны раз, а ў голасе ўсё роўна чуліся хваляванне і боль. — У тую гадзіну ў вёсцы знаходзіліся партызаны, якія прыйшлі напярэдадні, каб правесці дыверсію на дарозе Лагойск — Віцебск. Заўважыўшы праціўніка, партызаны сталі хутка пакідаць Хатынь. Паліцаі іх не пераследавалі, працягвалі акружаць вёску. Потым карнікі ўсіх жыхароў ад мала да вяліка выганялі з хат і накіроўвалі да гумна на ўскрайку вёскі, — Артур Зельскі паказваў на месца, дзе сёння стаіць сімвалічная стража. — Выганялі сем'ямі ў чым былі. Не шкадавалі ні старых, ні жанчын з маленькімі і груднымі дзецьмі. Дзякуючы ўспамінам Віктара Жалабковіча, адзінага сведкі, які вырваўся з полымя, вядома, што стаяў сонечны дзень, раставаў снег, беглі ручаіны. Маленькія дзеткі былі басаножа, пераскоквалі з ножкі на ножку, бо снег балюча апякаў іх пятакі. Расказаць, што адбылося пасля таго, як жыхароў сагналі ў гумно, цяжка. Бо там пачына-

ецца ўся трагедыя, якая працягвалася да самай ночы».

Словы тут і не патрэбныя. Замест экскурсавода пра трагедыю Хатыні расказваюць званы на абелісках-камінах, адкрытыя брамкі, вянцы зрубаў, пералічаныя імёны вясцоўцаў. Усяго 149 чалавек, з іх 75 дзяцей. Самаму малодшаму, Таліку Яскевічу, якога карнікі пазбавілі і першых слоў, і першых крокаў, было ўсяго 7 тыдняў.

Помнік-дакумент — так называюць мемарыяльны ансамбль «Хатынь». І гэты дакумент сведчыць пра трагедыю не толькі Хатыні. Ідучы па галоўнай алеі мэмарыялу, трапляеш на сімвалічныя «Могілкі вёсак». 185 беларускіх вёсак раздзялілі лёс Хатыні — згарэлі і не адраділіся пасля вайны. Хатынь — 186-я. Яшчэ 443, увекавечаныя на «Дрэвах жыцця», паўсталі з попелу, атрымаўшы іншае жыццё. Але і гэтыя страшныя лічбы толькі невялікая частка з тых, што ведаюць на сёння. У электроннай базе даных Нацыянальнага архіва Беларусі — 9093 назвы

вёсак, знішчаных у гады Вялікай Айчыннай вайны цалкам або часткова, з насельніцтвам і без жыхароў.

«Заўсёды пачынаю экскурсію з таго, што ўсе тыя лічбы, якія наведвальнік бачыць на мемарыяле, адпавядаюць часу стварэння помніка, — тлумачыць дырэктар мемарыяльнага комплексу «Хатынь» Артур Зельскі. — Мы не маем права нічога змяняць — ёсць ахоўная зона мемарыяла. Да таго ж гістарычны пошук працягваецца. Дакладных лічбаў па спаленых вёсках ці людзях, якія загінулі ў гады вайны, няма і па сёняшні дзень».

Артур Зельскі заўважыў, што апошнім часам становіцца больш індывідуальных наведванняў мэмарыялу: «Гэта вельмі каштоўна для нас. Сем'і — найбольш удзячныя слухачы. Яны вельмі блізка ўспрымаюць гісторыю. Упэўнены, што менавіта праз сям'ю можна весці выхаванне і ўздзейнічаць на свядомасць чалавека».

Уладзімір **Веліхаў**
Фота БелТА

РАЗВІЦЦЁ ПА ЎСІХ НАПРАМКАХ

Такую выснову лёгка зрабіць на падставе нядаўняга візіту ў Баку Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі і яго сустрэч з Прэзідэнтам Азербайджана Ільхамам Аліевым

У аснове беларуска-азербайджанскага супрацоўніцтва ляжаць, безумоўна, эканамічныя інтарэсы. Летась таваразварот паміж дзвюма краінамі наблізіўся да паўмільярда долараў. І сёння можна ўпэўнена казаць аб тым, што, калі б не пандэмія, гэтая лічба была б большай. Азербайджан увайшоў у топ-15 найбуйнейшых гандлёвых партнёраў Беларусі. А наша краіна стабільна з'яўляецца другім пасля Расіі гандлёвым партнёрам Азербайджана ў СНД. Мінск і Баку на пастаяннай аснове аказваюць узаемную падтрымку ў міжнародных

структурах па ключавых для абедзвюх краін пытаннях.

Думаецца, немалую ролю ў такім раскладзе гуляюць даверныя адносіны паміж лідарамі дзвюх краін. Аляксандр Лукашэнка і Ільхам Аліев з 2006 года рэгулярна абменьваюцца візітамі. У папярэдні раз Прэзідэнт Беларусі наведаў Баку ў 2016 годзе. А ў 2018-м у Мінску прымаў Прэзідэнта Азербайджана. Па выніках гэтага візіту Аляксандр Лукашэнка падпісаў адпаведны пратакол даручэнняў.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Азербайджане Андрэй Раўкоў лічыць, што сёння Азербай-

джан — дзяржава, якая дынамічна развіваецца, рэгіянальны лідар, што ўпэўнена заяўляе аб сабе на міжнароднай арэне. За кароткі час гэтая краіна стала прыкметнай фігурай на сусветным рынку вуглевадародаў, важнай пляцоўкай для міжкультура-нага і міжканфесійнага дыялогу.

- Паміж Беларуссю і Азербайджанам традыцыйна склаліся дружалюбныя адносіны, якія носяць характар стратэгічнага партнёрства, - падкрэсліў Пасол. - Падтрыманне інтэнсіўных кантактаў на вышэйшым узроўні, безумоўна, адпавядае нашым нацыянальным інтарэсам.

Акрамя таго, наладжаныя ўстойлівыя сувязі на ўзроўні ўрадаў, парламентаў, міністэрстваў і ведамстваў, сфарміравана салідная дагаворна-прававая база двухбаковых адносін.

Падчас цяперашняга візіту Аляксандра Лукашэнкі ў Баку абмеркаваны шырокі спектр пытанняў беларуска-азербайджанскага дыялогу, развіцця эканамічных сувязяў і кааперацыйных праектаў. Бакі бачаць пэўны патэнцыял узаемадзеяння ў сферах прамысловасці, сельскай гаспадаркі, будаўніцтва, дрэваапрацоўкі, транспарту, нафтахімічнага комплексу, інфармацыйных тэхналогій, аховы здароўя, турызму.

Адзін з самых паспяховых сумесных праектаў — зборка беларускай тэхнікі ў Гянджы, другім па велічыні азербайджанскім горадзе. На базе Гянджынскага аўтазавода з 2007 года сабралі амаль 12 тысяч трактароў "Беларус" і каля 3,5 тысячы адзінак камунальнай, пасажырскай і іншай тэхнікі. У тым ліку асвоілі зборку электробусаў і збожжаўборачных камбайнаў. Беларусь удзельнічае ў мадэрнізацыі чыгуначнай інфраструктуры Азербайджана, пастаўляючы сучасныя пасажырскія цягнікі і лакаматывы «Штадлер».

Актыўна развіваецца ўзаемадзеянне і ў сферы сельскай гаспадаркі. За мінулы год, да прыкладу, экспарт беларускай сельгаспрадукцыі ў Азербайджан вырас амаль на 11 працэнтаў, перавысіўшы 30 мільёнаў долараў. Гэта значыць, што прадукты харчавання з сінявокай прыйшліся па гусце мясцоваму насельніцтву. Між іншым, сёння нашы малочныя і мясныя прадукты можна знайсці не толькі ў сетцы магазінаў "Беларускі", але і ў любым буйным маркеце Азербайджана. Узамен мы імпартуем азербайджанскія садавіну, гародніну і бахчавыя. З 2017 года ў Мінску дзейнічае Гандлёвы дом Азербайджана, якому прадастаўлены льготны рэжым па пастаўцы харчовай групы тавараў на беларускі рынак. У сваю чаргу, у Азербайджане прысутнічаюць 45 дылераў, якія прадстаўляюць больш за пяцьдзясят беларускіх прадпрыемстваў.

Паспяхова развіваецца супрацоўніцтва ў нафтавай сферы. Калі ў Беларусі ўзніклі праблемы з пастаўкамі нафты, Баку падставіў сяброўскае плячо. Кампанія SOCAR сумесна з

канцэрнам "Белнафтахім" за кароткі час адпрацавала лагістыку, і Азербайджан стаў адным з асноўных альтэрнатыўных пастаўшчыкоў сыравіны на Мазырскі НПЗ. Дарэчы, пад заслону мінулага года Беларуска-азербайджанская нафтавая кампанія і даччыная структура SOCAR Trading заключылі гадавы кантракт на пастаўку нафты беларускім спажыўцам.

Цяпер жа стаіць задача не проста актывізаваць партнёрства, але і напоўніць яго новым зместам. Напрыклад, Беларусь гатовая экспартаваць цягнікі для Бакінскага метрапалітэна. На парадку візіту былі і пытанні далейшай прамысловай кааперацыі, праекты ў галіне вытворчасці і перапрацоўкі сельгаспрадукцыі. Ёсць вялікі патэнцыял для ўзаемадзеяння ў сферы аховы здароўя і фармацэўтыкі. Беларусь гатовая пастаўляць на азербайджанскі рынак лекавыя прэпараты, якія адпавядаюць сусветным стандартам, але па больш камфортным кошце. Нездарма насычаны перагаворны парадак візіту завяршыўся падпісаннем шэрагу двухбаковых дакументаў і камерцыйных кантрактаў, якія, несумненна, стануць імпульсам для далейшага развіцця беларуска-азербайджанскіх адносін.

Безумоўна, Мінск і Баку звязвае ўзаемная зацікаўленасць у стратэгічным партнёрстве. Афіцыйныя перамовы Аляксандра Лукашэнкі і Ільха-

ма Аліева прайшлі на беразе Каспія ў Палацы "Загульба". А напярэдадні Кіраўнікі дзяржаў правялі не адну гадзіну за неформальнай гутаркай. Дарэчы, Прэзідэнт Беларусі — першы замежны лідар, якога ў гэтым годзе прымаў Азербайджан. Нездарма Аляксандр Лукашэнка падчас гутаркі падкрэсліў:

- Сапраўдныя сябры не адкладаюць у доўгую скрыню тыя мерапрыемствы, якія трэба правесці своєчасова. Перашкодзіць гэтаму не можа ні адна пандэмія.

Прэзідэнт адзначыў, што краіны дыверсіфікавалі свае адносіны ў палітыцы і эканоміцы, і яны абсалютна нічым не абцяжараныя:

- Мы нікому не перашкаджаем, і нам ніхто імкнецца не перашкаджаць. Таму што калі ты хочаш нешта зрабіць, то цяжка гэтаму перашкодзіць.

Так, у 2020 годзе таваразварот паміж Беларуссю і Азербайджанам наблізіўся да паўмільярда долараў. Паводле слоў Аляксандра Лукашэнкі, гэта добры вынік з пункту гледжання дынамікі. Узровень палітычнага дыялогу Кіраўнік беларускай дзяржавы акрэсліў так:

- Цяжка сказаць, чаго нам не хапае. У нас бліскучыя адносіны. І я гэтым заўсёды ганаруся. Мы аднавілі самыя цёплыя стасункі з часоў Савецкага Саюза па ўсіх напрамках.

Аляксандр Лукашэнка прапанаваў азербайджанскаму калегу падтрымку з боку Беларусі ў аднаўленні закранутых нядаўнім канфліктам тэрыторый.

Ільхам Аліеў, у сваю чаргу, адзначыў, што супрацоўніцтва паміж краінамі паспяхова развіваецца як у палітычнай сферы, так і ў эканоміцы. Паводле яго слоў, беларуска-азербайджанскім сувязям была нададзена такая дынаміка, што развіццё ідзе па ўсіх напрамках:

- Нашы ўзаемныя візітыносяць рэгулярны характар. Гэта ўсё сведчыць аб цесным палітычным узаемадзеянні, высокім узроўні даверу паміж краінамі і нацэленасці на вынік. У нас адносіны цалкам вольныя ад усялякіх праблем. Нашы рэгулярныя кантакты дазваляюць проста падводзіць вынікі зробленага, намячаць наступныя крокі і рухацца наперад.

Сапраўды, сёння Беларусь і Азербайджан звязвае ўзаемадзеянне на самых розных кірунках. Асабліва каштоўнае супрацоўніцтва ў энергетычнай сферы. Нездарма Аляксандр Лукашэнка выказаў асабліваю падзяку азербайджанскаму калегу за падтрымку Беларусі ў сферы паставак вуглевадароднай сыравіны, дзе ёсць відавочныя перспектывы:

— Нам, можа быць, варта разгледзець пытанне паглыблення адносін менавіта ў гэтай сферы. Вельмі, вядома, тонкае і далікатнае ў сілу таго, што

Беларусь размешчана ў эпіцэнтры эканамічных і палітычных падзей. Але, тым не менш, няма невырашальных пытанняў.

Відавочна, што ў Мінска і Баку намеціўся новы этап эканамічнай кааперацыі. Паводле выказванняў Аляксандра Лукашэнкі, за два дні была праведзена грунтоўная рэвізія адносін. Бакі пацвердзілі іх стратэгічны характар і канстатавалі адсутнасць праблем або разыходжанняў у меркаваннях па міжнародным парадку дня:

- Нашы ацэнкі абстаноўкі ў свеце цалкам супадаюць. Ёсць яснасць адносна далейшых сумесных дзеянняў ва ўмовах крызісу сусветнай эканомікі, пандэміі і, самае галоўнае, неадназначных прагнозаў на перспектыву.

Беларусь, запэўніў Прэзідэнт, шчыра вітае дамоўленасці аб поўным спыненні ваенных дзеянняў у зоне нагорна-карабахскага канфлікту. Аляксандр Лукашэнка выказаўся адназначна:

- Гэта важнае палітычнае рашэнне, якое павінна стаць асновай трывалага міру ў рэгіёне. З чым я хачу павіншаваць народ Азербайджана і народ Арменіі — са сканчэннем гэтай страшнай трагедыі, якая доўжылася 30 гадоў. Маю пазіцыю ведае ўвесь свет, ведае і азербайджанскі, і армянскі народы. Я заўсёды задаваў пытанне: скажыце, у Карабаху людзі шчаслівыя, што яны там жывуць пастаянна

пад гэтым прыгнётам? Ім што, добра там? Значыць, гэтую праблему трэба неяк вырашаць! А сёння я сапраўды хачу павіншаваць і народ Азербайджана, і народ Арменіі са сканчэннем гэтага сумнага, калі не сказаць больш, перыяду ў іх гісторыі. Прэзідэнт (Ільхам Аліеў. — **Заўв. рэд.**) - малайчына. Ён сказаў: мы хочам перавярнуць гэтую старонку. Вось мая пазіцыя і мае пажаданне: дай бог, каб выраўнавалася гэтая бяда, каб не было ў душы і сэрцы нейкіх аскепкаў у армянскага і азербайджанскага народаў.

Ільхам Аліеў заявіў, што Азербайджан скіраваны на ўмацаванне мер даверу ў адносінах з Арменіяй:

- Мы разлічваем, што Беларусь як наш сябар, праверыны партнёр прыме актыўны ўдзел не толькі ў аднаўленні тэрыторый. Беларусь як партнёр Арменіі, краіна, якая разам з ёй з'яўляецца членам ЕАЭС і АДКБ, і як краіна, якая з'яўляецца блізкім сябрам Азербайджана, можа адыграць важную ролю і ў наладжванні кантактаў паміж Арменіяй і Азербайджанам.

Абгрунтавана, што падчас перамоў у Баку шмат увагі было нададзена гандлёва-эканамічнаму супрацоўніцтву. Адносна новай стадыі кааперацыі гаворка пераважна ідзе аб трансферы тэхналогій і адкрыцці ў Азербайджане новых сумесных прадпрыемстваў для стварэння неабходных вытвор-

часцяў і новых працоўных месцаў. Як адзначалася вышэй, вялікі патэнцыял для кааперацыйных сувязяў беларускі бок бачыць у прамысловасці, сельскай гаспадарцы, дрэваапрацоўцы, інфармацыйных тэхналогіях, ахове здароўя, турызме, адукацыі. Добрыя перспектывы ёсць для паглыблення ўзаемадзеяння ў навукова-тэхнічнай і ваенна-прамысловай сферах.

Бакі таксама прааналізавалі, як развіваецца пандэмічная сітуацыя ў свеце. Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што ў Беларусі пачынаецца масавая вакцынацыя насельніцтва, для гэтых мэтаў будуць выкарыстоўвацца створаныя ў краіне па расійскіх тэхналогіях прэпараты. Аднак увесць аб'ём вырабленых вакцын Беларусь спажываць не зможа, таму іх гатовыя экспартаваць, у тым ліку і ў Азербайджан. Гэта, паводле слоў Прэзідэнта, было ўспрынята не толькі станоўча, але і з пэўнай надзеяй.

Аляксандр Лукашэнка запрасіў Ільхама Аліева ў Беларусь, дадаўшы, што некаторыя пункты праграмы яго візіту ўжо былі вызначаныя. Кіраўнік беларускай дзяржавы асабліва падкрэсліў:

- Мы заўсёды былі і застанемся надзейнымі сябрамі вайшай краіны. Беларусы - гэта надзейныя людзі. Усё, аб чым мы дамовіліся, будзе рэалізавана.

Па выніках перамоў прэзідэнтаў Беларусі і Азербайджана бакі падпісалі некалькі дакументаў аб развіцці супрацоўніцтва ў розных сферах.

■ Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Беларусі заключыла мемарандум аб узаемадзейнасці з агенцтвам харчовай бяспекі Азербайджана аб супрацоўніцтве ў галіне ветэрынарыі.

■ Мемарандум аб узаемадзейнасці па пытаннях супрацоўніцтва ў энергетычнай сферы падпісалі кіраўнікі міністэрстваў энергетыкі.

■ Яшчэ адзін мемарандум заключаны паміж беларускім Нацыянальным агенцтвам па турызме і дзяржаўным агенцтвам па турызме Азербайджана.

■ Акрамя таго, дыстанцыйна падпісаны мемарандум аб узаемадзейнасці паміж канцэрнам "Белнафтахім" і кампаніяй SOCAR.

Васіль **Харытонаў**
Фота БелТА

Кампетэнтна

Ігар Петрышэнка, намеснік Прэм'ер-міністра:

- Паміж Беларуссю і Азербайджанам актыўна развівалася супрацоўніцтва па лініі Міністэрства транспарту і камунікацый. Наша авіякампанія нават у пандэмію працягвала лятаць у Баку. З 1 красавіка гэтыя палёты актывізаваліся. Мы спадзяемся, што для турыстычнага патэнцыялу, для бізнесу гэта дазволіць актывізаваць усе нашы формы супрацоўніцтва. Развівалася супрацоўніцтва ў сферы адукацыі. У беларускіх вучэбных навуковых установах больш за 500 азербайджанскіх студэнтаў. Падпісана 52 пагадненняў. У нашым універсітэце грамадзянскай абароны МНС прайшлі падрыхтоўку больш за 500 курсантаў. Развіваецца супрацоўніцтва ў сферы культуры. Мы намерзілі, што ў 2022 годзе пройдуць Дні культуры Беларусі ў Азербайджане, а ў 2023-м - Дні культуры Азербайджана ў нас у краіне. У бягучым годзе па выніках двух месяцаў наш таваразварот склаў ужо каля 108 мільёнаў долараў. Ёсць пазітыўная дынаміка. Думаю, перамавы на вышэйшым узроўні нададуць дадатковы імпульс супрацоўніцтву па ўсім спектры нашых шматгранных беларуска-азербайджанскіх адносін, кантакты яшчэ больш інтэнсіфікуюцца, а перыяд пэўнага зацішша і адсутнасці вочных сустрэч завершыцца.

Іван Крук, міністр сельскай гаспадаркі і харчавання Беларусі:

- У цэлым за 2020 год аб'ём вытворчасці і паставак беларускіх прадуктаў харчавання на знешнія рынкі склаў 5,8 мільярда долараў і павялічыўся ў валютнай выручцы на 240 мільёнаў. Што тычыцца Азербайджана, аб'ём прыросту рэалізацыі нашых прадуктаў харчавання і сельскагаспадарчай прадукцыі тут з 2016 па 2020 год павялічыўся з 6 мільёнаў долараў да 30. За 2020-ы прырост да ўзроўню 2019 года склаў 111 працэнтаў. У найбліжэйшы час будзе створана група паміж міністэрствамі сельскай гаспадаркі Беларусі і Азербайджана. Мы адпрацуем усе напямкі, якія цікавыя і Азербайджану і Беларусі. Першае - гэта забеспячэнне прадуктамі харчавання. Другое - супрацоўніцтва ў галіне адукацыі, стварэння сумесных прадпрыемстваў па вытворчасці ветэрынарных прэпаратаў.

Пётр Пархомчык, міністр прамысловасці:

- Наш прыезд вельмі важны. Азербайджан зацікаўлены ў прамысловай прадукцыі, якую выпускае ў першую чаргу Мінскі трактарны завод. Падчас візіту Прэзідэнта Беларусі падпісаны кантракт на пастаўку партыі з 550 трактараў. Сума кантракту — каля 9 мільёнаў долараў. Наш партнёр у Гянджы шчыльна працуе з МТЗ. За гэты час ён прадаў больш за 12 тысяч трактараў, стварыў зборачную вытворчасць у Турцыі. Пандэмія перашкаджае ўсталяваць больш інтэнсіўныя кантакты з турэцкім бокам, але мы спадзяемся, што гэты час пройдзе і з'явіцца магчымасць прасунуць нашы трактары і на тым рынку. Таксама абмеркаваныя пастаўкі прадукцыі Мінскага аўтамабільнага завода, пытанні, звязаныя з пастаўкай і заменай ліфтаў, якія адпрацавалі свой рэсурс, у горад Сумгаіт. Вельмі цікавая тэма, звязаная з электратранспартам. Гэтае пытанне абмяркоўваецца ўсюды, куды б мы ні прыязджалі. Азербайджан зацікаўлены не проста ў куплі пасажырскага электратранспарту, а менавіта ў стварэнні гэтых кампетэнтных у сваёй краіне. Цяпер праводзяцца тэставыя выпрабаванні чатырох электробусаў вытворчасці прадпрыемства «Белкамунмаш». Будзем ствараць вытворчасць, якая забяспечыць Азербайджан. Спадзяемся і на тое, што Азербайджан можа стаць мостам прасоўвання гэтай прадукцыі і ў трэція краіны - Іран, Турцыю.

ЭФЕКТ РЕАЛЬНЫХ МАГЧЫМАСЦЯЎ,

АЛЬБО НОВЫЯ ГАРЫЗОНТЫ ДЗЕЛОВАГО СУПРАЦОЎНІЦТВА ПАМІЖ
КІТАЙСКОЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКАЙ І РЭСПУБЛІКАЙ БЕЛАРУСЬ

У сакавіку адбылася ўрачыстая цырымонія падпісання Пагаднення аб уваходжанні праекта Інстытута культуры і эканомікі Цзіньтай (ТАА «Новоэра Биотех») у галіне традыцыйнай кітайскай медыцыны ў Кітайска-Беларускі індустрыяльны парк «Вялікі камень». У парку плануецца будаўніцтва цэха па вытворчасці і расфасоўцы прэпарата традыцыйнай кітайскай медыцыны «Лінлань Іцін» для лячэння каранавіруснай інфекцыі, які ўжо засведчыў сваю высокую эфектыўнасць. Прадугледжваецца пашырэнне наменклатуры выпускаючых прэпаратаў з выкарыстаннем беларускіх лекавых траў і расліннай сыравіны. У планах — стварэнне таксама адпаведных цэнтраў, у прыватнасці, Цэнтра дыягностыкі і лячэння. Адным словам, праект не толькі ліквідуе прабел у галіне традыцыйнай медыцыны ў індустрыяльным парку, але стане сапраўдным прарывам у супрацоўніцтве паміж Кітаем і Беларуссю ў галіне аховы здароўя.

Унікальныя перавагі

Традыцыйная кітайская медыцына (ТКМ) — гэта агульны тэрмін для абазначэння медыцыны ўсіх этнічных груп Кітая, уключаючы медыцыну ханьцаў і нацыянальных меншасцяў, які адлюстроўвае разуменне кітайскай нацыяй жыцця, здароўя і хвароб. Яна мае даўнія гістарычныя традыцыі, унікальныя тэорыі і тэхнічныя метады. Асноўная тэорыя традыцыйнай кітайскай медыцыны ўяўляе сабой абагульненне жыццядзейнасці чалавека і парадак развіцця хваробы. Яна ўключае ў сябе вучэнне пра два пачаткі Ін і Ян, канцэпцыю пяці першаэлементаў, кругазварот часціц жыццёвай энергіі, вызначэнне стану ўнутраных органаў па знешніх праявах, сістэму мерыдыян і калатэраляў, іншыя вучэнні, а таксама прычыну хваробы, патагенэз, метады дыягностыкі, дыялектычнае даследаванне, парадак і спосаб лячэння, прафілактыку, догляд за здароўем.

Лекі традыцыйнай кітайскай медыцыны — гэта агульнае найменне традыцыйных кітайскіх лекавых сродкаў. У сувязі з тым, што крыніцай лекаў ТКМ у асноўным з'яўляюцца раслінныя травы, то ў старажытнасці прэпараты традыцыйнай кітайскай медыцыны таксама называліся «травазнаўства». У адпаведнасці з існуючымі дадзенымі, са старажытных часоў да нашых дзён было зарэгістравана больш за 10000 відаў кітайскіх лекавых сродкаў (жывёльнага, расліннага і мінеральнага паходжання).

Традыцыйная кітайская медыцына — гэта скарб кітайскай культуры, які таксама з'яўляецца апрай кітайскай нацыі ў лячэнні хвароб і ўмацаванні цела. Яна ўвасабляе ў сабе глыбокую філасофскую мудрасць і багаты практычны вопыт кітайскага народа. На працягу тысячагоддзяў кітайская нацыя, дзякуючы традыцыйнай кітайскай медыцыне, раз за разам знаходзіла выхад з небяспекі і паспяхова пераадолювала крызіс у барацьбе з рознымі захворваннямі і эпідэміямі. Традыцыйная кітайская медыцына з яе высокай эфектыўнасцю, а таксама ўнікальнымі практыкамі ў галіне прафілактыкі захворванняў, лячэння і рэабілітацыі атрымала шырокае прызнанне медыцынскай супольнасці і пацыентаў у многіх краінах, што робіць станоўчы ўплыў на жыццё і здароўе чалавецтва і прагрэс сусветнай цывілізацыі. Усё больш краін выказваюць жаданне супрацоўнічаць з Кітаем у галіне традыцыйнай кітайскай медыцыны.

Важная роля ў барацьбе з COVID-19

Традыцыйная кітайская медыцына адыграла важную ролю ў выратаванні жыццяў ў Кітаі і ў многіх краінах, стаўшы адным з найважнейшых элементаў у «кітайскай праграме» па прадугледжванні распаўсюджвання такога захворвання як каранавірус. Старшыня КНР Сі Цзіньпін адзначыў, што барацьба з COVID-19 адметная аб'яднаннем кітайскай і заходняй медыцыны, а таксама прымяненнем кітайскіх лекаў у спалучэнні з заходнімі. Гэта з'яўляецца рэальнай практыкай традыцыйнай кітайскай медыцыны, якая заўсёды прымае выніковую спадчыну ад папярэднікаў і імкнецца да інавацый.

У Белай кнізе (white paper) «Барацьба з COVID-19: Кітай удзяльні» выкладаецца, што Кітай прыклаў шмат намаганняў дзеля лячэння пацыентаў і выратавання жыццяў, у поўнай меры выкарыстоўваючы перавагі традыцыйнай кітайскай медыцыны. Згодна з Белай кнігай, ТКМ ужывалася пры лячэнні 92 % пацыентаў з пацверджаным дыягназам COVID-19 па ўсёй краіне. У правінцыі Хубэй (Цэнтральны Кітай), найбольш пацярпелай ад COVID-19 у 2020 годзе, сярод 60 000 выпадкаў захворвання большасць пацыентаў з каранавірусам лячыліся з дапамогай метадаў ТКМ, а агульны каэфіцыент эфектыўнасці лячэння перавысіў 90 %. На пачатку 2021 года сярод 940 чалавек з пацверджаным дыягназам COVID-19 у правінцыі Хэбэй традыцыйная кітайская медыцына ўжывалася пры лячэнні 916 пацыентаў (97,45 % ад агульнай колькасці пацыентаў), усе 28 бессімптомных пацыентаў лячыліся з дапамогай менавіта традыцыйнай медыцыны.

Няхай гэта будзе лячэнне сіндрому «рука-нага-рот», грыпу А, атыповай пнеўманіі ў мінулым або цяперашняга каранавіруса і іншых вірусных інфекцыйных захворванняў, традыцыйная кітайская медыцына прадэманстравала ўнікальныя ўласцівасці ў зніжэнні смяротнасці і паляпшэнні паказчыкаў лячэння. Даследаванні па лячэнні каранавіруснай інфекцыі ў Кітаі паказваюць, што метады традыцыйнай кітайскай медыцыны эфектыўныя не толькі для хворых COVID-19 у лёгкай і звычайнай форме, але і маюць значныя перавагі пры лячэнні цяжкахворых пацыентаў, у якіх смяротнасць зніжаецца з 21 % да 5 %.

Традыцыйная кітайская медыцына таксама адыграла ўнікальную ролю ў барацьбе з COVID-19 у іншых краінах, атрымаўшы іх высокае прызнанне. Лекавыя прэпараты тра-

дыцыйнай кітайскай медыцыны Інстытута культуры і эканомікі Цзіньтай, выпуск якіх плануецца ў Кітайска-Беларускім індустрыяльным парку, з'яўляюцца яркім прыкладам кітайскіх прэпаратаў для лячэння каранавіруснай інфекцыі, якія паказалі сваю эфектыўнасць. Прэпарат «Лінлань Іцін», распрацаваны дырэктарам Інстытута культуры і эканомікі Цзіньтай Цай Чуаньцінам у адпаведнасці з класічным рэцэптам традыцыйнай кітайскай медыцыны з улікам характарыстык каранавіруснай інфекцыі, праявіў высокую эфектыўнасць пры лячэнні экс-прэм'ера Украіны Ю. Цімашэнкі і яе сям'і ад каранавіруса, а таксама іншых вядомых дзеячаў Украіны і пацыентаў з Расіі. У тым выпадку, калі з дапамогай заходняй антыбактэрыяльнай тэрапіі не атрымліваецца дамагчыся выніку, сродкі традыцыйнай кітайскай медыцыны даюць пацыентам надзею на жыццё.

У цяперашні час Інстытут культуры і эканомікі Цзіньтай і азербайджанскае фармацэўтычнае прадпрыемства падпісалі пагадненне аб супрацоўніцтве для сумеснага прасоўвання на рынак Азербайджана і суседніх краін гранулаў «Лінлань Іцін». Першая партыя лекаў ужо прыбыла ў Баку.

Наперадзе — відавочныя перспектывы

Беларускаму народу добра знаёмая традыцыйная кітайская медыцына, асабліва іголкаколванне і масаж Туйна, якія ў якасці дадатковага спосабу лячэння ўжываюцца ў Беларусі ўжо 30 гадоў. На дадзены момант адкрыта сем цэнтраў традыцыйнай кітайскай медыцыны пры асноўных дзяржаўных клініках у кожнай вобласці краіны і горадзе Мінску. У іх, акрамя лячэння адпаведнымі працэдурамі, выкладаецца

Тайцзіцюань, Бадуаньцзінь і іншая традыцыйная кітайская гімнастыка. Беларускія ўрачы, якія працуюць у гэтых цэнтрах, прайшлі навучанне і стажыроўку ў Кітаі, а ў цэнтрах традыцыйнай кітайскай медыцыны ў Гродне і Магілёве таксама працуюць кітайскія спецыялісты. У рамках гуманітарнай дапамогі для барацьбы з каранавіруснай інфекцыяй з Кітая ў Беларусь накіроўваліся сродкі ТКМ для прафілактыкі і лячэння пнеўманіі, эфектыўнасць якіх была высокая ацэнена.

Беларусь валодае выдатнымі прыроднымі ўмовамі і багатая рознымі лекавымі травамі, у тым ліку дзюмхуаўцом, бярозавай чагай, рамонкам і шыпшынікам, якія шырока прымяняюцца ў сучаснай медыцыне. За сваю доўгую гісторыю ў Беларусі сфарміраваныя ўнікальныя традыцыі і практыка народнай медыцыны, якая падобная да традыцыйнай кітайскай медыцыны, што таксама забяспечвае шырокія перспектывы супрацоўніцтва нашых краін.

У цяперашні час кітайска-беларускія адносіны падтрымліваюцца на высокім узроўні і стабільна развіваюцца, а распаўсюджванне традыцыйнай кітайскай медыцыны ў Беларусі адбываецца ў спрыяльных умовах — «у патрэбны час і ў патрэбны месцы». Абодва бакі павінны выкарыстоўваць магчымасць для ўстойлівага прасоўвання кітайска-беларускага супрацоўніцтва ў галіне традыцыйнай кітайскай медыцыны, рэалізуючы дамоўленасці, дасягнутыя кіраўнікамі дзвюх дзяржаў, дзеля барацьбы з эпідэміяй, пабудовы супольнасці аховы здароўя, а таксама дзеля стымулявання практык абмену, узаемнага вывучэння культур і цывілізацый.

Се **Сяюю**

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол
Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь

Рэгістрацыя ТАА "Новоэра Биотех" у якасці рэзідэнта парка "Вялікі камень", 18 сакавіка 2021 г.

УЛАДЗІМІР УЛАХОВІЧ:

«У БУДУЧЫНЮ — З АПТЫМІЗМАМ»

Нягледзячы на цяжкасці, з якімі сутыкнуліся апошнім часам прадпрыемствы-экспарцёры, некаторыя з іх за год змаглі перабудаваць вытворчасць і нават адкрыць для сябе новыя кірункі паставак. Каб дапамагчы кампаніям у перыяд пандэміі, у Беларускай гандлёва-прамысловай палате распрацавалі некалькі новых фарматаў: ад правядзення бізнес-форумаў у рэжыме анлайн да віртуальнага ўдзелу ў міжнародных выставах. Аб выніках няпростага 2020 года і аптымістычных планах на 2021 год распавёў старшыня БелГПП Уладзімір Улаховіч.

— Пагадзіцеся, што задачы па павелічэнні экспарту беларускай прадукцыі, развіццю знешнеэканамічнай дзейнасці суб'ектаў гаспадарання ніхто не адмяняў, нягледзячы на пандэмію. Яны па-ранейшаму актуальныя. Якая роля БелГПП у вырашэнні гэтых задач?

— Беларуска-прамыслова-гандлёвая палата з'яўляецца найважнейшым сувязным звяном у многіх бізнес-ланцужках. Яна не толькі аб'ядноўвае прадстаўнікоў бізнесу Беларусі, але і дапамагае ім наладзіць трывалыя дзелавыя сувязі з замежнымі партнёрамі. Гэта своеасаблівы «голас» прадпрымальнікаў у дыялогу з дзяржаўнымі органамі ўлады, міністэрствамі і ведамствамі. Акрамя таго, Палата — арганізатар і ўдзельнік нацыянальных экспазіцый на найбуйнейшых міжнародных выставах, дзелавых візітаў і форумаў, B2B сустрэч і перамоў.

Калі коротка сфармуляваць місію БелГПП, якая вызначана Законам «Аб гандлёва-прамысловай палате», — гэта дапамога прадпрыемствам у развіцці знешнеэканамічных сувязяў і прасоўванні экспарту. У чым канкрэтна яна працягваецца? Перш за ўсё, гэта дзелавыя візіты і прыёмы дэлегацый замежных бізнесменаў, кантактна-кааперацыйныя біржы, бізнес-форумы, дзелавыя мерапрыемствы ў рамках міжрадавых камісій, выставы.

Для прасоўвання тавараў і паслуг беларускіх вытворцаў мы актыўна выкарыстоўваем магчымасці нашай саліднай міжнароднай сеткі партнёраў. У нас падпісана больш за 280 пагадненняў і мемарандумаў аб супрацоўніцтве з нацыянальнымі і рэгіянальнымі гандлёва-прамысловымі палатамі, асацыяцыямі з 102 краін свету. Гэта тыя арганізацыі, на якія можна абавязацца, бо мы працуем на прын-

Старшыня Беларускай гандлёва-прамысловай палаты
Уладзімір Улаховіч

цыпах узаемнай падтрымкі і дапамогі. Напрыклад, у лютым сумесна з нашымі партнёрамі з Пакістана мы правялі афлайн-сустрэчу з пакістанскім бізнесам. Для яе арганізацыі мы запрасілі зацікаўленыя беларускія кампаніі, зрабілі адпаведную прэзентацыю, падрыхтавалі ўсё неабходнае. І мы абсалютна ўпэўненыя, што нашы калегі з Пакістана зробяць для нас тое ж самае, калі мы арганізуем візіт у Ісламабад. А для прадпрыемстваў, якія вядуць міжнародны бізнес і забяспечваюць экспарт, найбольш каштоўным з'яўляецца менавіта падбор патэнцыйных партнёраў. І тое, што сярод такіх арганізацый, як наша, ёсць сур'ёзная партнёрская супольнасць, гэта вялікая карысць і магчымасці, якімі мы працягваем карыстацца як у рэжыме анлайн, так і афлайн. Дарэчы, не так даўно мы падпісалі пагадненні з Гандлёвай

палатай Гватэмалы і Карэйскай асацыяцыяй міжнароднага гандлю. Прыемна, што партнёры Палаты ў любых умовах гатовыя да супрацоўніцтва. Гэта вельмі добры знак і для прадпрыемстваў, у прыватнасці, і для захавання дзелавых адносін, прасоўвання нашых інтарэсаў і развіцця экспарту ў цэлым.

Сёння ў нашай краіне існуюць розныя інструменты падтрымкі экспарту — фінансавыя, інфраструктурныя ў выглядзе тавараправодных сетак і гандлёвых дамоў, адміністрацыйныя. Але можна мець усе гэтыя інструменты падтрымкі і не атрымаць выніку. Таму што ўсё замыкаецца на чалавеку, на яго кампетэнцыях, матывацыі, магчымасцях і зацікаўленасці. У сувязі з гэтым мы трэці год рэалізуем праект, які першапачаткова называўся «Школа экспарту», а цяпер гэта ўжо «Акадэмія экспарту». Гэта своеасаблівы экспрэс-курс для экспартёраў у галіне кіравання фінансавымі рэсурсамі, маркетынгаваў дзейнасці, прававога і падаткавага рэгулявання экспартных паставак, мытнага суправаджэння і логістыкі, крос-культурных асаблівасцяў бізнес-камунікацыі з замежнымі партнёрамі, дзелавога этыкету. Такая модульная практыка добра сябе зарэкамендавала, праект карыстаецца вялікім поспехам. У мінулым годзе мы выдалі сертыфікаты 164 слухачам з 62 айчынных кампаній. Больш за палову з гэтых прадпрыемстваў — прадстаўнікі недзяржаўнага сектара эканомікі, які сёння становіцца сур'ёзным драйверам развіцця краіны. Для членаў БелГПП навучанне ў «Акадэміі экспарту» бясплатнае, таму што для нас гэта свайго роду інвестыцыі ў чалавечы капітал, у здольных прадпрыемальнікаў і менеджараў, якія імкнуцца да развіцця. Гэта, вядома, інструмент не зусім прамой падтрымкі, але таксама вельмі важны, так што мы і надалей будзем развіваць праект.

Таксама мы аказваем такія паслугі як пераклад і апастыль дзелавых дакументаў, моўныя курсы, ацэнка, экспертыза, сертыфікацыя, мытнае дэклараванне, выдача карнетаў АТА, абарона таварных брэндаў, у тым ліку на знешніх рынках.

Тры нашы выданні — штоквартальны часопіс «Меркury», каталог «Беларускія экспартёры», даведачна-інфармацыйнае выданне «Беларусь. Бізнес-партнёр» — таксама нацэлены на прасоўванне айчыннага экспарту.

— Ці мяняецца тактыка наводзінаў Палаты ў сённяшніх рэаліях?

— Натуральна, пандэмія і звязаныя з ёй абмежаванні абавязалі нас перагледзець падыходы ў працы, каб працягнуць аказваць дапамогу бізнесу ў вырашэнні праблем і пашырэнні міжнародных сувязяў. Мы практычна цалкам перайшлі ў рэжым анлайн, каб захаваць дзелавыя кантакты. Летась сумесна з замежнымі партнёрамі і пры падтрымцы МЗС было праведзена 249 такіх мерапрыемстваў. Гэта анлайн-перамовы з дзелавымі коламі Аргенціны, Індыі, Ірана, Казахстана, Кітая, Расіі, Турцыі, Украіны, Узбекістана, Эстоніі; анлайн-краінавыя семінары з В'етнамам, Італіяй, Літвой, Малдовай, Польшчай, Туркменістанам, Турцыяй, Украінай; анлайн-па-

сяджэнні беларуска-расійскага і беларуска-казахстанскага дзелавых саветаў, беларуска-ўкраінскага Кансультатыўнага савета дзелавога супрацоўніцтва; дзве анлайн-сустрэчы з 26 прадстаўнікамі БелГПП за мяжой для інфармавання аб бягучай эканамічнай абстаноўцы ў Беларусі і пошуку партнёраў сярод беларускіх кампаній; анлайн-семінар для беларускіх прадпрыемстваў «Беларусь-Афрыка: шматвектарная эканамічная палітыка на міжнароднай арэне» з удзелам прадстаўнікоў беларускіх дыппрадстаўніцтваў, акрэдытаваных у краінах Афрыкі, а таксама відэаканферэнцыя «Афрыка — Беларусь: бягучая сітуацыя і новыя арыенціры для сумесных бізнес-праектаў» з удзелам кіраўнікоў і прадстаўнікоў 19 дыппрадстаўніцтваў афрыканскіх краін, акрэдытаваных у Расійскай Федэрацыі і Рэспубліцы Беларусь. Безумоўна, гэтым немагчыма замяніць прамыя, жывыя кантакты, таму рэальныя сустрэчы мы таксама праводзім, але з улікам усіх неабходных мер засцярогі.

Першая віртуальная выстава беларускіх вытворцаў
Made in Belarus # AgroFood (16.06–19.08.2020 г.)

Вясной 2020 года на відэахостынг YouTube намі запушчана серыя бясплатных анлайн-стрымаў па розных аспектах вядзення бізнесу і паслугах БелГПП. Кратка, дынамічна, у прыкладным ключы бізнэсу растлумачваюцца праблемныя пытанні, прапануецца дапамога з нашага боку па традыцыйных для ўсіх гандлёва-прамысловых палат напрамках у кантэксце тых складанасцяў, якія цяпер адчувае дзелавы свет.

На жаль, пандэмія пацягнула за сабой пэўныя складанасці. Айчынныя прадпрыемствы-імпартёры, у асноўным пакупнікі камплектуючых дэталей, якія выкарыстоўваюцца ва ўласнай вытворчасці для наступнай рэалізацыі на ўнутраным рынку, сутыкнуліся з немагчымасцю выканання ўзятых абавязацельстваў па знешнеэканамічных дагаворах. Таму, перш за ўсё, мы працягнулі руку дапамогі ў выдачы сведчанняў аб абставінах непераадольнай сілы, адпаведныя заключэнні прадстаўляем для членаў БелГПП бясплатна, а для іншых прадпрыемстваў — з 50-працэнтнай зніжкай.

Летась да нас паступіла больш за 110 пісьмовых зваротаў. Пры гэтым у штодзённым рэжыме ў нас адкрыта гарачая лінія для аператыўнай кансультацыі і дапамогі ў вырашэнні праблем, якія ўзнікаюць. Мы правялі шэраг анлайн-семінараў па гэтым пытанні, забяспечылі магчымасць падачы

будуць насіць больш прыкладны характар, дзе можна абмеркаваць дэталі і канкрэтныя кааперацыйныя або інвестыцыйныя праекты.

Любы крызіс або выклік патрабуе адэкватнага адказу і адкрывае новыя магчымасці. Возьмем тыя ж выставы.

Выстава "Беларусь інтэлектуальная", арганізаваная БелГПП і НАН Беларусі (07.08.2020, г. Мінск)

дакументаў у электронным фармаце, максімальна скарацілі тэрміны разгляду заяў.

— **Што выходзіць на першы план, становіцца прыярытэтным у дзеяннях Палаты?**

— Урок, паднесены пандэміяй, вельмі просты: уважліва расходваць свае сродкі і дамагацца максімальнага выніку. Так што на першы план сёння выходзіць выніковасць. У мінулым годзе трыццаць нашых філіялаў у прамысловых гарадах краіны, шэсць абласных аддзяленняў, тры спецыялізаваныя прадпрыемствы — «Белпатэнтсэрвіс», «Белінтэрэкспа», Цэнтр дзелавой адукацыі — правялі больш за 470 мерапрыемстваў знешнеэканамічнага характару. Назваўшы гэтую значную лічбу, хачу падкрэсліць: мы не ацэньваем эфектыўнасць сваёй працы толькі колькасцю. Галоўнае — якасны складнік, выніковасць. Нашы намаганні накіраваны на тое, каб мерапрыемствы, якія праводзяцца Палатай, з'яўляліся практычнымі пляцоўкамі для заключэння бізнес-кантрактаў і наладжвання карысных дзелавых сувязяў.

Напрыклад, сёння мы пераходзім да больш эфектыўнага спосабу выкарыстання анлайн-фармату — галіновых анлайн-сустрэч. Калі раней мы праводзілі бізнес-форумы з замежнымі партнёрамі, куды запрашалі максімальна шырокае кола бізнесменаў, і з нашага боку на мерапрыемства рэгістраваліся да 100 прадпрыемстваў, то сёння размова ідзе аб канкрэтнай галіновай кааперацыі. У нашых планах, напрыклад, абмеркаваць з казахстанскім бокам пытанні супрацоўніцтва ў сферы будаўніцтва і дрэваапрацоўкі, а з прадстаўнікамі бізнесу Туркменістана — узаемадзеянне ў галіне тэкстыльнай прамысловасці. Гэтыя мерапрыемствы

новага пакалення стала кампанія «Гейм Стрым» — Мінскі цэнтр распрацоўкі World of Tanks.

У лютым пачалося паступовае аднаўленне выставачнай дзейнасці. 25 беларускіх прадпрыемстваў прынялі ўдзел у найбуйнейшай харчовай выставе Gulfood 2021 у Дубаі. Агульная сума кантрактаў перавысіла 7 млн долараў. У цяперашніх умовах гэта добрая прыбаўка да нашага экспертнага партфеля. Беларуская экспазіцыя ўпершыню суправаджалася віртуальным «люстэркам». Гэтая анлайн-пляцоўка пачала працу яшчэ да пачатку выставы і працягнула функцыянаваць на працягу двух тыдняў пасля заканчэння афлайн-мерапрыемства. «Люстэрка» дазволіла спрасціць пошук прадукцыі і павысіла эфектыўнасць працы экспанентаў. Працуючы праз QR-код, карыстальнік мог папярэдне паглядзець прадукцыю і атрымаць адрас беларускай кампаніі. Прамы абмен візітоўкамі ў гэтым выпадку неабавязковы. У далейшым кожнае наша выставачнае мерапрыемства мы плануем суправаджаць такім віртуальным «люстэркам».

— **Наколькі ўдзел у міжнародных выставах дазваляе беларускім прадпрыемствам пашираць рынкі збыту сваёй прадукцыі, знаходзіць партнёраў для магчымай рэалізацыі сумесных праектаў?**

— Выставачная дзейнасць была і застаецца эфектыўным інструментам прасоўвання тавараў і паслуг. Гэта велізарная сусветная індустрыя: да пандэміі штогод праводзілася прыкладна 30 тысяч выставачных мерапрыемстваў, у якіх удзельнічала каля 5 млн прадпрыемстваў, а наведвала іх прыкладна 300 млн чалавек. Адзначу, што выставы, якія арганізуюцца БелГПП, заўсёды прыносілі вынік. Напрыклад, у 2019 годзе ў рамках нацыянальных выстаў, а таксама

ма больш за 30 экспазіцый Made in Belarus, якія праходзілі па нашай ініцыятыве, былі заключаны кантракты на суму \$ 217 млн. Для ўдзелу ў выставах з выкарыстаннем бюджэтных сродкаў (іх было 8) у 2019 годзе выдаткавана каля \$300 тыс. Гэтыя сродкі ў першую чаргу былі накіраваны на аплату выставачных плошчаў. У выніку \$1 затрат у сярэднім прыводзіў да \$10 кантракту, а калі адныя выдаткі прадпрыемстваў, тады \$1 выдаткаў роўны \$7–8 у заключаных кантрактах. Гэта вельмі высокая эфектыўнасць. Таму шкада, што падзеі 2020 года прыпынілі гэты від нашай дзейнасці.

У планах на 2021 год — правесці каля 50 рэальных выстаў у Расіі, Узбекістане, Украіне, Казахстане, у краінах Еўропы, а таксама ў Зімбабвэ. Гэта маштабны план, але ўсе мерапрыемствы прайшлі сур'ёзны фільтр, каб кіраўнік любога прадпрыемства, прымаючы рашэнне аб удзеле ў выставе, выразна разумеў, які будзе вынік. Проста так марнаваць грошы на выставы — недазваляльная раскоша. Падбор выстаў пачынаецца з дэталёвай ацэнкі тэндэнцый і ёмістасці таго ці іншага рынку, аналізу канкурэнтнага асяроддзя, асноўных пастаўшчыкоў і ўзроўню нашых паставак. Так што ў нашых выставачных планах толькі тыя мерапрыемствы, дзе для беларускай прадукцыі ёсць свабодная ніша. Наша мэта — арганізаваць не проста ўдзел айчынных прадпрыемстваў на розных выставах, а падрыхтаваць і ажыццявіць сапраўдную экспартную місію.

— *Што Вы маглі б сказаць аб здабытках мінулага года? Калі дакладней, што магла б БелГПП залічыць сабе ў актыў на дасягненні менавіта станоўчых вынікаў?*

— Важным дасягненнем стала пашырэнне магчымасцяў бізнесу, якія адкрываюцца з дапамогай БелГПП. Летась мы запусцілі некалькі новых праектаў для ўмацавання дзелавой рэпутацыі прадпрыемстваў-экспарцёраў з ліку членаў Палаты, прасоўвання іх брэндаў і прадукцыі на замежныя рынкі.

Ужо больш года БелГПП вядзе Рээстр добрасумленных партнёраў. Гэтая агульнасусветная практыка, калі Палата або іншы інстытут бярэ на сябе пэўную адказнасць за добрасумленнасць дзейнасці той ці іншай кампаніі. 190 беларускіх прадпрыемстваў ужо прайшлі пэўную праверку і атрымалі «знак якасці БелГПП», які сведчыць аб добрасумленнасці прадпрыемства як партнёра для прадпрыемстваў-ніцкай дзейнасці не толькі ў Беларусі, але і за мяжой. Для членаў Палаты гэта бясплатная паслуга, хоць у некаторых краінах яна платная. Дарэчы, многія прадпрыемствы, атрымаўшы гэты сертыфікат, нават размяшчаюць на ўпакоўцы лагатып «Рээстр добрасумленнага партнёра».

Мы запусцілі е-Платформу бізнес-кантактаў. Гэта новы механізм інфармацыйнай падтрымкі, прасоўвання тавараў і паслуг, прапанаваны БелГПП у якасці дадатковага канала абмену дзелавой інфармацыяй. Дадзеная пляцоўка дазваляе прадпрыемствам прадэманстраваць канкурэнтныя

перавагі сваёй прадукцыі і паслуг патэнцыйным кліентам. Прасоўванне платформы ажыццяўляецца пры падтрымцы партнёрскай сеткі замежных гандлёва-прамысловых палат і прадстаўнікоў БелГПП. Сёння на гэтай электроннай платформе прэзентаваны 196 прадпрыемстваў.

У 2020 годзе БелГПП стала нацыянальным каардынатарам праекта Міжнароднага гандлёвага цэнтра (сумесная структура СГА і Канферэнцыі ААН па гандлі і развіцці) па пашырэнні эканамічных сувязяў паміж ЕС і краінамі Усходняга партнёрства. Мяркуецца, што рэалізацыя праекта забяспечыць беларускаму бізнесу дадатковы канал доступу да актуальнай маркетынгававай інфармацыі і базы кантактаў патэнцыйных партнёраў у краінах Усходняга партнёрства і ЕС, будзе спрыяць нарошчванню і дыверсіфікацыі экспарту, а таксама вываду беларускай прадукцыі на адзіны еўрапейскі рынак.

Вялікая праца праведзена па ўдасканаленні механізмаў і інструментаў падтрымкі экспарту. У жніўні мінулага года створаны новы камітэт БелГПП па развіцці экспарту і знешнеэканамічнай інтэграцыі, асноўнымі задачамі якога з'яўляюцца фарміраванне прапаноў па нарошчванні і дыверсіфікацыі экспарту, разгляд пытанняў, звязаных з выяўленнем і здыманнем бар'ераў на ўнутраным рынку ЕАЭС.

Па ініцыятыве БелГПП і пры падтрымцы Еўразійскай эканамічнай камісіі атрымалі развіццё новыя фарматы ўзаемадзеяння з гандлёва-прамысловымі палатамі дзяржаў — чле-

Экспазіцыя беларускіх вытворцаў Belarus. The Taste of Nature на выставе Gulfood у Дубаі (22–25.02.2021 г., ААЭ)

наў ЕАЭС. У красавіку 2020 года ў рэжыме відэаканферэнцыі адбылося пасяджэнне Кансультацыйнага савета палат дзяржаў — членаў ЕАЭС з удзелам Старшыні Калегіі ЕЭК Міхаіла Мясніковіча. Па выніках пасяджэння на адрас кіраўніка Калегіі ЕЭК накіраваны сумесны зварот гандлёва — прамысловых палат дзяржаў — членаў ЕАЭС аб магчымых шляхах укаранення наддзяржаўных механізмаў падтрымкі прамысловых прадпрыемстваў, стварэння эфектыўных кааперацый-

ных ланцужкоў і прасоўвання сумесна вырабленай прадукцыі на рынкі трэціх краін. На пасяджэнні гэтага ж Кансультацыйнага савета ўжо ў ліпені былі разгледжаны пытанні маркетын-

гя гэтаму не надавалі значэння. Між тым, сёння гэта найважнейшае пытанне. Паводле ацэнкі Харчовай і сельскагаспадарчай арганізацыі ААН, пандэмія аказала істотны ўплыў на вытворчасць сельгаспрадукцыі. Расія, напрыклад, ўвяла экспартную пошліну ў 25 еўра за тону пшаніцы, і тыя дзяржавы, якія раней куплялі гэтую пшаніцу, сёння заяўляюць, што ў бюджэтах няма на гэта сродкаў. У сваю чаргу Беларусь не толькі забяспечвае сябе харчаваннем, але і павялічвае экспартныя пастаўкі. Калі ў 2019 годзе мы экспартавалі харчаванне ў 92 краіны, то па выніках 2020 года ўжо ў 105. Пяць гадоў таму мы не маглі пераадолець планку ў \$3 млрд, а сёння наш экспарт прадуктаў харчавання — \$5,77 млрд.

Беларусь вырабляе якасную інавацыйную прадукцыю, якой трэба ганарыцца. Напрыклад, усе ведаюць нашы электробусы і бачаць, што Мінск — адна з нешматлікіх сталіц у свеце, дзе шырока выкарыстоўваецца электратранспарт новага пакалення. Нашы электробусы праходзяць выпрабаванні ў Будапешце, Бялградзе, Лондане — і ўсюды атрымліваюць пазітыўныя водгукі. Цяпер у Вялікабрытаніі прынятая праграма, згодна з якой да 2045 года ўвесь грамадскі транспарт Лондана плануецца замяніць на экалагічна чысты. Мы вельмі спадзяемся, што зможам заняць гэтую нішу і адкрыць зборную вытворчасць беларускіх электробусаў у Вялікабрытаніі.

У нас ёсць чым ганарыцца і гэта, вядома, усяляе аптымізм. Нам трэба толькі навучыцца сябе смялей прасоўваць. На адным бізнес-форуме амерыканскі бізнесмен, які мае ў Беларусі бізнес, сказаў: «Here is my advice: be aggressive». Гэта значыць, у прасоўванні прадукцыі, свайго патэнцыялу трэба быць больш агрэсіўнымі і актыўнымі. У нас ёсць выдатныя напрацоўкі, добрая інфраструктура, унікальныя спецыялісты. Але трэба навучыцца быць больш настойлівымі ў прасоўванні і адстойванні сваіх эканамічных інтарэсаў. І тады ніякія складанасці не будуць страшнымі.

Размову вёў Віктар Харкоў

Сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Пакістана ў Беларусі Саджада Хайдэра Хана з беларускімі дзелавымі коламі (18.02.2020 г.)

гавай падтрымкі і стварэння адзінай базы тавараў ЕАЭС ва ўмовах таварнага крызісу і штучнага дэфіцыту.

Адзначу, што ў сакавіку гэтага года пастановай Савета Міністраў БелГПП вызначана ўпаўнаважанай арганізацыяй Рэспублікі Беларусь па ўзаемадзейні з Еўразійскай эканамічнай камісіяй па пытаннях фарміравання і вядзення Еўразійскага рэстэра прамысловых тавараў дзяржаў — членаў ЕАЭС.

У 2020 годзе мы таксама атрымалі статус структуры, якая рэгіструе экспартёраў у сістэме REX. Гэта сістэма для тых экспартнаарыентаваных прадпрыемстваў, хто плануе пастаўкі сваёй прадукцыі на рынкі Нарвегіі і Швейцарыі, якія не ўваходзяць у Еўрапейскі саюз, але з'яўляюцца членамі Арганізацыі эканамічнага супрацоўніцтва і развіцця.

— *Ці ёсць падставы з аптымізмам глядзець у заўтрашні дзень міжнароднага гандлю, спадзеючыся ўсё ж такі на яго развіццё, ад якога будзе выгада і Беларусі?*

— Ёсць такія важныя прынцыпы жыццёвага ўспрымання: любую падзею звяртаць у пазітыўны вынік. Я думаю, ён працуе і ў бізнесе. Таму мы не толькі глядзім у будучыню з аптымізмам, але і ўкараняем новыя падыходы. У пачатку вясны мы запусцілі праект «Экспарт Online». Яго галоўная задача — садзейняе выхаду беларускіх вытворцаў на буйныя электронныя гандлёвыя пляцоўкі Кітая, Расіі, ЗША і ЕС — ключавыя пункты росту экспартнага гандлю ў сучасных умовах.

Нягледзячы на складаную сітуацыю ў свеце, у Беларусі ёсць пазіцыі, па якіх мы прыраслі, у прыватнасці, па экспарту харчавання. Шмат разоў казалі, што Беларусь — краіна, якая фактычна забяспечвае нацыянальную харчовую бяспеку, але мно-

Першае пасяджэнне Беларуска-Узбекскага дзелавога савета (04.03.2021, г. Ташкент, Узбекістан)

ЛІЧБА Ў ПОЛІ ЗРОКУ

Такія паняцці, як электронны кашалёк, майнінг, біткоін, крыптабіржа апошнім часам трывала ўвайшлі ў наш лексікон. А значыць, не залішнім будзе прадугледзець тыя меры, якія дазваляць эфектыўна рэгуляваць і кантраляваць усе гэтыя працэсы.

Гэта актуальна як з пункту гледжання асабістай бяспекі грамадзян, так і з пункту гледжання дзяржаўных інтарэсаў. На нядаўняй нарадзе ў Прэзідэнта адзначалася, што ў некаторых краінах інструменты ІТ-карпарацый актыўна і непрыкрыта выкарыстоўваюцца ў палітычных працэсах. Тыя, хто выпускаў усе гэтыя працэсы з-пад кантролю, цяпер пажынаюць адпаведныя вынікі — такая рабілася выснова. Безумоўна, у свеце ўжо выпрацаваны пэўныя правілы, якія скіраваны на прадухіленне легалізацыі злучных даходаў, недапушчэнне фінансавання тэрарызму і барацьбу з іншымі праявамі крыміналу. І Беларусь, несумненна, павінна таксама крочыць у нагу з часам.

Так, электронныя кашалькі, лічбавыя каштоўныя паперы, новыя віды грошай сталі паўнаважнай часткай нашага жыцця. Але ж яшчэ два дзясятка гадоў назад фінансы і ІТ-індустрыя існавалі адасоблена адзін ад аднаго.

Цяпер жа сусветныя тэндэнцыі такія, што лічба ў літаральным сэнсе пранікае ў кожны дом. Адмаўляць гэтую з'яву бессэнсоўна, а вось ўлічваць і выкарыстоўваць яе ў інтарэсах дзяржавы можна і трэба.

Сёння вельмі важна і вельмі істотна выпрацаваць рашэнні на стыку лічбавага і фінансаванага светаў. Дзеянні, а часам нават проста публічныя заявы кіраўніцтва лічбавых гігантаў сталі істотна ўплываць на традыцыйныя галіны — аўтамабілебудаўніцтва, транспарт, лагістыку, паслугі, касмічныя распрацоўкі і гэтак далей. Ды і калі б усё абмяжоўвалася толькі эканомікай. У фінансавыя адносіны лічбавая трансфармацыя пранікла асабліва глыбока. Выкарыстанне токенаў і крыптавалют стала штодзённай з'явай. Іх прымаюць у якасці дадатковага аплатнага сродка нароўні з традыцыйнымі грашыма. Беларусь жа яшчэ тры гады таму спецыяльным дэкрэтам Прэзідэнта стварыла ўсе неабходныя правыя умовы для развіцця гэтых тэхналогій у краіне. Дакумент, дарэчы, адразу сталі называць рэвалю-

цыйным. За мінулы час сфарміравалася пэўная практыка, атрыманы рэальны досвед.

Безумоўна, у свеце ўжо выпрацаваліся пэўныя правілы барацьбы з легалізацыяй злучных даходаў, фінансаваннем тэрарызму і іншымі праявамі крыміналу ў лічбавай сферы. Уласна і нам трэба ўдакладніць некаторыя палажэнні заканадаўства і ўсталяваць неабходны ўзровень кантролю над новай сферай фінансавых аперацый. Бо трэба крочыць, так сказаць, у нагу з часам. Справа ў тым, што па агульнаеўрапейскіх правілах Беларусь павінна вызначыць дзяржаўны орган, які б кантраляваў дзейнасць крыптаплатформ. Ва Урадзе прапануюць надзяліць такімі паўнамоцтвамі адміністрацыю Парка высокіх тэхналогій. Логіка рашэння простая. Па-першае, дзейнасць па выкарыстанні лічбавых

У свой час дэкрэт «Аб развіцці лічбавай эканомікі» заклаў у Беларусі магчымасць развіцця крыптабіржаў, крыптаплатформ, крыпталоват.
А гэта, у сваю чаргу, дало магчымасць развіццю самога Парка высокіх тэхналогій.

знакаў дазволена выключна ў рамках ПВТ. Па-другое, там сабраныя самыя кампетэнтныя спецыялісты ў гэтай сферы. Ім, што называецца, і карты ў рукі. Прэзідэнт падтрымаў прапанову, і ўжо ў бліжэйшы час яна можа быць рэалізавана.

Сапраўды, у свой час дэкрэт «Аб развіцці лічбавай эканомікі» заклаў у Беларусі магчымасць развіцця крыптабіржаў, крыптаплатформ, крыптавалют. А гэта, у сваю чаргу, дало магутны штуршок развіццю самога Парка высокіх тэхналогій. Экспартная выручка яго рэзідэнтаў сёння адпавядае валютнай выручцы аднаго з найбуйнейшых беларускіх экспарцёраў — «Беларуськалія». Такое дасягненне і стала магчымым фактычна дзякуючы таму дэкрэту, што быў прыняты вельмі своєчасова.

Адным словам, зроблена ўжо немала. У краіне з'явілася новая і вельмі эфектыўная галіна эканомікі. Кампаніі, якія працуюць у Парку высокіх тэхналогій, па большасці эканамічных паказчыкаў значна апярэджваюць традыцыйныя галіны. І валютная выручка, якая паступае ў краіну дзякуючы іх працы, стала значным фактарам фінансавай, а значыць, і цэнавай устойлівасці. Аднак і на гэтае пытанне трэба глядзець шырэй. У прыватнасці, Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што ў перыяд пандэміі ў мінулым годзе краінам — сусветным лідарам давялося ўводзіць у абарот да-

датковыя трыльёны долараў. Хтосьці на гэтым спрабаваў нажыцца, хтосьці гэтую сітуацыю выкарыстаў. Усе гэта бачылі. Ніхто не хавае, што трыльёны долараў былі надрукаваныя для захавання ўласнай эканомікі, падтрымкі бізнесу і людзей. Але куды ідуць гэтыя сродкі? Іх сталі ўкладваць у тое, што мае найбольшую перспектыву да росту і, натуральна, прыбытковасць, — у IT-індустрыю. У выніку попыту, які значна павялічыўся, кошт высокатэхналагічных кампаній вырас ад 200 да 800 працэнтаў. Такого даходу не можа забяспечыць ніводзін законны від дзейнасці. А кошт нічым не падмацаванай крыптавалюты дасягнуў рэкордных значэнняў. Аднак тут варта зрабіць адно вельмі істотнае ўдакладненне. Наконт таго, што большая частка надрукаваных грошай да гэтага часу не звязана, і гэта кажа пра тое, што ў нас ёсць велізарны патэнцыял росту, калі мы зможам прыцягнуць іх у краіну.

Што і як трэба палепшыць у прававым полі, каб незадзейнічаны сусветны капітал мог знайсці сваё прымяненне ў беларускім сегменце сусветнага IT- і іншых рынкаў? Вырашэнню гэтай задачы, на думку экспертаў, таксама будзе спрыяць кантралюючая функцыя ПВТ. Валодаючы сітуацыяй, разумеючы рух лічбавых капіталаў, механізмы і ідэалогію руху, адміністрацыя ПВТ зможа прапаноўваць тыя магчымасці, якія ў далейшым можна будзе вы-

карыстоўваць для развіцця краіны ў рамках глабальнай сеткі крыптабіржаў і лічбавых знакаў.

Дарэчы, на вышэйшым узроўні прааналізаваныя і бягучыя праблемы лічбавага развіцця краіны. Рэзюмэ зводзіцца да таго, што ў самы бліжэйшы час будзе дапрацаваны адпаведны ўказ, які дазволіць засяродзіць наяўныя рэсурсы на некалькіх ключавых кірунках, стварыць адзіны орган дзяржаўнага рэгулявання, максімальна выкарыстоўваць вопыт Кітая ў пабудове лічбавага грамадства. Усе прапановы будуць вывераныя і глыбока прапрацаваныя. Ужо летам іх павінны разгледзець на асобнай нарадзе.

Кажучы аб стварэнні адзінага органа дзяржаўнага рэгулявання лічбавага развіцця краіны варта заўважыць, што гэты працэс няпросты. Бо справа не толькі ў пабудове новай структуры або змене шыльды. Вельмі важна стварыць вертыкаль кампетэнцый, каб людзі разумелі, што трэба рабіць у цыфравізацыі адпаведных галін, якім чынам выкарыстоўваць цыфравізацыю дзеля павышэння прадукцыйнасці працы. Комплексны падыход заключаецца ў тым, каб сістэмна падыйсці да гэтага пытання: і з пункту гледжання фарміравання адзінага рэгулятара, і з пункту гледжання ўключэння рэзідэнтаў ПВТ у іншыя сферы эканомікі.

Уладзімір Хромаў

ДЗЕСЯЦЬ АСОБ БЕЛАРУСІ: КІТАЙСКАЕ ПРАЧЫТАННЕ

Падзеяй у беларуска-кітайскіх гуманітарных адносінах на сучасным этапе можна смела лічыць выданне ў Пекіне кнігі нарысаў, прысвечаных дзесяці знакамітым ураджэнцам Беларусі. Выключнасць дадзенага грунтоўнага выдання заключаецца найперш у тым, што і выбар персанажаў кнігі, і аўтарства — усё гэта справа кітайскага боку.

За гады супрацоўніцтва КНР і суверэннай дзяржавы Рэспублікі Беларусь склалася новая сістэма каардынат. Беларусь, беларуская тэма выходзіць з «цeni» савецкай гісторыі і, канешне ж, з улікам папярэдняга досведу, але і з разлікам на асэнсаванне новага гістарычнага ўкладу жыцця Кітай і кітайцы пачынаюць асэнсоўваць Беларусь і беларусаў. Праект зборніка персаналій нарадзіўся некаторы час таму ў сценах Другога Пекінскага дзяржаўнага ўніверсітэта замежных моў. Тут існуе Цэнтр даследаванняў Беларусі. Велізарны ўнёсак у фарміраванне атмасферы цікаўнасці да Беларусі ўнесла і працягвае ўносіць прафесар, доктар філалагічных навук спадарыня Чжан Хуэйцінь. За гады існавання Цэнтра ў ім пабывалі і госці з Беларусі, створаны асобны кабінет Цэнтра, склалася немалая бібліятэка, якая пачала папаўняцца за кошт намаганняў Пасольства Рэспублікі Беларусь у КНР і пры падтрымцы Саюза пісьменнікаў Беларусі, Выдавецкага дома «Звязда», Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Якія ж нарысы ўвайшлі ў кнігу? Адкрывае выданне жыццяпіс Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі, якога добра ведаюць у Кітаі і які не аднойчы досыць грунтоўна выказваўся адносна характара развіцця беларуска-кітайскіх адносін у розных галінах. Пасля ідуць нарысы пра Героя Савецкага Саюза, Героя Сацыялістычнай Працы, першага сакратара ЦК Камуністычнай партыі Беларусі Пятра Машэрава, славутага першадрукара Францыска Скарыну, народных песняроў Беларусі Янку Купалу, Якуба Коласа, класіка беларускай паэзіі Максіма Багдановіча, мастака Марка Шагала, народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Святлану Алексіевіч, славутага харэографа Валянціна Елізар'ева. Відавочна, што дадзеная кніга дае толькі самае агульнае ўяўленне пра асо-

бы, якія ў той ці іншай ступені фарміравалі і працягваюць фарміраваць свядомасць народа Беларусі. І ўсё ж падаецца надзвычай цікавым сам характар выбару герояў выдання.

Генератарамі праекта, асноўнымі аўтарамі, акрамя спадарыні Чжан Хуэйцінь, з'яўляюцца былы дарадца па справах СМІ ў Пасольстве Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь спадар Ван Сянцзюй, а таксама былы дарадца па справах адукацыі ў Пасольстве КНР у Рэспубліцы Беларусь спадар Бэй Вэньлі. У складанні кнігі прымалі ўдзел прафесары Кітайскага інстытута па міжнародных справах, Цэнтра даследаванняў Беларусі пры Другім Пекінскім універсітэце замежных моў, Усходне-Кітайскага педагагічнага ўніверсітэта (г. Шанхай), а таксама магістранты згаданых ВНУ ў Пекіне і Шанхаі.

— Мы спадзяёмся на працяг работы такога кшталту, — гаворыць спадарыня Чжан Хуэйцінь. — У нас складваюцца добрыя адносіны з мас-медыя Беларусі, з шэрагам ВНУ Рэспублікі Беларусь. Несумненна, усе нашы задумы скіраваны на тое, каб у самы бліжэйшы час з'явілася і кніга «Сто асоб Беларусі» на кітайскай мове.

У Кітаі ёсць памкненне ведаць, адкрываць Беларусь. Шмат хто з аспірантаў, магістрантаў вучыўся і вучыцца ў Мінску, Гомелі, іншых гарадах Беларусі. Канешне ж, яны фарміруюць свой партрэт вайшай краіны, у іх свядомасці складваюцца ўяўленні пра гісторыю сінявокага края, пра ролю тых ці іншых асоб у палітыцы, культуры, навукі Беларусі. Каб такая праца насіла характар адпаведнасці, была надзвычай аб'ектыўнай, — відавочна, трэба яе разглядаць, аналізаваць, рэцэнзіраваць і ў Беларусі. А мо нават і перакласці на беларускую мову...

Будзем лічыць, што выданне, прысвечанае дзесяці гістарычным асобам у лёсе Беларусі і выдадзенае па-кітайску, — добры знак у развіцці і пашырэнні беларуска-кітайскіх гуманітарных адносін.

Алесь Карлюкевіч

САНГІТА БАХАДУР: «БЕРАЖЫЦЕ СВАЮ ЦУДОЎНУЮ КРАІНУ!»

Пра яе кажуць: асаблівая, глыток свежага паветра... Гэтыя словы не проста кампліменты ў адрас Сангіты Бахадур, Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Індыі ў Беларусі, чыя кадэнцыя неўзабаве заканчваецца. Яны ідуць, як кажуць, ад душы ў тых людзей, якім пашчасціла не толькі з ёй пазнаёміцца, але і пасябраваць.

Мяркуем, не менш прыемным былі дачыненні са спадарыняй Паслом (а ў Беларусі яна працавала з 27 красавіка 2018 года) і для афіцыйных асоб. І падстаў для таго — дастаткова. Акрамя асабістага абаяння, душэўнасці, адкрытасці і нейкай асаблівай цеплыні, якая ад яе сыходзіць, спадарыня Пасол валодае таксама тымі дзелавымі якасцямі, якія важныя ў працы асоб высокага дыпламатычнага рангу.

Пра значныя і перспектывыя праекты, якія былі прапанаваныя, увасобленыя ў жыццё ў перыяд яе дыпмсіі, мы апавядалі на старонках часопіса (№ 4–2019, № 2–2020). Таксама прадставілі чытачам магчымасць прачытаць апавяданне-фэнтэзі Сангіты Бахадур «Шлейф ночы» (№№ 2, 3–2020). Бо яна ж яшчэ і пісьменніца. Час для літаратурнай творчасці выкрывае ў выхадныя: нам прызнавалася, што гэта — каб належаць сабе, рэалізоўваць і такі свой патэнцыял.

У дзень нашага развітальнага інтэрв'ю Сангіта Бахадур яшчэ рыхтавалася і да сустрэчы ў МЗС. Яе, пазней стала вядома, прымаў намеснік Міністра замежных спраў Беларусі Мікалай Барысевіч. У часе сустрэчы, паведамляецца на сайце МЗС, бакі абмеркавалі актуальныя пытанні беларуска-індыйскай парадку дня, узаемадзеянне краін у міжнародных арганізацыях. Гаварылі дыпламаты пра актывізацыю двухбаковага

ўзаемадзеяння ў розных сферах, асабліва ў гандлёва-эканамічнай. Мікалай Барысевіч высока ацаніў вынікі працы Сангіты Бахадур у якасці Пасла Індыі ў Беларусі, адзначыў яе асабісты ўнёсак у развіццё двухбаковага супрацоўніцтва, пажадаў поспехаў у далейшай кар'еры.

А за некалькі дзён да таго спадарыня Пасол зрабіла прыём для бліз-

Жыццё дае нам шырокія магчымасці змяніць сябе ў лепшы бок, стаць усвядомленымі. Тады і свет вакол нас можа змяніцца ў лепшы бок. Не павінна быць застылага меркавання пра сябе: я вось адзін такі добры, а іншыя дрэнныя. Не можа быць у працэсе ўсведамлення сябе і людзей, з якімі даводзіцца сутыкацца, чорна-белага падыходу. Мы ж ведаем: у жыцці, у ацэнцы людзей, іх учынкаў важныя нюансы. Трэба заўсёды імкнуцца зразумець чалавека, стаўшы на яго пункт гледжання, прасачыць за хадой яго думак, а не вынесці прысуд са свайго вышыні: ён кепскі. Так што самаразвіццё – рэч вельмі важная, яно павінна быць першай жыццёвай мэтай кожнага чалавека. І пасла ў тым ліку.

кіх сяброў у Пасольстве Індыі. Вельмі прыемна, што і нас у тое кола прыгожых людзей запрасілі. Гаспадыня прыёму, як шчыра казала ў вітальным слове, доўга сумнявалася: ці варта ладзіць

развітальную вечарыну ў сітуацыі з кавідам, але ўсё ж рашылася тое зрабіць. У знак павагі да тых, хто сталі для яе вялікімі сябрамі. Так што яна проста так не магла з'ехаць, не развітаўшыся з кожным, ведаючы, што развітальны ліст — гэта далёка не тое, што асабістая сустрэча. Спадарыня Пасол дзякавала ўсім за той час, які правяла з кожным.

Па журналісцкай звычцы мы ўключылі на той сустрэчы дыктафон. Сангіта Бахадур адзначыла, што першыя два гады яе працы ў Беларусі былі найбольш прадуктыўнымі: «Зроблена вельмі шмат цікавых праектаў. Але, на мой глыбокі жаль, апошні год быў цяжкім і для мяне асабіста. Я тут страціла маці, якая жыла са мной, сама перанесла вельмі сур'ёзны кавід, некалькі тыдняў правяла ў бальніцы. Я вельмі ўдзячная беларускім урачам за тое, што яны мяне выратавалі: выцягнулі ў літаральным сэнсе з дзвярэй смерці. Таксама я ўдзячная ўсім, хто мяне падтрымліваў, хто маліўся за мяне».

Сангіта Бахадур казала сябрам, што на бягучы год запланавана шмат цікавых праектаў, ды ўвасабляць іх у жыццё будзе ўжо не яна: «Час праяцеў вельмі хутка. Я, вядома, разумею, што я і асаблівая, і глыток свежага паветра, і ўсе вы мяне любіце. Але я таксама спадзяюся, што вы, любячы Індыю, гэтаксама шчыра падтрымаеце майго паслядоўніка, наступнага Пасла, імя якога мы даведаемся ў блі-

жэйшы час. І з энтузіязмам, з энергіяй будзеце ўдзельнічаць у розных праектах, якія стануць такімі ж паспяховымі, як і тыя, якія ўжо ўвасоблены».

Спадарыня Пасол падзякавала і штату Пасольства, і ўсім гасцям за падарункі, якімі, паабяцала, будзе з задавальненнем карыстацца. Потым гучалі словы ў адказ. Адна госця-беларуска нават гаварыла на хіндзі, роднай мове спадарыні Пасла...

Рыхтуючыся да сустрэчы, мы даведліся, што слова Бахадур у мовах розных народаў азначае сілу, геройства, адвагу. Пра нашае «адкрыццё» і сказалі

носьбітцы прозвішча. Дарэчы, такое імя давалася раней некаторым вайскоўцам за вялікія заслугі, доблесць. Магчыма, продкі спадарыні Пасла былі выдатнымі грамадскімі ці ваеннымі дзеячамі. Але гэта ўжо іншая тэма.

Вядома ж, сіла ў Сангіты Бахадур сапраўды ёсць. І выяўляецца, зразумела, не ў мускулах, хоць спадарыня Пасол і пажартавала, выслушаўшы нас: падняла напаўсагнутыя рукі ўгару, як тое бывае, калі дэманструюць біццёсы. Зрэшты, яе галоўная сіла, як нам падаецца, у іншым. У абаяльнасці, як ужо казалі, добразычлівасці, нейкай

асаблівай цеплыні, жаноцкасці. На фоне такіх якасцяў яе харызма, розум, інтэлект, эрудыцыя і высокая адукаванасць праяўляюцца мякка, «не прыдушваюць» суразмоўцу, а, наадварот, натхняюць. Таму, як нам падаецца, Сангіту Бахадур і называюць у Беларусі — асаблівай.

— **Спадарыня Пасол! Як бы вы ахарактарызавалі сябе ў некалькіх словах у якасці Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Індыі ў Беларусі? Што для вас было лёгка ў перыяд вашага знаходжання ў нашай краіне і што складана?**

— Не палічыце мяне, калі ласка, нясціплай, але сябе як Пасла Індыі ў Беларусі сапраўды ахарактарызаваў б як глыток свежага паветра. І такое вызначэнне чула тут ад сяброў. Патлумачу. У дзейнасць Пасольства, як мне падаецца, я ўнесла новую ноту, некаторыя інавацыі. Назвала б гэта ноткай жаноцкасці. Вядома, праца дыпламата такога ўзроўню складаная, патрабуе шмат цяплення. Па-мойму, я прыўнесла ў яе і натхненне, і радасць, іншымі словамі — трохі гульні, некаторай веселасці. Мой падыход да спраў быў пазітыўна сустрэты і з беларускага боку, і з індыйскага.

Што было для мяне простым? На самай справе, проста было ўсё. Беларусь — вельмі прыгожая краіна. Сустрэла мяне радасна. І жывуць тут цудоўныя людзі. З некаторымі з іх я пазнаёмілася. На афіцыйным узроўні ўсе імкнуліся сустрэцца і дапамагчы вырашыць пытанні, якія ўзнікаюць. Падыход быў да іх канструктыўны. Мае дзеці таксама палюбілі Беларусь. Мы жылі ў выдатным доме ля Цянскага вадасховішча, у рэзідэнцыі, па якой буду вельмі тужыць.

Што было складаным? Мова! Я, вядома, не ведала рускай. І мне было вельмі цяжка яе вучыць. Руская мова аказалася складанай. На працягу двух-трох месяцаў я спрабавала займацца, але прасунулася вельмі слаба. На занятках адчувала сябе школьніцай. Усе гэтыя хатнія заданні, нагрузка па працы... На жаль, у засваенні гэтай мовы прагрэсу не здарылася.

— **Калі атрымаецца, то паспрабуйце можа беларускую мову вывучаць. Яна, Кажуць, нашмат лягчэй даеца, бо асноўны яе прыныт: як чуеш, так і піша. Беларускія словы некаторыя, дарэчы, блізкія да санскрыту.**

Сангіта Бахадур: «Усім чытачам часопіса і тым, хто яго робіць, а таксама ўсім беларусам жадаю міра, добра, узаемаразумення»

— Значыць, у мяне яшчэ ёсць такая магчымасць (усміхаецца).

— **Раскажыце пра тры вашыя вялікія дасягненні, альбо пра адно, самае, на ваш погляд, важнае за гэты час.**

— Думаю, дасягненняў за час маёй працы было нямала. Але калі вы хочаце пачуць пра тры найважнейшыя, то я з задавальненнем пра іх распавяду. Першае, з майго пункту гледжання, дасягненне — гэта кантракт паміж БелАЗам і Індыяй на продаж самазвалаў. У маю краіну была адпраўлена велізарная партыя — спачатку 77, потым 96 — розных вялікагрузаў. А гэта мільёны долараў, што падняло ўзровень гандлю паміж Беларуссю і Індыяй на зусім іншы ўзровень. Я ганаруся тым, што гэты

настаўнікі школ, выкладчыкі ўніверсітэтаў і прадстаўнікі органаў улады. І ўсё прайшло цудоўна! Трэцяе дасягненне — гэта Дзень Індыі, які мы адзначаем у Беларусі, ён праходзіць тут з 2015 года. На жаль, у 2020-м з-за кавіда гэтае мерапрыемства не правялі, а ў 2019 годзе здорава яго святкавалі: з пастаноўкай знакамітай «Рамаяны».

— **Мы з задавальненнем таксама паглядзелі, як выдатны індыйскі эпас увасобілі на сцэне Палаца культуры Мінскага трактарнага завода самадзейныя беларускія артысты.**

— Я вельмі рада, што гэтая пастаўка была здзейснена. І мне прыемна, што вы яе таксама ўбачылі. Яна і напярэды была цудоўнай, нягледзячы на тое, што ў Беларусі няма ніводнага індыйскага спевака ці танцоркі. Многія потым падыходзілі, дзякавалі мне. У тым ліку і за тое, што зрабілі беларусы — сябры Індыі, тыя, хто любіць нашу культуру.

— **Ці былі ў вашай працы Пасла няўдачы, калі вы засталіся незадаволеныя сабой? Што здалося вам самым складаным?**

— Не магу сказаць, што я калі-небудзь расчароўвалася ў сабе. Ні як у Па-

кредытную лінію ў памеры ста мільёнаў долараў для развіцця асаблівай эканамічнай зоны «Брэміна — Орша». Аднак, па незразумелых прычынах, нягледзячы на ўсе намаганні, якія ўкладвала я ў развіццё гэтага пытання, крэдыт не быў запатрабаваны. Што мяне крыху расчаравала. Бо гэта было б нядрэнным магчымасцю для індыйскай бізнес-супольнасці ўвайсці на рынак Беларусі. Але я спадзяюся: рана ці позна гэтыя грошы будуць запатрабаваныя, і крэдыт будзе выкарыстаны, што дазволіць надаць новы імпульс эканамічнаму супрацоўніцтву паміж нашымі краінамі.

— **Ці здараліся моманты ў вашай дыпламатычнай дзейнасці, калі вас пакідала натхненне?**

МФА.GOV.BY

Сустрэча ў МЗС з нагоды заканчэння дыпламатычнай місіі Сангіты Бахадур у якасці Пасла Індыі ў Беларусі. Мікалай Барысевіч, намеснік Міністра замежных спраў, высока ацаніў вынікі яе працы, адзначыў асабісты ўнёсак спадарыні Пасла ў развіццё двухбаковага супрацоўніцтва і пажадаў поспехаў у яе далейшай кар’еры, 30.03.2021

салідны праект ажыццявіўся пры маім удзеле. Я ўсяляк яго прасоўвала. Другое дасягненне — гэта святкаванне ў Беларусі 150-годдзя з дня нараджэння Махатмы Гандзі, якое доўжылася два гады. Задача была не з лёгкіх. Індыйцаў у Беларусі мала, менш за сто чалавек, калі не лічыць індыйскіх студэнтаў, якія тут вучацца. Зладзіць такое сур’ёзнае мерапрыемства было даволі-такі складана. Але, тым не менш, з кастрычніка 2018 і па кастрычнік 2020 года Пасольства ажыццяўляла ўсе практы, прысвечаныя Махатме Гандзі. Усе задачы, якія былі пастаўлены МЗС Індыі перад Пасольствам, выкананыя, і ўсе чаканні апраўданыя. Мы атрымлівалі велізарную падтрымку ад многіх беларусаў. Нам дапамагалі навукоўцы,

МІНСКNEWS.BY

Тыдзень Індыі, у праграму якога ўвойдзе культурны складнік, прэзентацыя патэнцыялу беларускай сталіцы для індыйскіх бізнесменаў, фестываль індыйскага кіно, мяркуецца правесці ў Мінску ў верасні 2021-га — пра тое вялася размова падчас сустрэчы старшыні Мінгарвыканкама Уладзіміра Кухарава з Сангітай Бахадур, сакавік 2021

сле, ні як у чалавеку (усміхаецца). Але, можа быць, аб адным моманце ў сваёй дзейнасці я хацела б згадаць. У 2015-м, калі тагачасны Прэзідэнт Індыі Пранаб Кумар Мукарджы з афіцыйным візітам наведваў Беларусь, была дасягнутая дамоўленасць, што Індыя выдзеліць

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Падчас развітальнага прыёму для сяброў у Пасольстве Індыі, 24.03.2021

— Увогуле і ў цэлым — не. Я чалавек поўны энтузіязму і пазітыву, таму ўпэўнена: любую перашкоду, якая ўзнікае ў жыцці, можна пераадолець тым ці іншым спосабам. Адзіны момант, які быў вельмі цяжкім для мяне, гэта страта маці ў лістападзе 2019 года. Яна памерла тут, у Беларусі. На працягу двух месяцаў я была ў жахлівым стане і не магла сфакусавання на афіцыйных дыпламатычных задачах. Быў момант, калі я нават думала адмовіцца ад пасады і вярнуцца ў Індыю, да сваёй сям’і. Але разумею: рана ці позна нашы бацькі сыходзяць. Гэта, вядома, заўсёды цяжка. Але жыццё прадаўжаецца, і трэба трымацца.

— **Якую адзнаку на дзесяцігадовую сістэму вы б паставілі сабе як Паслу?**

— (з усмешкай). Гэта, вядома, вельмі выкручанае пытанне. Калі я пастаўлю сабе самую вышэйшую адзнаку, то людзі скажуць, што я эга-маньяк, а калі нізкую, то яны прыйдуць да высновы: яна — дрэнны Пасол. На самай жа справе, калі шчыра, мне здаецца,

што я выканала сваю працу ў Беларусі на дзесяць балаў з дзесяці. Вы самі разумеете, што не ўсё ў руках Пасла. Ён можа толькі нейкія праекты, ідэі прасоўваць. А ўвасабляюць іх іншыя людзі. Але калі жарты адкінуць у бок, то 8 ці 9 балаў магу сабе паставіць. Калі вы сапраўды хочаце ведаць, ці можна ацаніць мяне па дзесяцібальнай шкале, то спытайце ў людзей, з якімі я працавала, з якімі мы ўвасаблялі праекты ў часе майго знаходжання тут. Мне здаецца, што мяне як дыпламата паважаюць не толькі афіцыйныя асобы, але і шматлікія сябры, якіх я набыла ў Беларусі.

— *У гэтым і мы пераканаліся на прыёме сяброў у Пасольстве. Прыемна было бачыць усмешкі людзей, якія атачаюць вас, чуць іх словы ўдзячнасці ў ваш адрас, а таксама шкадавання аб тым, што вы пакідаеце нашу краіну.*

— Мне прыемна ўдвая.

— *Учым, па-вашаму, у цэлым сакрэт паспяховай работы Пасла?*

— На самай справе нейкага выразнага, канкрэтнага сакрэта поспеху ў працы Пасла не існуе, ніхто яго раскрыць не зможа. Але ёсць моманты, якія трэба мець на ўвазе Паслу, які

кі. Кожнаму пытанню трэба даць час, а не сілай праявіць яго. Каб, вобразна кажучы, зернейка, якое пасаджана, прарасло і вырасла. І трэцяе — гэта абаяльнасць. Таксама неабходная якасць. Добра, калі яна дадзена ад прыроды. Калі няма, то абаяльнасць варта развіваць. Быць адкрытым, умець цягнуць і размаўляць з людзьмі так, каб ім было з вамі, Паслом, прыемна, — гэтага, мабыць, будзе дастаткова.

— *Мяркуем, калі вас накіроўвалі з Індыі да нас, то ведалі, што ваша прыродная абаяльнасць будзе тут вельмі дарэчы...*

— Дзякуй за камплімент. Магчыма і так.

У закладцы Сада дружбы ў адной з гімназій Слоніма Пасол Індыі прымала непасрэдны ўдзел у красавіку 2019 года

— *Што для вас як дыпламата катэгарычна непрымальнае, а што вітаеце, ухваляеце?*

— Пытанне, на самай справе, няпростое, але паспрабую адказаць. Прафесія дыпламата такая, што даводзіцца прымаць многае. Так нас навукаюць. Вось, скажам, нехта кажа дрэнна пра вашу краіну. Вы гэта чуеце і не можаце з апанентам пачаць спрэчку, не можаце сварыцца з гэтым чалавекам. Такі падыход зробіць вашага апанента больш злым і агрэсіўным. Як быць? Трэба паспрабаваць стаць на яго пункт гледжання, паглядзець на пытанне з яго перспектывы — і працягваць цярдліва трымацца. Вельмі многія рэчы, якія сярод звычайных людзей недапушчальныя, дыпламату прыходзіцца цярдце. Альбо яшчэ прыклад. Дапусцім, вы не падтрымлівае апазіцыю нейкай краіны, дзе знаходзіцеся, у якім-небудзь пытанні. А ваш урад ад вас як Пасла таго патрабуе. І вы тады абавязаны падтрымліваць яе. Бо як жа інакш? Гэ-

та ваша праца, і вас вучаць прымаць падобныя моманты. Ёсць яшчэ такія важныя якасці дыпламата, як сумленнасць і адкрытасць. Нават калі дыпламат і кажа пра нешта, што тычыцца вас асабіста, не заўсёды зразумела: гэта яго ўнутранае, асабістае меркаванне ці ён вымушаны так гаварыць па абавязку службы. Сумленнасць паміж дыпламатамі — гэта тое, чаго хацелася б. Важная для нас яшчэ і ветлівасць — гэта ж перадумова для канструктыўных размоваў.

— *Што хацелі б і маглі яшчэ зрабіць вы як Пасол?*

— Я ў розных інтэрв'ю не раз падкрэслівала: праца Пасла — гэта не баўленне часу ва ўтульным офісным кабінёце. Яна заключаецца ва ўсім тым, што спрыяе развіццю адносін не толькі паміж краінамі, але і народамі. Яна ж і ў зносінах з людзьмі. На жаль, год 2020-ы ў гэтым плане быў поўнай стратай часу. Зроблена зусім няшмат па вядомых вам прычынах. Тым не менш, нашы краіны ўмацоўваюць сяброўскія дачыненні. Мы сапраўды дапамагаем адзін аднаму ў гэтых цяжкіх часы. Паміж нашымі краінамі няма праблем, ёсць некалькі нязначных пытанняў. Таму

На выстаўцы "Ахова здароўя Беларусі-2019"

7 сакавіка 2019 года ў Свідэлі адкрыўся фармацэўтычны завод – новае беларуска-індыйскае прадпрыемства "Навалок"

імкнецца пабудаваць адносіны паміж двума краінамі, а не разбурыць або пагоршыць іх. У першую чаргу Пасол як чалавек павінен быць адкрытым, умець слухаць іншых. Калі вы не любіце размаўляць, калі не чуеце чужыя меркаванні, вы не можаце якасна выконваць сваю працу. І Пасол да таго ж абавязаны ўмець знайсці рашэнне, якое задаволіць абодва бакі: ваш і апанента. Другая абавязковая якасць Пасла — цярдненне. Таму што нішто не робіцца па ўзмаху чароўнай палач-

я прадоўжыла б усяляк знаёміць беларусаў з Індыяй, паглыбляць вашы веды пра маю краіну, яе культуру, традыцыі. Для таго ж і ладзіліся ўсе шматлікія дружалюбныя імпрэзы, пра якія мы ўжо казалі, уключаючы і Дзень Індыі, і святкаванне дня нараджэння Махатмы Гандзі, і шмат іншых мерапрыемстваў, якія арганізоўвае Пасольства. Так, на афіцыйным узроўні зносіны ёсць, але я хацела б па максімуме зрабіць прадуктыўнымі зносіны для звычайных людзей. Я чалавек, які любіць гутарыць, любіць пабачыць культуру краіны знутры. Мне падабаецца

Падчас выступлення на Беларуска-індыйскім бізнес-форуме 24 верасня 2018 года, які быў арганізаваны Беларускай гандлёва-прамысловай палатай сумесна з Канфедэрацыяй індыйскай прамысловасці

знаходзіць падабенства паміж людзьмі і паміж нашымі дзвюма краінамі. Хацела б, каб і мае суайчыннікі больш ведалі пра вашу краіну. Праўда, гэта хутчэй задача беларускага Пасла ў Індыі.

— **Як вы ставіцеся да самаразвіцця? Што для вас азначае такая тэза: праца над сабой? І як гэта ў вас адбываецца, калі вы на гэтым шляху? Што перашкаджае вам жыць, а што дапамагае? Што ў сабе падабаецца, а што хацелі б змяніць?**

— Разумею: калі вы ўжо запыталі пра такое, то для вас гэта важна. Важна і для мяне. Не магу не пагадзіцца: самаразвіццё — гэта тое, чаго трэба прытрымлівацца ўсё жыццё. Кожная жывая істота, нарадзіўшыся, расце. Так і мы, сталечуцы, павінны расці пастаянна. Не толькі фізічна, але і маральна, духоўна. Мяне вельмі хвалюе, калі бачу, што чалавек не змяніўся. Якім ён быў у 12 гадоў, такім застаўся і ў 80. Гэта вельмі сумна. Бо жыццё дае нам шмат магчымасцяў пабачыць свае слабыя і моцныя бакі, увесь час мы трапляем у сітуацыі, калі можам зразумець, у чым мы моцныя, а ў чым слабыя, у чым памыляемся. Моцныя бакі — добра, іх далей можна развіваць, з гэтым усё зразумела. А вось як быць са слабымі? Галоўнае, як мне падаецца, іх вылічыць! Жыццё дае нам шырокія магчымасці змяніць сябе ў лепшы бок, стаць усвядомленымі. Тады і свет вакол нас можа змяніцца ў лепшы бок. Не павінна быць застылага меркавання пра сябе: я вось адзін

такі добры, а іншыя дрэнныя. Не можа быць у працэсе ўсведамлення сябе і людзей, з якімі даводзіцца сутыкацца, чорна-белага падыходу. Мы ж ведаем: у жыцці, у ацэнцы людзей, іх учынкаў важныя нюансы. Трэба заўсёды імкнуцца зразумець чалавека, стаўшы на яго пункт гледжання, прасачыць за хадой яго думак, а не выносіць прысуд: ён кепскі. Так што самаразвіццё — рэч вельмі важная, яно павінна быць першай жыццёвай мэтай кожнага чалавека. І такая здольнасць нам ад нараджэння дадзена. То варта нам імкнуцца дасягнуць унутранай раўнавагі: эмацыйнай, фізічнай, духоўнай. Асабіста для мяне вельмі важна быць унутрана ўраўнаважанай, гарманічнай. З узростам я развіла ў сабе ўменне прымаць рэчы такімі, якія яны ёсць. Я стала менш рэактыўнай: не рэагую бурна на нейкія праявы жыцця. Зразумела, што ўнутры ў мяне ёсць духоўная сіла. З любой адмоўнай сітуацыі, якая ўзнікае ў маім жыцці, я выходжу больш моцнай, лепшым чалавекам з набытым досведам. Я пастаянна ўдзельнічаю ў розных курсах самаразвіцця, пастаянна вучуся. Гэта не адукацыйныя курсы, яны хутчэй звязаны з духоўным і эмацыйным развіццём. Ёсць у Індыі такая міжнародная арганізацыя, нават цэлы рух «Мастацтва жыцця», якім кіруе ўнікальная асоба: Шры Шры Раві Шанкар. Я наведвала і афлайн, і анлайн-курсы, якія арганізаваныя праводзяцца. Тыя грошы, той час і тое напружанне, якія мы ўкладваем у сваё развіццё, вяртаюцца да нас шматкроць. Таму, паўтаруся, з гадамі я стала мацнейшай, чысцейшай, лепшай. Яшчэ хачу падкрэсліць: здольнасць працаваць над сабой у чалавеку закладзена ад нараджэння, і яе можна пры жаданні развіваць. Тады жыццёвыя сітуацыі, якія могуць нам не падабацца, мы будзем пераносіць нашмат лягчэй. І яны не выведдуць нас з раўнавагі.

— **Ці знаёмы вам Садохгхуру (індыйскі ёг, містык, заснавальнік дабрачыннай арганізацыі Фонд Іша — Аўт.)? Мы слухаем яго цікавыя, глыбокія разважанні, чытаем яго кнігі: яны ёсць у нашай дамашняй бібліятэцы...**

— О так! Я нават сустракалася з ім у Лондане. Ён таксама ўнікальная і дзівосная асоба.

— **У якіх слабасцях вы не можаце сабе адмовіць?**

— Першая слабасць — гэта тое, што я вельмі люблю прыгожыя рэчы. Пастаянна купляю прыгожую вопратку, ювелірныя ўпрыгажэнні, касметыку, аксэсуары для дома. Другі момант — вельмі не люблю канфрантацыю. І ўсялякімі зручнымі спосабамі стараюся яе пазбягаць. Таксама не люблю быць з людзьмі строгай, таму імкнуся ніколі ні з кім не сварыцца і не крычаць. На жаль, іншай мовы некаторыя людзі не разумеюць, і гэта ўсё ж даводзіцца рабіць, але я стараюся нікога не крыўдзіць. І трэцяя мая слабасць — лянота. Я гультаяватая. Калі ў мяне атрымліваецца нешта не рабіць, я з задавальненнем не буду гэта рабіць. Не люблю гатаваць, не люблю прыбіраць дом. Калі няма памочніцы, то гэта, вядома, рабіць даводзіцца. Але калі ёсць нехта, то я абавязкова здыму з сябе гэты абавязак, скарыстаюся магчымасцю ўхіліцца і ад гатавання, і ад уборкі. На шчасце, у мяне заўсёды ёсць выдатная памочніца. Але часам узнікаюць сітуацыі, калі, скажам, яна ў адпачынку. І вось тады для мяне наступае кашмар.

— **Што для вас павінен прадстаўляць з сябе культурны чалавек?**

— Перш за ўсё гэта — чалавек разумны, начытаны, здольны пра многае пагаварыць. Але не той, які пазіцыянуе сябе ўсведам: я тое ведаю ці гэта... Культурны чалавек — ветлівы. І ён павінен быць добра апранутым. Нягледзячы на розум, калі чалавек не звяртае ўвагі на сваю вопратку, то гэта сведчыць: ён не звяртае ўвагі не толькі на сябе, але і на свет навокал. У арсенале чалавека культурнага — сумленнасць. Таму што ілжывасць і культура несумяшчальныя. Культурны чалавек павінен таксама добра разумець, чаго хоча ад жыцця, і паступаць адпаведна. Акрамя таго, ён — пазітыўны і канструктыўны, ён стваральнік, а не разбуральнік.

— **На сустрэчы сяброў у Пасольстве мы даведаліся, што вы адправіцеся працаваць на Мальту. Ці даводзілася вам там быць? І ў якую краіну яшчэ хацелі б паехаць?**

— На Мальце я не была. Мяркуючы па здымках, краіна вельмі прыгожая. Хоць і маленькая, астраўная, але гэта буйны турыстычны цэнтр. Хацела б пабываць у Перу, паглядзець горад старажытных інкаў: Мачу-Пікчу. У той час, калі я працавала ў Мексіцы, у мяне нарадзілася малодшая дачка, і я не ме-

ла магчымасці падарожнічаць. Другая краіна — Данія, таму што Гамлет, прынц дацкі, шэкспіраўскі герой — мой любімы літаратурны персанаж. Трэцяя — Швейцарыя. Як ні дзіўна, я туды тройчы планавала паездку, і нешта кожны раз перашкаджала, таму вандроўку даводзілася адмяняць.

— **Што шануеце больш за ўсё ў мужчынах?**

— Сумленнасць, цэласнасць, цяропенне — абавязковыя якасці. Яшчэ гэтае цёплае, добрамыслівае стаўленне да нас, жанчын. Калі ты бачыш, што мужчына ўспрымае цябе на роўных, што ты яму як чалавек цікавая, то гэта вельмі прыемна.

— **Якая пара года ў Індыі вам найбольш падабаецца? Сезон дажджоў? А ў Беларусі?**

— Дома я люблю зіму, а спякоту не пераношу. Зімы на поўначы Індыі выдатныя. Пачынаюцца ў лістападзе, заканчаюцца ў красавіку. Узімку шмат кветак, і гэта такая прыгажосць! Сезон дажджоў, мусон, пра які вы спыталі, у Індыі доўжыцца з чэрвеня да верасня. Пасля 45-градуснай спека гэта цудоўны час, калі можна ад яе адпачыць. Але ўсё ж такі самы любімы сезон — зіма. У Беларусі мне вельмі спадабалася восень.

Колеры ў прыродзе — неверагодныя! Дрэвы стаяць медныя, залатыя, чырвоныя, жоўтыя — гэта цуд! Фотаздымкі, якія зрабіла я восенню ў Беларусі, будуць мне нагадваць пра вашу цудоўную краіну. Зіму я таксама тут палюбіла. Цяперашняя была вельмі снежная. Я буду тужыць па снезе на Мальце — там значна цяплей, чым у вас.

— **Якія вашы любімы колер, пах, індыйская страва?**

— Колер любімы — бірузовы, аквамарынавы, сёння вось я апранута ў сары менавіта такога колеру. Пах — цытрусавых: апельсінаў, мандарынаў, цытрын... Я проста не магу абыхава праходзіць міма цытрусавых. З індыйскіх страў мне падабаецца пурал палі, яе паходжанне — штат Махараштра. Толькі ў гэтым штаце страву робяць салодкай, а не салёнай. Гэта разнавіднасць аладкі з начыннем з тоўчанай сачавіцы з трысняговым цукрам і вяршкамі, са спецыямі: кардамон, мушкатовы арэх. Такую аладку падсмажваюць на масле гхі.

— **Што б вы на развітанне хацелі пажадаць чытачам часопіса, беларусам у цэлым?**

— Вашае выданне мне вельмі падабаецца. Яно распавядае пра Беларусь, яе палітыку, эканоміку, культуру, традыцыі, апавядае не толькі пра выдатных асобаў, але і пра «звычайных» людзей, іх прафесіяналізм, дачынення адзін з адным... Ваш часопіс пра краіну вельмі чалавечны, не зафармалізаваны, калі так можна сказаць. Мне вельмі прыемна, што я не раз была прадстаўлена на яго старонках, пабывала таксама госцем на прэс-канферэнцыі з нагоды святкавання 90-гадовага юбілею найстарэйшага ў Беларусі выдання. Карыстаючыся выпадкам, хачу яшчэ раз выказаць вялікую ўдзячнасць і за публікацыю майго апавядання «Шлейф ночы». Усім чытачам часопіса і тым, хто яго робіць, а таксама ўсім беларусам жадаю міра, дабра, узаемаўзаўважання. Хацела б на развітанне сказаць яшчэ так: беражыце сваю цудоўную краіну! І будзьце здаровыя!

Гутарылі Валянціна і Іван **Ждановічы**.
Аўтары выказваюць падзяку Кацярыне
Новікавай, перакладчыцы і сакратару
Пасла на пратакольных пытаннях.

Восень у Беларусі
вачыма Сангіты Бахадур.
Фотавернісаж са здымкамі Пасла ва ўяўленні дызайнера.

КАВА З ВОДАРАМ ПАЛЕСКАЙ ГЛЫБІНКІ

На Гомельшчыне прадпрымальнікі-пачаткоўцы рыхтуюцца адкрыць першую ў рэгіёне вытворчасць па абсмажванні кавы. Запускаецца бізнес-праект у Хойніках. Стартаперы — інваліды-калясачнікі, якія ўпэўненыя ў поспеху ўнікальнага для палескай глыбінкі інклюзіўнага прадпрыемства.

Жыццёвы бэкграўнд

Партнёры па незвычайным для Гомельшчыны праекце — Яўген Шаўко і Вячаслаў Надзін. Жэня родам з Мазыра. Доўгі час узначальваў Мазырскую міжраённую арганізацыю «Асацыяцыя інвалідаў-калясачнікаў». Цяпер — старшыня цэнтральнага савета «Рэспубліканскай асацыяцыі інвалідаў-калясачнікаў», член Рэспубліканскага міжведамаснага савета па праблемах інвалідаў. Ён удзельнічае ў стварэнні заканадаўства па безбар’ерным асяроддзі. Яўген на калясцы — больш за 20 гадоў.

У 18 год няўдала нырнуў у раку, зламаў шыйны аддзел пазваночніка. Да няшчаснага выпадку паспеў скончыць першы курс Мазырскага педуніверсітэта, пасля траўмы змог давучыцца завочна. Увогуле ж сямейная гісторыя гэтага чалавека ўжо некалькі гадоў матывуе людзей з інваліднасцю будаваць сваё шчасце насуперак стэрэатыпам. Разам з жонкай Ганнай яны былі першай сямейнай парай інвалідаў-калясачнікаў у Мазыры, якія сталі шчаслівымі бацькамі дачушкі.

Вячаслаў Надзін

Сябар і партнёр па бізнесе Яўгена Шаўко — Вячаслаў Надзін — вядомы актывіст-калясачнік, які таксама сваім прыкладам актыўнага ладу жыцця натхняе людзей з інваліднасцю не замыкацца ў сваіх праблемах — займацца спортам, вандраваць, асвойваць новыя віды дзейнасці, марыць і дамагацца жаданага...

— Мне было 24 гады, калі атрымаў траўму ў выніку аўта-аварыі. Сёлета 20 гадоў, як я на калясцы. Паспеў скончыць Мінскую спецыяльную сярэднюю школу міліцыі, працаваў там жа пасля выпуску курсавым афіцэрам, паступіў у Акадэмію МУС, але яе не паспеў скончыць, — дзеліцца сваёй гісторыяй Вячаслаў Надзін. Ён сам родам з Хойнікаў, гэта радзіма яго мамы. Святлана Андрэеўна — галоўная падтрымка ва ўсіх пачынаннях сына. Ён рады, што выпала магчымасць развіваць унікальны бізнеспраект менавіта на сваёй малой радзіме.

Шлях «баронаў»

Вячаслаў Надзін і Яўген Шаўко ўпершыню бяруцца за прадпрымальніцкую дзейнасць. Але ґрунтоўная работа

Сертыфікаты атрыманы

па стварэнні і распрацоўцы свайго праекта «Кававы барон», якую яны правялі, сапраўды, уражае.

— У нас быў ідэйны натхняльнік. Гэта заснавальнік першых у Беларусі інклюзіўных кавярняў, актывіст-калясачнік з Ліды Саша Аўдзевіч, — выдае матывацыю для стартапа Яўген Шаўко. — Ён прапанаваў ідэю: можна стварыць новы праект па абсмажванні кавы. Мы высветлілі, што ўвогуле ў Гомельскай вобласці няма падобных вытворчасцяў, усе сканцэнтраваны толькі ў Мінску. І тады пачалі вывучаць усе нюансы гэтага працэсу.

Актыўныя інваліды-калясачнікі з Гомельшчыны вырашылі скарыстаць магчымасць і прадставіць свой праект па абсмажванні кавы ў Цэнтры падтрымкі прадпрымальніцтва «Трамплін». Гэта ініцыятыва рэалізуецца на тэрыторыі Хойніцкага раёна ў межах праекта «Падтрымка эканамічнага развіцця на мясцовым узроўні ў Рэспубліцы Беларусь», які фінансуецца Еўрапейскім саюзам і рэалізуецца ПРААН у партнёрстве з Міністэрствам эканомікі нашай краіны.

— Для нас было вельмі важна навучыцца, з чаго пачынаць шлях прадпрымальніка, як выбудаваць эфектыўную бізнес-модэль, як кіраваць продажами, выкарыстоўваць інтэрнэт-маркетынг, увогуле, як набіраць сваю каманду, — тлумачаць прадпрымальнікі-пачаткоўцы і зазначаюць, што падчас анлайн-занятак на курсах у Хойніках, куратары дапамагалі ўдзельнікам бізнес-інкубатора разабрацца ва ўсіх хвалюючых пытаннях.

— У нас ёсць козыр — мы ўсё ведаем пра арыенціры, якія дапамагаюць стварыць вельмі моцны сацыяльны праект, маем ґрунтоўны вопыт работы з людзьмі з інваліднасцю. Але без навучання асновам у знаўцаў, асабліва, сацыяльнага прадпрымальніцтва адкрыць сваю справу было б вельмі складана, — лічыць Яўген Шаўко. — Навучанне прынесла ўпэўненасць у сваіх сілах. Цяпер верым, што мы зможам нескі адказнасць, калі бяромся за інклюзіўны праект.

Ад зялёных зярнятак

Яўген і Вячаслаў прайшлі ўсе курсы навучання, а паралельна працягвалі пісаць свой праект, спасцігаць «фізіку» і «хімію» абсмажвання кавы. Знайшлі партнёра — мінскую кампанію, што ставіць сабе за мэту папулярызацыю культуры кавы. Дамовіліся, каб навучыць ростар-майстроў (так называюцца спецыялісты па смажанні кавы) і дапамагчы

наладзіць вытворчы працэс. Між тым іх праект па стварэнні інклюзіўнага прадпрыемства «Кававы барон» стаў пераможцам конкурсу, арганізаванага Цэнтрам падтрымкі прадпрымальніцтва «Трамплін» у Хойніках сярод стартапаў курса «Бізнес з нуля». Іх праект выйграў таксама конкурс на атрыманне міжнароднай тэхнічнай дапамогі на развіццё прыватнай ініцыятывы ў рэгіёне.

— Мы пераймаем вопыт па абсмажванні кавы і яе продажы праз інтэрнэт з Масквы — эксперт гатовы правесці некалькі навучальных семінараў анлайн. Таксама ў нас ёсць кантакт з рускамоўным супрацоўнікам кававай кампаніі ў Іспаніі, які дапамагае кансультацыямі. Для нас важна поўнаасцю авалодаць працэсам вытворчасці — гэта новы, складаны, але вельмі цікавы этап нашага жыцця, — расказвае Вячаслаў Надзін. Кажы, спачатку, калі слухалі пра адценні пахаў кавы, нічога не разумелі. Цяпер пранікліся, разабраліся ў тэхналогіі, а таксама ўпэўніліся, што ростар-майстар — гэта мастак.

— На ростар-майстроў таксама плануем навучаць людзей з інваліднасцю. Увогуле, мы — тая вытворчасць, дзе працаўладкаванне чалавека з асаблівасцямі здароўя — у прырытэце. Так, мы ўжо звярнуліся па інфармацыю ва ўпраўленне па працы, занятасці і абароне насельніцтва Хойніцкага раёна. Вядома, што сёння ніводны інвалід першай групы ў раёне не працуе. Мы гатовы даць работу тым, хто можа і хоча вучыцца, працаваць разам, — дзеліцца Яўген Шаўко. — Мы ўжо прымерваліся да сваіх будучых кадраў, людзі звярталіся. Мы знайшлі памяшканне, запланаванае пад знос, але яно «жывое», мы гатовыя яго адрамантаваць, хочам атрымаць у маёмасць. У вырашэнні гэтага пытання разлічваем на дапамогу раённых уладаў Хойніках.

Увогуле, плануецца навучыць 14 чалавек і працаўладкаваць на прадпрыемстве чатырох інвалідаў-калясачнікаў. Стваральнікам вытворчасці трэба яшчэ навучыцца праходзіць шлях ад зялёных зярнят да гатовай карты кавы — праводзіць «размытнёўку» сыравіны, экспертызу зярнят у лабараторыі, сертыфікаваць, рабіць на кожны від кавы рэцэптуру яго абсмажвання. На пытанне, як чалавеку на калёсцы займацца не толькі вядзеннем бізнесу, але цалкам кантраляваць вытворчы працэс, Яўген і Вячаслаў адказваюць: вось і пакажам беларусам, як гэта працуе.

Наталля Капрыленка
Фота з архіва герояў

Яўген Шаўко з сям'ёй

Працэс навучання інклюзіўнага барыста

СУСТРАКАЮЦЬ ПА АДЗЕННІ...

У нацыянальным алімпійскім камітэце прэзентавалі экіпіроўку зборнай каманды Беларусі

«Шкада, што я не надзену гэтую экіпіроўку! Я заўсёды хацеў быць спартсменам, але мая кар’ера ўжо ў мінулым... Буду рады за спартсменаў, якія прадставяць Беларусь на Алімпіядзе ў такой форме — яны будуць выдатна выглядаць» — сказаў алімпійскі чэмпіён па веславанні на байдарках і каноэ Аляксандр Багдановіч пасля прэзентацыі экіпіроўкі нашай нацыянальнай зборнай каманды. Беларускія алімпійцы на Гульнях у Токіа ўпершыню выступяць пад брэндам Team BY, а іх спартыўнае адзенне (таксама ўпершыню) будзе адзначана знакам Made in Belarus: распрацаванае і пашытае ў нашай краіне.

Форму для алімпійцаў прадставілі ў дзень 30-годдзя НАК Беларусі. На юбілеі сабралася шмат гасцей — вядомыя спартсмены, трэнеры, спецыялісты. Вітаючы іх, кіраўнік НАК Віктар Лукашэнка адзначыў, што за параўнальна невялікі перыяд сваёй незалежнасці Беларусь дасягнула значных поспехаў на міжнароднай спартыўнай арэне:

— Якасная інфраструктура, прафесіяналізм нашых трэнераў і велізарны патэнцыял спартсменаў дазваляюць дасягаць самых высокіх алімпійскіх вышэйшых. Дзверы НАК адкрыты для ўсіх: мы гатовыя да новых ініцыятыў, рэалізацыі цікавых праектаў, плённай і канструктыўнай працы па ўмацаванні алімпійскага руху. Выказваем зацікаўленасць у арганізацыі буйных спартыўных форумаў пад эгідай міжнародных федэрацый — гэта сапраўднае свята для нашага народа.

За 30 гадоў сапраўды шмат што зроблена — пра тое сказаў ветэран спартыўнай галіны Леанід Храмянкоў, які стаяў ля вытокаў НАК. Створана шмат спартыўных збудаванняў, складзеныя традыцыі.

— Калі НАК толькі пачынаў сваю працу, часы былі іншыя — безграшоўе. Было складана адпраўляць каманды на міжнародныя спаборніцтвы. Тым не менш дзяржава заўсёды падтрымлівала спорт. Спачатку было складана з экіпіроўкай на Алімпійскія гульні, але мы супрацоўнічалі з беларускімі дызайнерамі, потым усталявалі традыцыю, што ўсё наша грамадзянскае і параднае адзенне шыюць толькі нашы спецыялісты.

Цяпер у Беларусі вырабляецца і спартыўная экіпіроўка. Яе дызайн распрацаваны супрацоўнікамі НАК сумесна са спецыялістамі прадпрыемства «Соло-Пинск», якое таксама займаецца пашывам алімпійскага адзення. Генеральны дырэктар кампаніі Васіль Гарагляд расказвае:

— На распрацоўку дызайну сышло каля года. Прынт на экіпіроўцы адлюстроўвае нашу прыроду: палі, рэкі, сонца, а таксама нашу самабытнасць. Пры вытворчасці спартыўнай экіпіроўкі мы звярталі ўвагу і на зручнасць, і на колер, выкарыстоўваючы толькі якасныя матэрыялы. Канчатковая колькасць камплектаў яшчэ не зацверджана, бо спартсмены ўсё яшчэ адбіраюцца на Алімпійскія гульні, але мы гатовыя вырабіць неабходную колькасць: закуплена сыравіна і камплектуючыя.

Форма атрымалася не толькі прыгожай, але і зручнай. Бронзавы прызёр Алімпійскіх гульняў Любоў Чаркашына распавядае, што калі экіпіроўка стваралася, яе паказалі спартсменам. Усе іх пажаданні былі пачутыя і ўвасоблены ў наборы — усяго ўвайшло 44 наймення.

— Цудоўна, што распрацоўшчыкі і вытворцы прыслухоўваюцца да спартсменаў і не баяцца шукаць для нас новыя колеры, сыходзіць ад класічных спалучэнняў. Цяпер, напрыклад, у экіпіроўку дадалі трохі ментолавага колеру — напэўна, для таго, каб нас астудзіць перад гарачай Японіяй, — з усмешкай сказала Любоў Чаркашына.

— Думаю, разуменне алімпійскай формы павінна ўплываць на спартсмена, — працягнула пераможца Алімпіяды. — Памятаю свае першыя Гульні: калі мне выдалі экіпіроўку, больш шчаслівага чалавека знайсці было немагчыма! Гэта не тое, што дакрануцца да мары, гэта магчымасць пабываць у ёй і наблізіцца да сваёй мэты.

Вялікую разнастайнасць экіпіроўкі таксама адзначыў і Алімпійскі чэмпіён па гандболе Андрэй Барбашынскі: у часы, калі ён быў удзельнікам Гульняў, пра такое можна было толькі марыць. А гімнастка Кацярына Галкіна патлумачыла: варыяўнасць камплектаў не толькі дазволіць спартсменам выглядаць стыльна, але і значна палегчыць жыццё ў побытавым плане.

— Алімпіяда ў Токіа будзе незвычайнай. Як правіла, мы прыязджаем на Гульні задоўга да іх пачатку: у Рыа, напрыклад, мы прыляцелі за два тыдні да старту. Натуральна, што на такіх спаборніцтвах чым больш адзення, тым лепш. І выбіраць ёсць з чаго, ды і мыць так часта не патрэбна. Пакуль не паспела прымерыць экіпіроўку, але вонкава яна мне спадабалася. Чымсьці трохі падобна на форму, якую мы мелі ў Рыа, але новы малюнак выдатна разбавіў ментолавую колер.

У тым, што нашы алімпійцы будуць выглядаць стыльна, можна не сумнявацца. Іх сустрэнуць па вопратцы, але па выніках выправяць. Любоў Чаркашына прапануе не разважаць пра шанцы на медалі, не акрэсліваць кола прэтэндэнтаў на ўзнагароды:

— Хачу пажадаць усім спартсменам, нават супернікам, максімальных поспехаў. Таксама хачу, каб яны, асабліва нашы алімпійцы, вярнуліся з Гульняў шчаслівымі — гэта важна.

Таццяна **Пастушэнка**
Фота БелТА

НАПЕРАДЗЕ — ЮБІЛЕЙ

КІТАЙСКАГА ПУБЛІЦЫСТА, МАСТАКА, ПЕРАКЛАДЧЫКА

У Ланьхань альбо Гао Ман — вядомае не толькі ў Кітаі імя. На яго жыццё прыйшліся розныя часіны. Цікавасць да рускай культуры, да славянскага свету ў яго развівалася яшчэ да Вялікай Айчыннай вайны 1941–1945 гг. Нарадзіўшыся ў кастрычніку 1926 года, ён першыя ўрокі мастацкай і лінгвістычнай адукацыі атрымаў у рускіх эмігрантаў, якія жылі ў Харбіне, былі ў Кітаі з эміграцыі. Дарэчы, сярод харбінскіх эмігрантаў быў і ўрадженец беларускага Ваўкавыска пісьменнік і журналіст Усевалад Іваноў — чалавек, многія кнігі якога былі і прысвечаны Кітаю, кітайцам. Праўда, Гао Ману не давялося сустрэцца тады, у 1930-я гады, з нашым земляком. Адкрыўшы праз шмат гадоў прэзіда Ісавалада Іванова як чытач, кітайскі перакладчык шкадаваў, што такой сустрэчы не адбылося... Ужо ў 1943–1945 гг. Гао Ман правёў некалькі выставак сваіх мастацкіх прац.

Кітайскі публіцыст, перакладчык закончыў Інстытут Саюза Хрысціянскай Моладзі. На працягу многіх гадоў працаваў у таварыстве кітайска-савецкай дружбы на розных пасадах і ў іншых падобных установах. Ажыццяўляў вусныя, пісьмовыя пераклады. Займаўся вывучэннем рускай і савецкай літаратуры, мастацкімі перакладамі, рэдагаваннем, таксама ўдзельнічаў у арганізацыі мерапрыемстваў па папулярызацыі культурнага абмену і ўмацаванні дружбы паміж Кітаем і СССР. З'яўляўся кансультантам пры Таварыстве расійска-кітайскай дружбы. Быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў Кітая, Асацыяцыю кітайскіх перакладчыкаў, Саюз кітайскіх дзеячаў выяўленчага мастацтва.

Да 1989 года Гао Ман працаваў у Інстытуце замежнай літаратуры пры Кітайскай Акадэміі грамадскіх навук, а таксама з'яўляўся галоўным рэдактарам часопіса «Сусветная літаратура». У сталым узросце — ганаровы член Камітэта навучальнай часткі Акадэміі грамадскіх навук. На працягу амаль 70 гадоў займаўся перакладчыцкай дзейнасцю. Выдаў

кнігі па тэме культурнага абмену, прысвечаныя сяброўскім адносінам паміж Кітаем і замежнымі краінамі: «Даўно не бачыліся, Масква!», «У горадзе і за горадам», «Падарожжа да Святой гары», «Мясціны рэзідэнцыі расійскіх паслоў», «Замалёўкі пра выяўленчае мастацтва Расіі», «Душэўнае хваляванне», «Сярэбраны век», «Я малюю Расію», «Велічныя цяжасці», «Біяграфія Пастэрнака», «Крылы гісторыі», «Абеліскі. Храмы», «Запіскі пра чалавечае жыццё», «След ад чарнілаў», «Развагі пра культуру Расіі», «Карціны Гао Мана» і іншыя.

Сярод перакладаў — лірычная паэзія А. С. Пушкіна, зборнік п'ес і лістоў М. Ю. Лермантава, лісты Л. М. Талстога мастакам, паэзія А. Ахматавай (яе «Рэквіем»). Дарэчы, за пераклад паэмы Гао Ман адзначаны прэстыжнай міжнароднай перакладчыцкай прэміяй, С. Ясеніна, У. У. Маякоўскага, паэма Т. Р. Шаўчэнкі «Кацярына», вершы Івана Франка, Максіма Танка, кнігі Святланы Алексіевіч «Цынкавыя хлопчыкі» і іншыя тво-

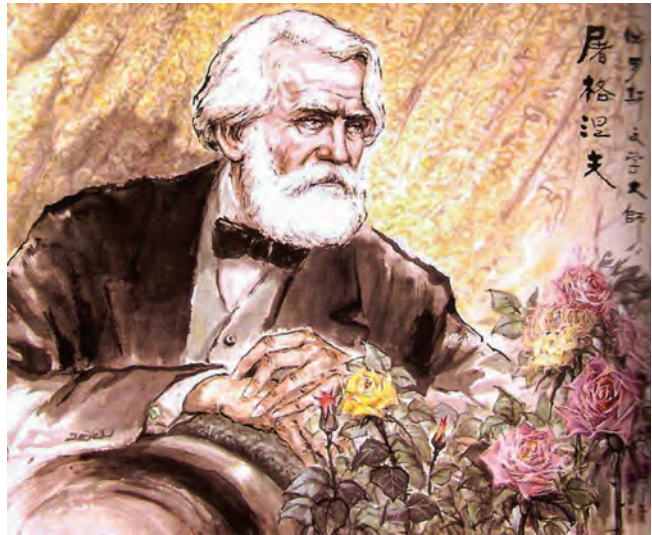
ры. Дарэчы, у Кітаі выдадзена даволі шмат кніг Святланы Алексіевіч. Існуе па некалькі перакладаў розных яе аповесцяў. Але Гао Ман — сярод пачынальнікаў. Ён звярнуў увагу на творчасць беларускай пісьменніцы адным з першых у Кітаі. І калі нашай зямлячцы была прысуджана Нобелеўская прэмія, кітайцы ізноў перавыдалі «Цынкавых хлопчыкаў» у перакладзе Гао Мана. Кітайскі перакладчык — яшчэ і аўтар каліграфічных партрэтаў беларускіх пісьменнікаў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Васіля Быкава, Алеся Адамовіча, Святланы Алексіевіч, Максіма Танка, Навума Гальпяровіча.

Ажыўленне ўвагі да Гао Мана з беларускага боку пачалося з восені 2011 года. З перакладчыкам сустрэўся ў Пекіне беларускі паэт Навум Гальпяровіч. Пра гэтую сустрэчу ён раскажа ў беларускім друку — у газетах «Звязда», «Літаратура і мастацтва», а таксама ў эфіры Беларускага радыё. З Гао Манам сустрэліся беларускія пісьменнікі, перакладчык і журналісты Аляксей Чарота, Вольга Гальпяровіч, Інэса Плескачэўская, Мікалай Літвінаў, Дар'я Нечыпарук... Беларускі мастак Каміль Камал намалюваў некалькі партрэтаў Гао Мана. І сам Гао Ман ажыўіўся пасля гэтых сустрэч. Выступіў у адной з буйнейшых кітайскіх газет з вялікім артыкулам пра беларуска-кітайскія літаратурныя сувязі. А ў Мінску імя кітайскага перакладчыка і мастака згадвалі на розных імпрэзах і прэзентацыях — у Доме дружбы, Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, кнігарні «Кніжны салон», якая некаторы час працавала ў сталіцы па вуліцы Калініна, 5 (і была, дарэчы, сапраўдным клубам творчай інтэлігенцыі). Пра Гао Мана з'явіліся публікацыі ў «Маладосці», «Нёмане», «Полымі», «Літаратуры і мастацтве», «СБ. Беларусь сегодня», «Звяздзе», «Голасе Радзімы»... Кітайскага перакладчыка ўключылі ў склад рэдакцыйнага савета серыі паэтычных зборнікаў «Светлыя знакі: паэты Кітая», у якой беларускія выдавецтвы «Звязда» і «Мастацкая літаратура» выпусцілі па-беларуску кнігі вершаў Лі Бо, Ду Фу, Мэн Хаажаня, Ван Вэя, Лі Цінчжаа, Ай Ціна... Гао Ман рабіў падказкі па фарміраванні серыі, цікавіўся працай над гэтымі кнігамі, радаваўся, калі яму траплялі ў Пекін беларускія выданні кітайскай паэзіі.

Гао Ман узнагароджаны ордэнам Дружбы (Расійская Федэрацыя), ордэнам «За асаблівыя заслугі перад Айчынай» 3-й ступені (Украіна), расійскімі літаратурнымі медалямі М. Горкага, А. Астроўскага, А. С. Пушкіна і іншымі адзнакамі. А яшчэ літаратар і мастак — ганаровы член Саюза пісьменнікаў Расіі, ганаровы доктар Інстытута па вывучэнні Далёкага Усходу Расійскай Акадэміі навук, ганаровы акадэмік Расійскай Акадэміі мастацтваў. Наша амбасада ў Кітаі незадоўга перад смерцю аформіла дакументы (і яны прайшлі ўзгадненне ў Міністэрстве замежных спраў, беларускім урадзе) адносна ўзнагароджвання Гао Мана медалём Францыска Скарыны. Але здарылася непараўнае: шчыры сябра Беларусі на пачатку кастрычніка 2017 года (дакладней — 6 кастрычніка, на 92-годзе жыцця) пакінуў наш свет...

У кастрычніку 2021 года — 95 гадоў з дня нараджэння Гао Мана. Гэта аднолькава важная падзея і для Расіі, і Украіны, і для Беларусі. І хаця наперадзе яшчэ ёсць час, варта было б ужо сёння задумацца, як адзначыць гэтую дату, як яшчэ раз і болей шырока звярнуць увагу на постаць Гао Мана — шчырага прапагандыста беларускай культуры і літаратуры ў Кітаі.

Алесь Карлюкевіч

Гао Ман. Тургенёў, 2007.

Гао Ман. Ахматава, 1989.

Гао Ман. Пушкін на Вялікай кітайскай сцяне.

ХАДА Ў СТЫЛІ ФЭНТЭЗІ

Нататкі пра пешае падарожжа, якое ніхто пакуль не паўтарыў

Працяг. Пачатак у № 2, 3

Саламяныя капелюшы ад слабодкаўскіх майстроў і цяпер сустракаюць нас у пярэднім пакоі кватэры, нагадваюць пра «Хаджэнне ў трыдзястае царства». Мы падвесілі рарытэ-

ты на сцяну, дзе брылі — так іх яшчэ называюць у некаторых рэгіёнах Беларусі — збіраюць пыл. Але толькі змахні яго, і брылі зноў блішчаць як новыя.

У іх мы і выходзім са Слабодкі ў 14.30. За ваколіцай, злева па дарозе на Браслаў (прыкладна за кіламетр ад вёскі) на прыгожым грудку непадалёк ад Слабодкаўскай озавай грады садзім каштаны і жалуды. Ці вырастуць? Валя смяецца і гаворыць: праз дваццаць гадоў паглядзім... Натуральна, ніводзін не вырас, бо мінулагоднія, падсохлыя ўжо былі.

Далей па дарозе за вёскай Маскавічы справа бачым вялікае ўзвышша, разважаем: можа то і ёсць курган, са зрэзаным верхам, дзе археолагі вялі раскопкі? Пазней даведаліся, што гэта — гарадзішча Маскавічы (Маскаўцы) па назве вёскі, у якім знойдзены рэчы, прадметы побыту XI-XVI

стагодзяў. Даследаванні там з 1976 па 1988 год праводзіла археолаг Людміла Дучыц, у 1991-м выйшла яе кніга «Браслаўскае Паазер’е ў IX — XIV стст». Яшчэ ў XIX стагоддзі археолаг Фёдар Пакроўскі, які быў захавальнікам Віленскага музея старажытнасцяў і праводзіў раскопкі ў Заходнім краі Расійскай імперыі, згадваў тое месца як Рацішкае гарадзішча: па назве вёскі Рацішы, на поўдзень ад гары. У нашым часе засталася там некалькі хутароў пад назвай Рэцаны. Зрэшты, Браслаўшчына, сцвярджаюць гісторыкі, здаўна была кантактнай зонай крывічоў і розных усходне-прыбалтыйскіх плямёнаў. Пра тое сведчаць вынікі раскопак курганных могільнікаў у розных месцах: Опса, Пагошча, Вусце, Рацкі Бор, Ахрэмаўцы... Уся зямля там нібы кніга старажытная: толькі здолей прачытаць.

На аўтобусным прыпынку ў вёсцы Шавуры — 10-хвілінны адпачынак. У свеце нашым усё надзвычай ціха, сонечна, лагодна. Хіба што птушыныя канцэрты цішыню парушаюць. Рушылі далей. Праходзім вёску Рубеж. Ідучы, захапляемся бусламі. Бачым, як яны прыгожа танцуюць і клякочуць у гнёздах. І, здаецца, робяць тое для

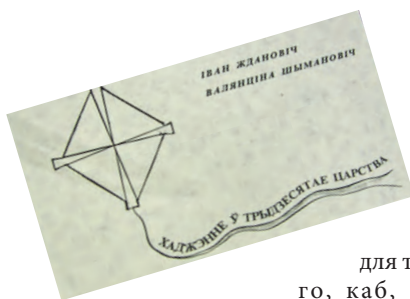
нас, людзей, кажа Валянціна. І дадае: у трыдзястым царстве, куды шлях трымаем, і мова прыроды зразумелая. Толькі Іван, як сляпы, нічога не бачыць і мовы той не чуе. У хуткім часе, праз пары тыдняў да яе прыйдзе разуменне: валачы за сабой каляску з грузам кілаграм пад сто — не толькі мовы птушак не пачуеш, але нават забудеш як цябе завуць. Менавіта такі выпадак здарыцца з намі пазней у Белавежскай пушчы, калі ў часе знаёмства з конюхамі пакажа Іван на Валянціну і скажа: «Гэта — Ваня», а потым пакажа рукой на сябе і ледзь вымавіць: «А гэта — Валя»... Смешна да слёз і цяпер. Як прыгадаеш, дык адразу рэлакс наступае. А тады Валянціна доўга не магла супакоіцца, усё смяялася...

Што да галасоў прыроды, то часам сапраўды мы іх не чулі: бо фізічная стомленасць кожнага з нас усё прыглушвала. Да таго ж на першым часе хады настойліва падавалі свае галасы мазалі. Цытуем запіс з дзённіка, запісаў Іван: «У Валі ўжо 2 мазалі, а ў мяне расце першы. Пройдзена 32 км. Але ж шмат выхадзілі сёння без каляскі па озавай градзе з Аўгустам Вайцяховічам-Дварэцкім». Далей запіс Валі: «Пайшлі на Браслаў, а не на Плюсы,

таму што, па словах Вайцяховіча, там надта дрэнная дарога. А мы шкадуем нашу «Лялечку». Па дарозе сустрэўся пень, аброслы парасткамі — падобны да вялікага вожыка. І, здавалася, ён нават пыхкаў».

Вечарэе, калі ўваходзім у Браслаў. Стома такая адчуваецца, хоць паміж Слабодкай і райцэнтрам кіламетраў 12. У нейкім месцы заўважаем, разглядаем сакральны герб горада: вока з залатой аўрай у трохкутніку. Пэўна, мае дачыненне да сімвалікі Бога ці Святога Духа — так ён выяўляецца на хрысціянскіх іконах і карцінах мастакоў. У сувязі з гербам прыгадваем Рэрыху. У мастака Мікалая Рэыха ёсць палотны з выявай нябеснага вока, якое ўсё бачыць. Раніцай Іван запіша: «Мікалай Канстанцінавіч і Алена Іванаўна спачатку аддалі належнае сваёй зямлі — шмат падарожнічалі, рабілі раскопкі, рэстаўравалі храмы і мазаікі, рабілі фотаздымкі, пісалі карціны... А потым пайшлі на больш высокі віток: праца для ўсёй Зямлі».

А можа ўсё ж для сябе яны найперш працавалі? Бо тое было цікава ў першую чаргу ім, разважала Валянціна. Мы схільныя цяпер думаць, што так яно і было. Іншыя маюць права тлумачыць матывы нечых учынкаў так, як ім хочацца і бачыцца: называць вандроўкі Рэрыху падзвігамі, дасягненнямі. Бо так прынята ў нас, людзей. Адны — дзейнічаюць, другія — ацэньваюць, каб іншыя ведалі. Так і мы з вышыні пражытых гадоў ацэньваем сваё падарожжа. Вядома ж, перш за ўсё абысці Беларусь пешшу было цікава нам самім. Тады ж хацелася думаць: мы робім вялікую духоўную справу — ствараем аб'ект для роднай краіны. А як яно на самай справе, ніхто ж не ведае. Але ж кажуць, што энергія чалавека, яго вібрацыі на квантавым узроўні здольныя сапраўды быць нечым накіраваным абарончай сцяны ці то для чалавека, ці то для нейкага аб'екта. Зрэшты, часам і доказы навукоўцаў нас ні ў чым не пераконваюць. І кожны верыць у тое, у што хоча верыць, альбо не верыць зусім. Калі мы святкавалі з сябрамі 20-годдзе нашага «Хаджэння» ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, то паказвалі фотаздымкі з падарожжа, нават прынеслі кій-посах з ядлоўцу — з часу «Паломніцтва ў Полацк-1995». У «Хаджэнні» ж кій служыў прыладай

для таго, каб, за яго ўзяшыся, можна было везці каляску. Дык вось тагачасная дырэктарка музея пра посах сказала прысутным такія прыкладна словы: калі вы за яго патрымаецеся рукой, то і ў вас перацячэ энергія нашых вандроўнікаў, сіла іх еднасці і любові, і вы сустрэнеце сваё каханне. Некаторыя ўдзельнікі вечарыны падыходзілі, трымалі посах у руках. Адна дзяўчына заплушчыла нават вочы і так моцна яго сціснула, што аж костачкі яе пальцаў пабялелі. Так яна і стаяла з заплушчанымі вачыма можа з хвіліну...

Так, большасць з нас верыць у чуды. І ў тым ёсць прыгажосць душы чалавека. Спадаемся, што лёс той дзяўчыны складваецца шчасліва.

Цытуем яшчэ адзін «браслаўскі» запіс у дзённіку. «Начавалі ў музычным класе 2-й Браслаўскай сярэдняй школы. Дырэктар дазволіў. Настаўніца ў інтэрнаце не ўзяла на сябе такую адказнасць. Па дарозе да інтэрната былі для нас знакі-падказкі: жанчына з пустым вядром, чорная кошка. Валятады і сказала: у інтэрнат нас не пусцяць». Так і сталася. Наогул, знакі ў нашай вандроўцы — рэч надзвычай

цікавая, істотная. Пра тое яшчэ згадаем не раз.

На раніцу размаўлялі з дырэктарам школы. Мікалай Раманавіч Матвееў быў раней сакратаром райкама партыі. Мы гаварылі яму, што вельмі прыгожыя пейзажы на Браслаўшчыне. А ён згадаў, як у свой час Пётр Машэраў прыязджаў на Браслаўшчыну з вядомай маскоўскай паэтэсай Екацярынай Шавялёвай, якая пісала пра Машэрава паэму. І чуў, мусіць, Мікалай Раманавіч, як Машэраў казаў паэтцы: «Я ў 90 краінах міра быў, но красивее страны не видел».

І сапраўды: знайшлі мы, рыхтуючы нататкі, весткі пра згаданую паэтэсу, яе «беларускія» вершы: пра Брэсцкую крэпасць, Хатынь... А найбольш вядомы яе твор — пэўна, «Серебряные свадьбы», які стаў песняй, хітом у выкананні знакамітай спявачкі Валянціны Талкуновой. Пацвярджэннем таго, што Екацярына Васільеўна была ў Машэравым у Браславе — урывак-верш «Паруса» з яе паэмы «Коммунист», прысвечанай Пятру Міронавічу. Пачынаецца ён радкамі: «Утро в Браславе. Солнце всходило/ Над грядой изумрудных холмов./ Было связано все воедино —/ Созидание, дружба, любовь./ Тихих сосен смолистые ветки./ В чешуе серебристой волна./ Были связаны крепко, навеки./ Воедино — душа и страна».

У яе кнізе «Принцессы, русалки, дороги...» знаходзім запіс з размовы з вадзіцелем па дарозе ў Расоны, на радзіму Пятра Машэрава: «Приехала в

На адной з вуліц Браслава

Дзяржаўны гістарычна-краязнаўчы музей у Браславе. Сучасны выгляд.

командировку от газеты, но главное — чтобы встретиться с моим давним другом, Петром Мироновичем Машеровым, и побывать в его родных местах.

— Значит, вы давно его знаете? Сколько лет? Пять? Десять?

— Почти сорок, — сказала я.

Цікавым нам падаецца і тое, што згадалі мы пра Рэрыху, цесна звязаных з Індыяй, — і вось у Браславе нам казалі пра Екацярыну Шавялёву, якая ў Індыі таксама жыла тры гады. Напісала нарысы пра той час, адна з аўтараў кнігі «Разбуженный Восток». У кнізе «Принцессы, русалки, дороги...» ёсць раздзел «Из дневника гостыи йогов». Масквічка наведала на поўдні Індыі, у горадзе Пандзішэры ашрам Аўрабінда — яго заснаваў містык і філосаф Шры Аўрабінда. У пісьменніцы была сустрэча з яго паслядоўніцай, 82-гадовай Маці... Заканчваецца нарыс развагамі, сугучнымі са звышідэяй нашага «Хаджэння»: «Итак, я узнала еще одно неписаное правило ашрама: надо уметь находить время, чтобы остановиться и почувствовать простор планеты, простор Вселенной!»

Але вяртаемся ў красавіцкую раніцу 1996-га, у Браслаў. Ніжэй на старонцы дзённіка — пятатка школы. Надпіс па крузе: «Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Сярэдняя агульнаадукацыйная школа №2 г. Браслава. Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці». У цэнтры пятаткі — вершнік з мя-

чом у правай і шчытом у левай руцэ. Тагачасны герб нашай дзяржавы.

Дзень пачаўся з агляду Браслава. Дарэчы, хадзілі па горадзе з каляскай, але без рэчаў: каб фіксаваць проейдзены шлях спідометрам. А ў Браславе, бачылі, ездзяць на раварах з каляскамі. Так што і наша не ўспрымалася як дзіва... Нам адно падвор'е, па вуліцы Ленінскай, 97, вельмі спадабалася. Стаім, любуемся ім, да нас выходзіць гаспадыня: Ларыса Шпаковіч. Мы яе фатаграфуем. На падворку стаяць з каменя грыбок, снегавік. На дрэве зладана буслянка, у ёй — бусел з птушанятамі. Там і дуплы: птушкі маленькія водзяцца, кажа гаспадыня. «Камянёў было на гародзе шмат, з-за іх нічога не расло. То гаспадар зрабіў агароджу з тых камянёў. А старыя жорны на сядзібе прыстасаваны пад лаўкі. Гаспадар прывёз іх з Шаркаўшчыны, са старых хутароў».

Падняліся мы потым і на Замкавую гару. З яе далёка відаць. У горадзе бачым царкву і касцёл побач. Дарога ж на знакамітае браслаўскую, гару Замкавую, была недагледжаная. Можна, таму што ранняя вясна? Дрывяты возера — яшчэ ў лёдзе з гары відаць. А чайкі як шалёныя над ім носяцца: мушкі, галодныя. Па лёдзе ж, бачылі, ходзяць яшчэ людзі, значыць, ён моцны. У Браславе паляцца печы, пахне дымком. Возера вялізнае: мы нават у падзорную трубу не ўбачылі процілеглы

бераг. Ці, можа, ён там бязлесы, заснежаны, і проста зліваецца з роўнядзю возера?

З Замкавай гары бачым і касцёл «Сэрца Ісуса», што ў Слабодцы. Разважаем: сустрэчы ў падарожжы (скажам, з Аўгустам Вайцяховічам) — не выпадковыя. Магчыма, некаторыя даюцца нам як вобраз нашай магчымай будучыні. Хочаш — рабі як гэты чалавек, рухайся па жыцці падобным шляхам. Альбо выбірай свой.

Гаворым пра тое, што людзі раней будавалі бастыёны, узводзілі крэпасці, насыпалі велічэзныя валы земляныя — і яны іх аберагалі ад ворагаў. Абараняла менавіта шчыльная матэрыя, бо на фізічным плане ішло змаганне за жыццё. Сёння ж поле бітвы перамясцілася ў свет больш тонкіх энергій: тонка-матэрыяльны. Ранейшыя бастыёны, крэпасці, валы ніяк не абароняць ад злосці, здрады, бесчалавечнасці, зайздросці. Чым абаронімся?... Мушкі, толькі любіў.

Прыходзім ў Браслаўскі гістарычна-краязнаўчы музей. Ён адкрыўся ў 1988 годзе, якраз у красавіку, заснаваны ў 1984-м. А пачалося ўсё з таго, што ў 1982-м адзін школьны музей перадаў свае калекцыі, сабраныя энтузіястамі, археолагамі, краязнаўцамі ў фонд толькі што заснаванай установы. За больш чым 30 гадоў, глянулі ў інтэрнэце, пішучы нататкі, колькасць экспанатаў Музея традыцыйнай культуры ў

Від з Замкавай гары

На Замкавай гары сёння

Браславе перавысіла 30 000 і па-ранейшаму павялічваецца. Да таго ж менавіта музей апякуецца і кразнаўчым выданнем «Павет».

Экскурсію па музеі для нас праводзіць Аляксандр Панцялейка, ён выпускнік геафак БДУ. У яго мы пытаем: ці суадносіцца нейкім чынам культура тутэйшая з ведамі друідаў? Бо Друя, кажам, зусім побач. І ён, ягоныя калегі-музейшчыкі пра тое не ведаюць. То, магчыма, проста словы падобныя, робім выснову.

Многа чаго цікавага сярод экспанатаў кідаецца ў вочы. У музеі ёсць выява ранейшага герба Браслава: вока ў трохкутніку, вакол трохкутніка як аўра-сонца, і ўсё гэта ў крузе. Да-ведваемся: на тэрыторыі раёна шмат майстравых людзей, яны займаюцца разбярствам па дрэве і камені, саломаліценнем, ганчарствам. Таксама чуем і пра тое, што многія знакамітыя людзі Беларусі маюць повязі з рэгіёнам. У прыватнасці, у Відзах Лаўчынскіх (з 1586 года згадваюцца як Ловішча) было ўладанне роду Ваўжэцкіх. Адтуль родам Тамаш Ваўжэцкі (там і памёр у 1816-м, там і пахаваны), удзельнік паўстання пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага... У 1823-м, ёсць весткі, маёнтка тамтэйшы наведваў паэт Адам Міцкевіч.

Многае з запісаў дзённікавых, зробленых у музеі, — апускаем. Пасля музея сустракаемся з калегамі ў газе-

це «Браслаўская звязда». Адна з журналістак пагутарыла з намі, газета ў хуткім часе змясціла публікацыю пра падарожжа — яна зберагаецца ў нашым архіве.

Адыходзім з Браслава ў 11.20. На спідометры, калі весці лік ад пачатку маршрута, ужо амаль 90 км. Пакуючы рэчы, маем магчымасць пераканацца, як пашыраны яшчэ ў школьным асяродку «метады антыпедагогікі». Запісалі нават у дзёнік: адзін хлопчык з цікавасцю назіраў, як Іван пакуе рэчы. І што яму сказала настаўніца, якая праходзіла міма? Вельмі традыцыйнае: «Марш у клас!». Яна зусім не чула яго апраўданне: «Мне цікава», а потым і нас, калі спрабавалі таго хлопчыка апраўдаць. У настаўніцы, вядома ж, ёсць свой рэзон: дысцыпліна... Але ў імя чаго? І дзе той «індывідуальны падыход» да кожнага вучня?

Ідзем з Браслава ў бок Карасіна, бліжэй да Дзяржаўнай мяжы. Пад нагамі гравійка. Па дарозе — вёска Зарачча. Заглядаем у Зарацкую базавую школу. У ёй 9 класаў, 64 вучні. У школе якраз праводзіцца Тыдзень зямлі, таксама ідзе падрыхтоўка да Дня памяці ахвяраў Чарнобыля. Нам расказалі, што тэрыторыя школьнай сядзібы і вакол яе пастаянна прыбіраецца, вучні і настаўнікі высаджваюць дрэвы. Зрабілі экалагічную сцэжку. Настаўніцы Ніна Кірчанка і

Таццяна Бальшакова ахвотна расказваюць пра школьнае жыццё-быццё. Яму Іван прысвяціў у дзёніку цэлую старонку.

Першы паходны абед у нас быў у той дзень: з вогнішчам, пад вялікім старым дрэвам. І з невялікім канфліктам пад кодавай назвай «эканомія». На гэты раз — часу. Валянціна злучаецца, бурчыць: навошта столькі часу траціць на выслухоўванне справаздач пра школьную работу? Калі, кажа, у кожнай школе будзем пра тое слухаць, то да зімы не вернемся дадому. І допісы ў газеты ж пра іх пісаць не будзем. У Івана іншыя меркаванні: трэба людзей уважыць, выслухаць. Аргументуе: вось калі сварыцца з-за драбязы пачнем, то ў дарозе ўсё можа здарыцца. Так яно не раз потым і бывала: толькі мы ў «напружанне» паміж сабой — і знешні свет нас тут жа яшчэ больш паднапружвае.

На дарозе-гравійцы, якая хутка падсыхае, ужо месцамі з'явіўся пыл. Узгадваем з гумарам прадказанні мінескіх знаёмых пра гразь. О, каб такая гразь ды ўсюды! Цёпла. І сонца на працягу дня. Курткі едучь на «Лялечцы». Валянціна ўсё ніяк не супакоіцца, кажа: не магу ўраўнаважыцца. І будзе ісці цэлую гадзіну моўчкі. А потым у дзёніку запіша: «У часе нашай часовай хады ў маўчанні з намі побач ішла Еўфрасіння. Малітва сэрца, пэўна, атрымалася».

Праходзім вёску Братня Гара. Жыхары гавораць: некалі тут жылі тры браты, якія адначасова нарадзіліся і адразу ўсе і памерлі. Таму быццам бы ў памяць пра тое здарэнне і назвалі вёску.

Ідзем далей і разважаем пра тое, што свабода ад транспарту заваёўваецца цяжкаю працаю ног... І ўвогуле, калі ўдумацца, то груз свабоды — надзвычай цяжкі. Не кожны здольны яго панесці на ўласных плячах... Гэты афарызм пра свабоду ад транспарту мы потым часта скарыстоўвалі ў розных інтэрв'ю, у часе расповедаў пра «Хаджэнне». А нарадзіўся ён, як бачым, пасля першай сотні пешых кіламетраў. Увогуле дарогі нашы на працягу чатырох месяцаў ніколі не былі лёгкімі. Так што, робім выснову: прайдзіце хаця б сотню пешшу самі, каб мець хоць якое ўяўленне пра тое, што адчувалі штодзень вандроўнікі, прайшоўшы 2810 кіламетраў.

Далей у дзённіку ідзе і першы паходны верш, крыху пазней, ужо ў Мінску, названы «Светласці пара». І яго, і яшчэ больш за 100 напісаў у часе «Хаджэння» Іван. Валянціна ж выступала ў якасці мяккай натхняльнай сілы, цярплівага суаўтара, часам і ўдэлівага рэдактара. Так, праз вершы, у нас таксама ішло сумеснае паэтычнае асэн-

саванне рэчаіснасці, душэўных рухаў, спалучэнне ў вобразы шматлікіх уражанняў і роздумаў.

«Тут у Бога людзі вераць, ходзяць цяпер у храмы» — казаў жыхар аднаго з хутароў. А іх шмат паблізу дарогі. «Зараз усе людзі за веру». У яго мы спыталі: як вы ўяўляеце сабе Бога? Ён адказаў: «Ёсць такая-та сіла».

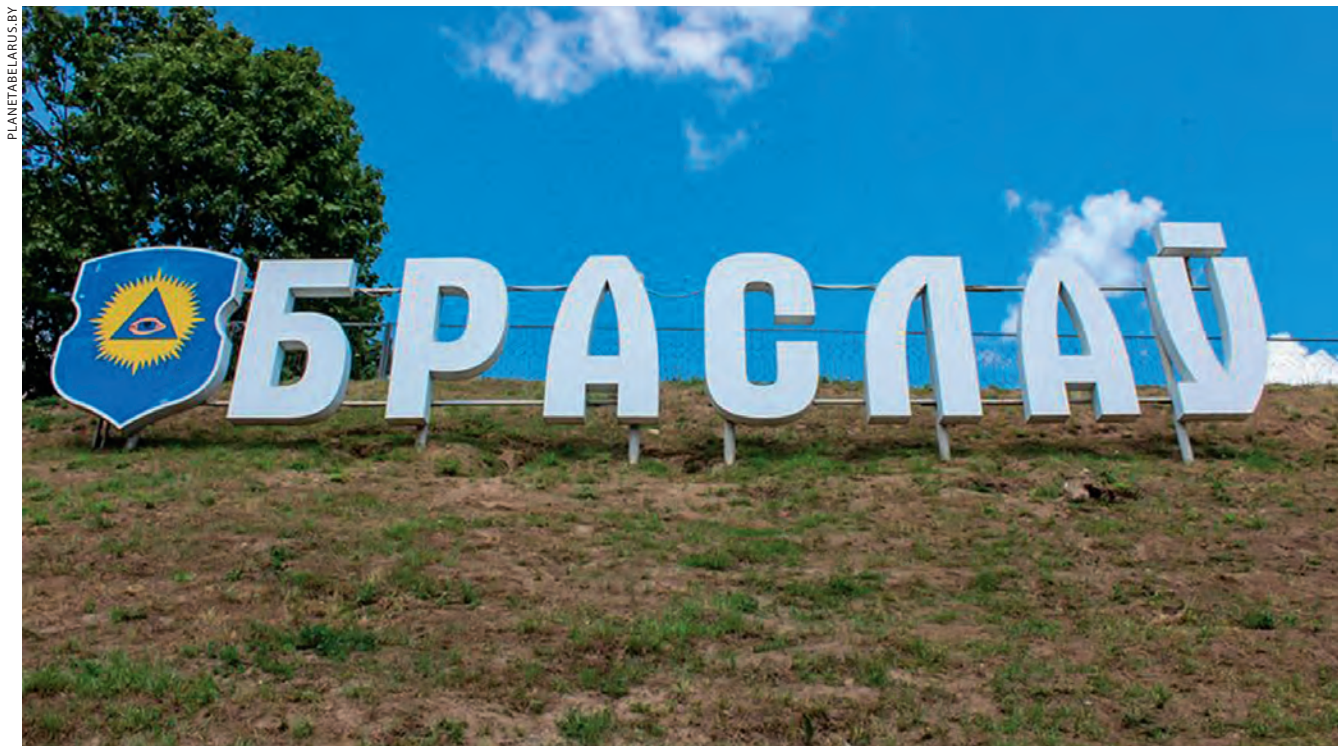
Па дарозе праз Усяны, Мяжаны настойліва рухаемся да Дзяржаўнай мяжы. Праходзім паўз вёскі Клемянс-полле. На думку аднаго з яе жыхароў, «непадалёку тут жыў Агінскі». Можна нехта з краяўзнаўцаў ведае праўду?

І вось 20.30 вечара. Пагранічная застава «Карасіна». Чакаем пры ёй пагранічніка Сашу, каб размясціцца тут на начлег. А ён, як нам казалі, сёння дзяжурны.

Прычасціліся мы ўпершыню ў вандроўцы малаком, якое купілі надвячоркам у бабкі-стараверкі. Разведваючы абстаноўку — дзе б прыстаць на начлег? — папыталі ў яе ўнука наконт дырэктаркі мясцовай школы: ці добрая яна? «Дзярэ за вушы...» — шчыра прызнаўся Дзіма. І сказаў у дадатак, што дзяўчынка Надзя Сініца ледзь не спаліла школу. Страсці вясковыя... Ісці ў школу на начлег мы не рашыліся. Пастукаліся да пагранічнікаў. А ўрэшце там і заначавалі.

Круглы штампік ёсць у дзённіку «Военная часть 2034», у цэнтры — «Литер К». Далей запіс пагранічнікаў: «17.04.96 г. 23 ч 50 мин. ПогП «Карасіно» Желаем Вам в вашей жизни и трудовой деятельности всего самого наилучшего и исполнения всех ваших желаний. Счастья и Удачи Вам. Витя, Сергей, Саша». Хлопцы-пагранічнікі, з якімі мы правялі «творчую сустрэчу», пакінулі ў дзённіку і свае подпісы-аўтографы.

З дзённіка: «18.04.96. Дзень чацвёрты. Пройдзена за мінулы дзень — 37 км. Иван пакуе рэчы па-іншаму. Кажуць, наперадзе ў нас дарога не самая лепшая па якасці. А можа яна будзе самай лепшай? Паглядзім!» Ёсць і такія развагі, наконт якіх Валя выказалася: ну каму будзе цікава, як пакуюцца рэчы на калясцы? Хто захоча пайсці пешшу, той возьме рюкзак. Альбо паедзе на байку, ці ровары. І не стане чытаць, як тое намі рабілася. Але Іван — педант. Усё ж такі запіш: «Праблема рацыянальнага пакавання рэчаў — вельмі важная штука ў нашай вандроўцы... Уся канструкцыя павінна быць добра сцэнтраваная і збалансаваная — тады каляску везці лягчэй, асабліва па бездарожжы...». Не будзем спыняцца на дэталёвым апісанні, як Іван таго «цэнтры і балансу» шукаў. А

Бывай, Браслаў!

Саламея Шукель — сімвал даверу

запісалі раніцай пра тое, як дапазна ся-
дзелі з пагранічнікамі.

«Размова атрымалася. Пагранічнікі спецыяльна сабраліся ў адным з пако-
яў, каб паслухаць, хто мы такія, куды
ідзем, пагаварыць «за жыццё». Хлопцы
вельмі добразычлівыя. Іван чытаў свае
вершы, Валянціна — «Душу» (невяліч-
кае эсэ, якое пачынаецца словамі «Якая
ты, душа мая?»). Гаварылі пра касміч-
ныя законы і тое, як яны праяўляю-
цца ў рэальным жыцці, пра іншасветы
і каханне. Хлопцы маладыя, і апошняя
тэма іх вельмі цікавіць. А зараз, калі
пойдзем, будзем слухаць радыёжурна-
лістку Алену Сцяпанаву». Наша калега
ў той час вяла цікавыя перадачы «Для
тых, хто дома». Мы іх у вандроўцы слу-
халі па партатыўным радыёпрыёмніку.
Вось паслухалі чарговую. Атрымалі за-
давальненне. Адчуваем удзячнасць ёй
за «прывітанне двум падарожнікам».
Сапраўды, спадарыня Алена часам у
канцы перадач у 1996-м сказала гэтыя
незразумелыя многім словы, а яны як-
раз нам адрасаваліся. Бо яна ведала
нас і куды мы выправіліся, цікавілася,
як і мы, рознымі духоўнымі вучэння-
мі, ставіла ў эфір чужоўныя песні Ігара
Талькова, запрашала ў студыю да сябе
цікавых суразмоўцаў.

Далей з дзённіка: «У нас там атры-
малася пятля... Абышлі вёску Карасіна
кругам і... прыйшлі туды, адкуль вый-
шлі. Зноў да пагранічнікаў. Вось такая
«кара», але за што — пакуль не разуме-
ем. Па дарозе бачым жабак. У іх такса-
ма, як і ў буслоў, пара шлюбная: яны

ездзяць адна на другой. І гэта вельмі
смешна, асабліва як яны такімі тан-
дэмчыкамі скачуць цераз дарогу.

Што перажыла Саламея Шукель, гэтая сціплая вясковая жанчына- хутаранка, пусціўшы да сябе на начлег зусім невядомых людзей, можна толькі здагадавацца.

Цяпер Валянціна разважае: чаму
так атрымалася, што мы не рагледзе-
лі на карце неабходнага нам напрам-
ку руху? Смяецца: гэта я, кажа, была
вельмі рэактыўная, не хапала цярпен-
ня выслухоўваць Івана, яго аргументы
пра тую ці іншую з’яву, пра людзей, пра
тое, як пакаваць рэчы на калясцы. У сі-
лу сваёй прыроды ёй камфортна быць
хуткай, хутка прымаць рашэнні, ісці
да мэты, якую паставіла, быць напера-
дзе. А Іван наадварот — запаволены,
удумлівы, пралічыць шмат варыянтаў,
каб прыняць нейкае рашэнне. Часам
яно можа быць і памылковым. Як там
гаворыцца: сышліся вада і поліыма...

Але ісці трэба далей, асэнсаваўшы
ўрок «пятлі Карасіна». Па вясковай ці
прасёлкавай дарозе колы «Лялечкі»
больш урэзваюцца ў пясок, рухацца
значна цяжэй. Але прымацаваны знізу
груз ужо менш на ямах расхістаецца.

Прыйшлі нарэшце ляснымі пры-
межнымі дарогамі ў паселішча Дрыс-
вяты, што на беразе вядомага возера.
Бралі ваду ў хаце Соф’і Ліцвін, яна ка-
зала: «Сацыяльны работнік, старычкоў
мясцовых даглядаю». Іван запытаў, ці
хутка перагараюць у іх лямпачкі — пра
тое расказвалі хлопцы-пагранічнікі.
Тыя казалі, што ў гэтых мясцовасцях
вельмі «скача электранапружанне». То
можа, выказвалі версію, Ігналінская
АЭС, якая там праз возера відаць, на
тое ўплывае... А спадарыня Соф’я рас-
казала, што, відаць, цеплавы баланс у
возеры станцыя парушыла. Мяркуем,
з закрыццём АЭС ён аднавіўся.

Ідзем па дарозе на Відзы. І яшчэ
відаць справа станцыя, пра якую нам
людзі казалі, што і здароўе яна забірае.
Так яно ці не, мы не ведаем. Але наша
задача — фіксаваць усё, што цікавага
бачым, чуем, адчуваем у часе нашай
вандроўкі ў памежных рэгіёнах Белару-
сі, на мяжы рэальнасці і «трыдзясятага
царства», і амаль на мяжы тысячагод-
дзяў, у глыбінных раёнах самага цэнтра
Еўропы.

Набліжаемся да вёскі Леванішкі:
сельсавет Дрысвяты, раён Браслаўскі.
Сіл ісці далей ужо няма, бо пераадолелі
за дзень аж 35 км. Хат удалечыні не
відаць. Вакол дарогі — вада ў канавах.
Толькі на ўзгорку, ледзь відная ў густых
прыцемках, адзінокая хатка. Што ра-
біць? Палатку ставіць няма дзе. І цем-
ра гусцее. Раімся: ці далей рухацца, ці
ў хату прасіцца. Рашучасць Валянціны
неацэнная у такіх выпадках. Яна пады-
маецца па ўзгорку, агінае вугал хаты і
стукае ў вакно. Спачатку ціха, потым
і мацней. Ніхто не адказвае. Цішыня
невymoўная. І жудасна неяк — аж да
холаду ўнутры. І мы яшчэ не ведаем,
што адкрыць дзверы нам не пабаіцца
Саламея Шукель, якая ўсю ноч не сам-
кне вачэй. А побач з ёй, каля ложка
будзе ляжаць важкая сякера... Што
перажыла гэтая сціплая вясковая жан-
чына-хутаранка, пусціўшы да сябе на
начлег зусім невядомых людзей, можна
толькі здагадавацца. Але пра тое яшчэ
раскажам.

Іван і Валянціна **Ждановічы**.
Фота аўтараў. Працяг будзе.

КАЦЯРЫНА ДУБАНЕВІЧ: "У ДАРОЗЕ Я ЗНАЙШЛА СВОЙ УНУТРАНЫ АКІЯН"

Аб прыбыцці Кацярыны Дубаневіч у Мінск 31 кастрычніка 2020 года пісалі шмат. Многія СМІ Беларусі не пакінулі па-за ўвагай яе вяртанне дадому. Што і зразумела. Бо Каця — адзіная жанчына ў Беларусі, якая рызыкнула ў адзіночку пачаць кругасветнае падарожжа на байку па імені Генры.

Дарэчы, яе вандроўка шырока асвятлялася. Мы таксама пра гэты ўнікальны праект адважнай беларускі пісальніцы. (№ 8–2019, стар. 24).

Нагадаем чытачам: стартавала Каця 18 жніўня 2018 года. За перамяшчэннем матацыклісткі можна было сачыць анлайн у яе сацыяльных сетках. За гэты час Каця тройчы перасекла экватар, пабывала на пяці кан-

тынентах з сямі. Паміж кантынентамі было тры пераправы. Першая — з Расіі ў Аўстралію: матацыкл плыў на пароме. А яна паляцела ў Японію, дзе ездзіла на веласіпедзе: бо там нашы беларускія правы кіроўцы несапраўдныя з-за другой канвенцыі (у нас Венская, у іх Жэнеўская). З Японіі быў пералёт у Аўстралію. Адтуль разам з Генры, які перапраўляўся на груза-

вым самалёце, накіравалася ў Лос-Анджэлес і ЗША.

У цэлым праехала 112 000 км. А ў Паўднёвай Амерыцы давялося спыніцца. І правяла там Каця паўтара месяца. Адтуль паведаміла нам, што яе нагнаў каранавірусны каранцін. Таксама паабяцала расказаць пра свае прыгоды, як толькі зможа. Мы гутарылі з ёю і анлайн, калі яна нядаўна была на мотавыставе ў Маскве, і ўжывую — як з гасцем рэдакцыі.

— *Каця! Паўтара месяца каранціну — гэта нешта... Увесь час у Буэнас-Айрэсе? Як вы, чый стыль жыцця — рух, пастаяннае абнаўленне, перамены і новыя ўражанні, каранцін вытрымалі? Раскажыце пра той час. Ці быў ён багатым для вас на падзеі? Што запомнілася больш за ўсё? Ці, можа, вы скарысталіся магчымасцю паглыбіцца ў свой унутраны свет, падумаць пра нейкія важныя для вас рэчы? Што адчувалі? Што было самым цяжкім у тыя дні?*

— Мне пашанцавала значна больш, чым іншым «захраснуўшым». У Байрэсе спыніліся мае сябры — прафесійныя гіды і вандроўцы Ганна і Марк. Яны і запрасілі падзяліць каранціннае жыллё з імі. Гэта быў не проста пакойчык дзесьці на ўсходзе, а 100-гадовая трохузрунвая вежа ў самым цэнтры горада, з узрушаючым відам на плошчу Кангрэса і заходамі сонца неверагодных колераў. Кожны дзень за імі можна было назіраць з нашага даху. Раніцай мы рабілі зарадку, разам гатавалі, размаўлялі, глядзелі фільмы, чыталі і марылі пра вяртанне ў свет, дзе падарожжы даступныя, межы — адкрытыя, і ўсе абмежаванні дзейнічаюць толькі ва

Пацалунак ад кенгуру. Адэлаіда, Аўстралія.

Гара Фітц Рой, рэгіён Патагонія ў Аргенціне

ўласнай свядомасці. Мы нават некалькі разоў спрабавалі «гуляць», але нас лавіла паліцыя і адпраўляла дадому. Усе перамяшчэнні былі абмежаваныя бліжэйшымі крамай і аптэкай. Нават знаходзячыся ў такой цудоўнай кампаніі, складана было пазбавіцца ад думкі пра «падрэзаныя крылы». Бо зусім нядаўна я захаплялася краявідамі Патагоніі, кожны дзень прыносіў новыя ўражанні, а цяпер, быццам дзень сурка, усё паўтараецца. Займалася самаадукацыяй, вучылася маляваць і асвойвала мексіканскае мастацтва гуачоль. Гэта такія пацеркавыя фігуры, узоры з мацаваннем пчаліным воскам. І разважала, чаму такая з'ява, як кавід, адбываецца з людзьмі, і навошта нам дадзена гэта выпрабаванне. Можна чалавецтву трэба часцей задумвацца пра тое, што ўсе мы не вечныя, берагчы адзін аднаго і шанаваць жыццё і свабоду?

— *Вы падрабязна распавядалі ў сацсетках пра тое, як і дзе прыходзілася зарабляць падчас падарожжа. Раскажыце пра самыя яркія моманты, якія вам запамніліся. Можна, гэта быў цікавы працаўца ці сітуацыя, з ім звязаная?*

— Вядома, самыя запамінальныя падпрацоўкі былі звязаны з будаўніцтвам. Я па прафесіі менеджар па маркетынгу і рэкламе, большую частку рабочага жыцця правяла ў офісе за ноўтбукам, толькі зрэдку працавала фізічна. Для мяне было вельмі цікава атрымлі-

ваць новыя навыкі. Навучылася валікам фарбаваць сцены, адкольваць старое пакрыццё адбойным малатком, заліваць і раўняць бетон, класці плітку... Яшчэ больш стала паважаць людзей, якія працуюць рукамі — гэта цяжкі занятак,

«Я веру, што ўсё ў нашым жыцці адбываецца для чагосьці і па пэўных прычынах. Калі пандэмія здарылася, значыць, мы павінны праз гэта прайсці, зрабіць высновы і жыць далей. Закрытыя межы — будзем нанова вывучаць родныя мясціны. Адкрываюць Расію і Украіну — будзе выдатна, там столькі ўсяго цікавага! Ды і для новых эмоцый не абавязкова ехаць на край света, можна пачаць з суседняга горада і зносін з новымі людзьмі. Унутры кожнага з нас схаваны цэлы свет і сусвет».

які вымотвае сілы, патрабуе акуратнасці і ўважлівасці. У першыя дні ў мяне былі велізарныя сінякі і мазалі, пакуль я прыстасавалася правільна трымаць інструменты. Яшчэ падабалася праца па ўборцы дамоў. Часта бывала, што мэбля ў жудасным стане, асабліва на кухні, і потым высвятлялася, што жоўтыя шафкі на самой справе белыя, проста пакрыліся пластом бруду і тлушчу. Вельмі прыемна глядзець на вынік сваёй працы, успамінаючы, як было да таго.

— *Якая гісторыя ад людзей, што вас запрашалі пераначаваць, пагасціць, уразіла? І ў якой краіне гэта адбылося?*

— Мне здаецца, сусвет любіць у дарозе зводзіць разам аднадумцаў і блізкіх па духу людзей. Прынамсі, у мяне атрымлівалася сустракаць вельмі цікавых асоб па ўсім свеце. Распавяду пра Вудзі, лепшага майстра па спіцаваных колах у Амерыцы.

Менавіта да яго я і адправілася ў Дэ-нвер. Мяне турбавала моцная вібрацыя матацыкла на хуткасці да 80 км/г. Вудзі Вітэ — легенда, яму 78, і ён зрабіў тысячы колаў для падарожнікаў з усяго свету, спартсменаў і проста матацыклістаў. Яшчэ адным напрамкам, які ўзначальвае Вудзі, з'яўляецца выраб механізмаў, якія дазваляюць інвалідам катацца на лыжах, займацца сёрфінгам і любой іншай актыўнасцю. Ён найбуйнейшы ў ЗША вытворца гэтых механізмаў. Не магу не расказаць пра яго больш падрабязна. А пачалося ўсё з захаплення матарнымі лодкамі, хоць бацькі Вудзі хацелі бачыць яго юрыстам або лекарам. Па гісторыі яго жыцця можна здымаць кіно. Нарадзіўся Вудзі ў сям'і нямецкага інжынера ў Мюнхене ў 1942 годзе. У час вайны яго бацька быў накіраваны ў Польшчу, недалёка ад нямецкай мяжы. У студзені 1945-га маці Вудзі забрала яго і сястру, якая нарадзілася ў Польшчы, і паспела на апошні цягнік, які ішоў у Германію. Бацька ж

у Мюнхен з'ехаў раней. З сабой яна ўзяла толькі дакументы і некалькі сярэбраных нажоў і відэльцаў. На зборы пайшло 20 хвілін. Шлях да месца, які звычайна займаў 8 гадзін, ператварыўся ў 8 тыднёвы: з-за разбурэнняў часткі чыгуначных шляхоў. І бацька вельмі хваляваўся, чаму сям'і ўсё няма. І нават накіраваўся на вакзал, каб ехаць па жонку з дзецмі ў Польшчу на тым самым цягніку, на якім яны і прыехалі.

Маці Вудзі была верніцай і моцна знервалаўся, што не знайшла, калі збіралася ў Германію, любімую Біблію. Але цуды ўсё ж адбываюцца ў нашым свеце. Праз некалькі гадоў сям'я Вудзі пераехала ў Амерыку, а ў 1950-м прыйшла туды пасылка ад бабулі Вудзі, якая прадаўжала жыць у Германіі. У ёй была

турамі. На працягу двух гадоў працы ў Японіі Вудзі пачаў спалучаць заходнія ідэалы з азіяцкім духам і філасофіяй. Менавіта ў Японіі стала ўмацоўвацца яго любоў да хуткіх матацыклаў. Пасля службы ў войску ў 1973-м Вудзі пераехаў у Каларада і знайшоў сваю нішу ў матагонках. Заўзяты гоншчык Вудзі часта наведваў гоначныя трасы і нават заснаваў Асацыяцыю матагонак. Працуючы ў дылерскім цэнтры і рамантуючы зламаныя колы, Вудзі сутыкнуўся з недахопамі стандартных колаў і ступіц. Імкненне мець лепшую альтэрнатыву прывяло яго да стварэння ўласных ступіц, а затым і колаў. Кампанія Woody's Wheel Works была заснавана ў 1973 годзе. Сёння яна вядомая па ўсім свеце.

— «Надзвычай выдатна сустракаць на іншых кантынентах родныя душы» — гэтыя вашы словы ўражваюць. Што вас падштурхнула такое напісаць у сацсетках? Нехта нешта для вас зрабіў, дапамог, як Вудзі, ці ж, наадварот, вы самі дапамаглі чалавеку?

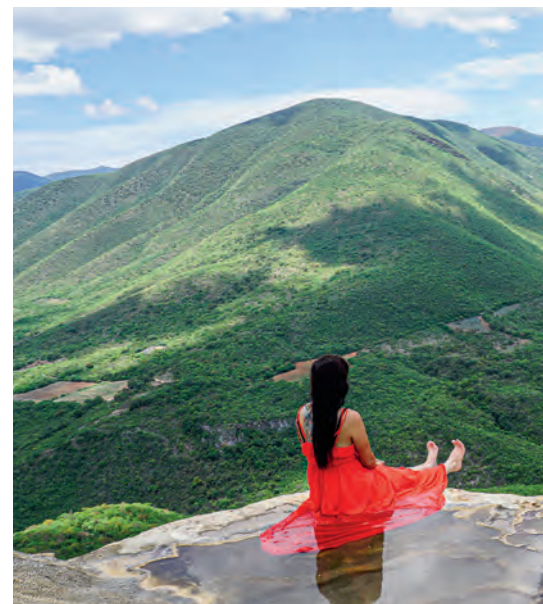
— Было і такое. Самая сур'ёзная паломка матацыкла здарылася амаль ноччу ў штаце Агаё. Рухавік літаральна «закіпеў», таму што ўнутр выліўся ўвесь антыфрыз праз падраную пракладку галоўкі блока цыліндраў, і матацыкл ахутаў шчыльнымі шэры дым. Я стаяла на ўскрайку дарогі, і ніхто не спыніўся, каб хоць спытаць, у чым справа. Я змагла датэлефанавацца да Андрэя — чалавека, якога ведала толькі завочна, а ён

Скульптура «Рука Пустыні» ў горадзе Антафагаста ў Чылі

старая сямейная Біблія і ліст бабулі пратое, як праз пяць гадоў пасля вайны ў дзверы пастукаў савецкі афіцэр. У руках у яго была Біблія, на адной са старонак якой гэты высакародны чалавек пабачыў адрас сям'і Вудзі... Калі Вудзі распавядаў мне гэтую гісторыю, яго вочы блішчалі ад слёз. І вось што яшчэ дадаў: усёго толькі адзін чалавек можа змяніць стаўленне да цэлай нацыі. У 1960-м Вудзі быў залічаны ў марскую пяхоту і таксама працаваў у сферы авіяцыйнай электронікі. Час, праведзены ў войску, «прышчапіў» яму стандарты майстэрства, якое захоўваецца і сёння. Што таксама абудзіла ў ім цягу да вандраванняў і знаёмстваў з рознымі куль-

Я планавала праверку толькі пя-рэдняга кола, і калі Вудзі сказаў пратое, што задняе таксама трэба раўняць, то пачала моршчыць носік. Ён, прыжмурыўшыся, паглядзеў на мяне і прамовіў: калі пытанне ў кошце, то я пад яго нагляддам магу палову працы зрабіць сама. Прапанова мне спадабалася. Упершыню ў жыцці я здымала і ставіла назад абодва колы, барціравала гуму і вучылася ўсім сакрэтам у маэстра Вудзі. У заднім коле быў разбіты падшыпнік, памянялі. Пасля наладжвання спіц і ўсіх чароўных маніпуляцый Вудзі мой Генры паехаў так ідэальна, як ніколі да таго. Вось такія цудоўныя людзі сустракаюцца на маім Шляху.

цалкам арганізаваў эвакуацыю мяне і Генры да горада Луісвіля ў Кентакі, дзе займаўся рамонтам матацыкла. Андрэй — майстар на ўсе рукі. І ў мяне склалася ўражанне, што няма ў свеце матацыкла, які ён не змог бы адрамантаваць. Нам з Генры невымоўна пашанцавала апынуцца менавіта ў яго майстэрні пасля такой сур'ёзнай паломкі.

Ёсць людзі, якія за месяц становяцца табе бліжэйшымі, чым за іншыя гады. Таму што яны «твае», а ты «іх». Таму што мы не маглі не сустрэцца, таму што ў жыцці і ў дарозе так павінна было здарыцца. Андрэй і яго жонка Аксана — створаны адзін для

аднаго, а я любавалася іх «мы» з боку, вучылася мудрасці, разуменню, мяккасці і цеплыні. Не люблю так казаць, але яны вельмі-вельмі сапраўдныя. Гэта не значыць, што іншыя не такія, проста Андрэй і Аксана ўсё робяць у згодзе з сумленнем, сэрцам і сабой. А я гэтаму толькі вучуся. Ад усяго сэрца ўдзячная гэтай выдатнай сям’і за шчырую дружбу і неацэнную дапамогу.

— *Каго з родных душ вам хацелася б пабачыць яшчэ раз? Пазнаёміць са сваімі сябрамі, мамай?*

— Усіх і кожнага! Я з радасцю прыму да сябе ў госці ўсіх людзей, якіх сустракала ў дарозе, пакажу наш прыгожы Мінск, лясы і азёры, пачастую дранікамі і мачанкай.

Краявід, які адкрываецца з самага верху акамянелага вадаспада Іервэ-эль-Агуа ў Мексіцы

— *Наколькі нам вядома, падчас кругасветкі вы пабывалі ў 22 краінах, а ўсяго ўжо наведалі 45. Ці можаце вы некалькімі словамі апісаць тэя краіны, якія вам вельмі спадабаліся? І чаму? Зразумела, што казаць пра краіну каратка — цяжка. І ўсё ж, паспрабуйце пра некаторыя — хоць некалькі слоў. Скажам так, як апісалі Аўстралію, блізкую вам па духу. Раскажыце пра яе і для нашага выдання.*

— Вы маеце рацыю: апісаць краіну ў некалькіх словах цалкам немагчыма. Я люблю кожную, дзе пабывала. І ўсё ж, каб зразумець мясцовы менталітэт, прачуць асаблівасці тамтэйшага жыцця,

трэба правесці ў краіне хаця б месяц. Мне спадабалася Аўстралія за сваю дзікую натуру, за пустэльныя мясціны без адзінага чалавека, за доўгія пясчаныя пляжы з цёмна-сіняй вадой, унікальныя расліны і жывёлы, якіх няма нідзе больш на планеце, і, вядома, за лад жыцця аўстраляйцаў. Філасофія «no worries» — «не варта турбавацца» — выяўляецца там ва ўсім. Любыя праблемы можна вырашыць, пакуль чалавек жывы і здаровы, а пра астатняе не варта турбавацца і нервавацца. Глыбока ў душу запала і мексіканская культура, з яе найсмачнай кухняй, шчырай і бескарыслівай гасціннасцю людзей, бясконцай разнастайнасцю ландшафтаў і небяспечнымі рэгіёнамі, дзе можна пазбавіцца не толькі маёмасці, але і жыцця.

Парцалёная пустыня «Белыя пяскі», Нью-Мехіка, ЗША

Асобна хочацца адзначыць Японію, якая існуе быццам у паралельнай рэальнасці, дзе пануе Павага адзін да аднаго і гармонія чалавека са светам, тэхналогіі пераплецены з традыцыямі, і ўсё прадумана да дробязяў — каб рабіць жыццё чалавека лепшым і даўжэйшым.

— *Што адчулі, калі даведаліся: можна ляцець дадому? І як ляцелі?*

— Да таго моманту, калі нам — усім тым, хто засеў у Аргенціне — абвясцілі пра эвакуацыйны рэйс, ужо вельмі хацелася выбрацца дадому. Увесь свет звужыўся да памераў жылля, да квадратных метраў, у якіх людзі жылі. І ўсе проста марылі пра змену дэкарацый і

сустрэчы з сябрамі і роднымі. Ляцелі мы каля 30 гадзін. Наш велізарны самалёт мы назвалі «трансатлантычнай маршруткай», паколькі нас збіралі з усіх краін Лацінскай Амерыкі, пачынаючы з Бразіліі і заканчваючы Кубай. Усяго вывезлі каля 500 чалавек, сярод якіх было 7 беларусаў. Па прылёце ў Маскву ў суправаджэнні супрацоўнікаў Пасольства Беларусі ў Расіі мы прайшлі да маршруткі, якая па трасе М1 адвезла ўсіх семярых да мяжы.

Едзем. І я нібы сплю наяве: 18 жніўня 2018 года ехала па гэтай трасе, у бок прыгод, невядомасці і ўвасаблення мары, а зараз сяджу ў маршрутцы, а мой матацыкл стаіць у сэрвісе ў Аргентыне. Мая свядомасць не верыць у тое, што адбываецца і гатова прачнуцца

дзе-небудзь у палатцы на беразе Ціхага акіяна. На першай запраўцы ў нос б’е пах бору, я бягу туды, дзе заканчваецца асфальт, дакранаюся да мокрага лісця дзьмухаўца, заўважаю жабу, лаўлю яе, гладжу па карычневай шурпатай скурцы і адпускаю. Побач велізарная сасна, я гладжу пальцамі кару, нюхаю яе, імкнучыся напоўніць лёгкія вільготным смалістым водарам. І адчуваю шчасце... Рухаемся далей. Навігатар адлічвае апошнія кіламетры да мяжы...

— *Кажуць, што ўсе матацыклісты — «не от мира сего»...*

— Мне здаецца, усе матацыклісты з большага — мазахісты. Падумайце самі: то гарача, то холадна, то мокра... Цяж-

кая экіпіроўка, вечна ў пыле, прычоска ў лепшых традыцыях панк-культуры, спіна зацякае. А калі матацыкл падае на бок — гэта яшчэ і велізарная фізічная нагрузка. Але гэта наш выбар. І неверагодныя эмоцыі, якія мы атрымліваем ад язды на матацыкле, кампенсуюць любыя нязручнасці. Нядаўна я ехала з Масквы ў Санкт-Пецярбург — 660 кіламетраў, нічога асаблівага, акрамя тэмпературы каля нуля, залевы і снегу палосамі. А потым чорная імгла рассяйваецца. І бачыш блакітную палоску неба, і радасць — ну проста распірае грудзі — а ўсмешка не змяшчаецца ў шлем. Бо як бы маглі мы зразумець, што такое шчасце, калі б не было момантаў смутку, як бы мала шанавалі сонца, калі б у нас яго было ў лішку кожны дзень. Вясновае надвор'е непрадказальнае, прырода з радасцю вызваляецца ад ледзянога покрыва, агаляючы сваю ўскудлачаную натуру. І прыхарошваецца. Якая ж прыгожая наша зямля!

— **Раскажыце пра свае ўражанні ад сустрэчы з радзімай, мамай, роднымі і блізкімі.**

— Чамусьці было ўражанне, што я з'ехала толькі на тыдзень — і вось вярнулася, бо нешта забылася зрабіць. Бацькі зусім не змяніліся, хіба што

сястра Марыяна пасталела і стала прыгожай стыльнай дзяўчынай. Вядома, мы вельмі шмат абдымаліся, але я толкам і не распавядала ім нічога пра гэтыя амаль 2 гады: сеткі даюць нам магчымасць ведаць адзін пра аднаго і «быць побач» нават на значнай адлегласці. Я арганізавала сустрэчу, на якой цэлых пяць гадзін распавядала сябрам і новым знаёмым пра свае прыгоды ў дарозе. Былі нават тыя, хто даслухаў мяне да канца. Вельмі спадзяюся: мой досвед будзе карысным для іншых людзей.

— **Цяпер у вас, напэўна, перыяд заспакаення. Вы, вядома ж, разумеце, што сітуацыя з кавідам у свеце пакуль сур'ёзная, таму даводзіцца чакаць, калі будуць адкрытыя межы. Што думаеце на гэты конт?**

— Маё заспакаенне наступіла, калі я змагла закончыць сваё кругасветнае падарожжа і выцягнуць матацыкл з Аргенціны. У пачатку кастрычніка былі адкрыты транспартныя зносіны і грузавыя самалёты сталі браць такія грузы. Мой Генры паляцеў у Стамбул, дзе я ўжо сустракала яго, гатовая выправіцца ў далейшы шлях. Амаль месяц мы даследавалі найпрыгожую Турцыю, якая за рулём матацыкла выглядае зусім інакш, чым адпачынак па

сістэме «ўсё ўключана, а ля ціюлені». Рэгіён багаты на слаўтасці, гістарычныя каштоўнасці і добрых людзей. Пандэмія абмежавала велізарную турыстычную хвалю, што для мяне стала вялікай перавагай: я змагла пабываць у такіх месцах як Памуккале, Кападокія, Немрут Даг, ехала практычна ў поўнай адзіноце. Пераадолеўшы 5000 км, на пароме дабралася да Чарнаморска. І даехала ў Мінск з другога боку зямнога шара. Я веру, што ўсё ў нашым жыцці адбываецца для нечага і па пэўных прычынах. Калі пандэмія здарылася, значыць, мы павінны праз гэта прайсці, зрабіць высновы і жыць далей. Зачыненыя межы — будзем на нова вывучаць родныя мясціны. Адкрыюць Расію і Украіну — выдатна, там столькі ўсяго цікавага! Ды і для новых эмоцый не абавязкова ехаць на край свету, можна пачаць з суседняга горада і зносін з новымі людзьмі: унутры кожнага з нас схаваны цэлы свет і сусвет.

— **Ці не сніцца вам на начах ваш верны сябар — матацыкл? Раскажыце пра яго. Ужо мы з мужам хоць і нешыя вандроўнікі, выдатна разумеем, што такое надзейны транспартны сродак.**

— Мне часцей сняцца дарогі, па якіх мы з ім ездзілі. Мой матацыкл — старэнькі 17-гадовы БМВ, і ён мой надзейны і верны сябар. Пра Генры трэба клапаціцца, своєчасова яго абслугоўваць і пільна сачыць за тэхнічным станам, але я ўжо настолькі прывыкла да яго, што адчуваю найменшыя змены ў працы і часта перастрахоўваюся, просячы механікаў правесці тое, сее ў яго сістэме. Я павінна быць заўсёды ўпэўненая, што матацыкл не падвядзе, бо ад яго шмат у чым залежыць маё жыццё. Калі мы доўга едзем у непагадзь або па складаных дарогах, я магу пагладзіць яго па бакавым пластыку, угаворваючы пацярпець трохі, бо гаспадыня яму дасталася мітуслівая і адчайная. Але я думаю, што ён таксама «шчаслівы», калі можна так казаць пра механізм. Бо ён выконвае сваё прызначэнне, тое, для чаго і быў створаны. А гэта важна і для чалавека, і для любога аб'екта.

— У адным з інтэрв'ю вы абмовіліся, што ў цяперашні час працуеце над кнігай, займаецеся, як выказаліся, самаразвіццём... Што для вас гэта азначае? Быць усвядомленай, не рэфлексіваць, прымаць людзей

такімі, якія яны ёсць... Ці нешта яшчэ іншае?

— Кніга пакуль пішацца даволі павольна: бо актыўна ідзе працэс асэнсавання мінулых падзей і цяперашніх. Што тычыцца самаразвіцця, лічу: кожны дзень павінен прыносіць нам нешта новае — веды, эмоцыі, сустрэчы, навыкі. Інакш мы не развіваемся, а топчамся на адным месцы. Стараюся асвойваць самыя актуальныя тэндэнцыі ў сваёй працоўнай сферы — маркетынг і promotion, а таксама, вядома, працаваць над духоўным складнікам. Шмат чытаю і маю зносіны з аднадумцамі. Усведамляю свае рэакцыі, учынкi. І нават думкі. Мне, вядома, яшчэ далёка да разумення сябе і свету, да ўсведамлення прычын, чаму ў маім жыцці нешта складваецца не так, як бы мне таго хацелася. Але я на правільным шляху і ўжо ўспрымаю ўсю разнастайнасць соцыума. Усе людзі розныя, са сваім бэкграундам і жыццёвымі абставінамі. Кожны трансліруе ў свет тое, што ў яго ўнутры. Не раз пераконвалася: сапраўды шчаслівыя людзі не робяць зла, яны толькі дораць сваё цяпло і хочуць дзяліцца любоўю і дабрывёй.

— Але нават вельмі шчаслівыя — людзі не дасканалыя. З-за розных пры-

чын нават гэтыя могуць праявіцца нечакана для навакольных і саміх сябе не лепшым чынам: мімаволі кагосьці пакрыўдзіць, закрануць чыёсьці эга. Але калі ідзеш па шляху самаразвіцця, то абавязкова, гэта ўсвядоміўшы, пастараешся выправіць сваю памылку.

— Любы чалавек можа паводзіць сябе дзіўна.

— Вам лёгка такім дараваць?

— Мабыць, нашмат лягчэй, чым тое было раней. Бо ў дарозе я знайшла свой унутраны Акіян. Тлумачу: я вельмі эмацыйная. Мяне заўсёды было лёгка пакрыўдзіць, хутка вывесці з раўнавагі. А свой тагачасны спакой я параўноўваю з лужынкай, якую можна было імгненна ўзбаламуціць чымсьці кінутым вострым словам ці нечаканым учынкам. Цяпер жа лужынка ператварылася ў акіян, які ўсе «камяні злосці і крыўды» хутка паглынае і апускае на дно, ахутваючы мяне толькі адчуваннем свабоды, спакою і ціхамірнасці. І я стараюся дзяліцца гэтымі адчуваннямі з іншымі людзьмі. Бо, у канчатковым выніку, кожны з нас хоча быць проста шчаслівым.

Гутарыла Валянціна Ждановіч.

Фота з асабістага архіва
Кацярыны Дубаневіч.

Цяпер у акіяне свядомасці Кацярыны Дубаневіч зберагаюцца ўнікальныя ўражанні з розных краін свету

КАЛІ ДУМКІ І ПАЧУЦЦІ АДНОЛЬКАВА ВАЖНЫЯ

Даволі рэдкая з’ява: каб паралельна ў дзвюх галерэях, ды яшчэ і размешчаных літаральна побач, аднолькава па часе дэманстраваліся працы аднаго і таго ж мастака. Здавалася, што арганізатары выстаў моцна рызыкуюць не набыць, а страціць сваіх наведнікаў. У нейкім выпадку хутчэй за ўсё так магло і здарыцца. Але не тады, калі гаворка ідзе пра творчасць мінскага мастака Анатоля Кузняцова, вядомага сваімі арыгінальнымі творамі. Паглядзець яго працы — у адной зале раннія, у іншай больш познія — публіка ішла аднолькава актыўна.

За амаль сорок гадоў творчай дзейнасці ён стварыў каля тысяч карцін, частка з якіх прадстаўлена ў многіх краінах. Мастак не абдзелены ўвагай і ў сябе на радзіме: мае медаль Францыска Скарыны, атрымаў спецыяльную прэзідэнцкую прэмію для дзяржаў культуры і мастацтва. А каб растлумачыць прынцыпы ўласнай творчасці Анатоль Кузняцоў запрасіў да сябе ў майстэрню. Там яго самае блізкае атачэнне — карціны. Паказваў працы. А я задаў свае пытанні.

— **Вы працуеце ў сферы непрадметнага жывапісу. Як самі маглі б патлумачыць сутнасць такой творчасці?**

— Я даўно рыхтаваўся да гэтага. Рана ці позна, але прыйшоў бы да абстракцыі. Навучыўся думаць падсвядома — у мяне вуха таксама бачыць. Для мяне колер прыйшоў у свабоднае плаванне, ён у мяне размаўляе: і пра смутак, і пра радасці, пра пачуцці, пра нюансы пачуццяў.

— **Калі пішаце працу, уяўляеце яе будучага гледача? Хацелі б, каб яму было зразумела тое, што вы спрабуеце выказаць?**

— Скажу шчыра, я імкнуся чуць сябе. Чаму? Калі я адклікаюся, значыць перадаю свае эмоцыі і іншым. Усім — не. Але аднаму, двум, дзесяці гэта будзе блізка. У мяне з’явілася шмат значных, якія хочуць размаўляць на гэтых тэмах. Калі адбываюцца такія зносіны, я раскрываю, якім шляхам хачу дайсці да гледача.

— **Вам, як прадстаўніку «свайго» жывапісу, напэўна, усё ж складаней, чым іншым мастакам?**

— На жаль, сёння сапраўднага непрадметнага жывапісу практычна няма. Ёсць нейкая выхалашчанасць: адсутнічае рытм, няма працы колеру. Дарэчы, у Еўропе такія праблемы ўжо даўно адбываюцца. Мастаку патрэбныя вялікія веды, якія ён павінен акумуляваць у сабе. Ён павінен вызначыцца з прыярытэтамі свайго ўнутранага стану. Я свае прыярытэты выдатна ведаю. Гэта — колер, колер і яшчэ раз колер! Ён складаецца ў рытмы, а яны завязваюцца ў сістэмы, у цэлыя напрамкі. Каб не застацца на месцы, трэба ўвесь час працаваць.

— **Калі вы вучыліся ў мастацкім інстытуце, у вас жа яшчэ не было яркай праявы таго стылю, які сёння ўласцівы мастаку Анатолю Кузняцову?**

— Вядома, стыль робіць час. І праца.

— **Ваашы педагогі разумелі вас?**

— Так.

— **А былі тыя, хто не разумеў?**

— Я не быў дысідэнтам. Я нармальна працаваў, вучыўся, стараўся. Інфармацыі аб стылях ў жывапісу практычна ніякай

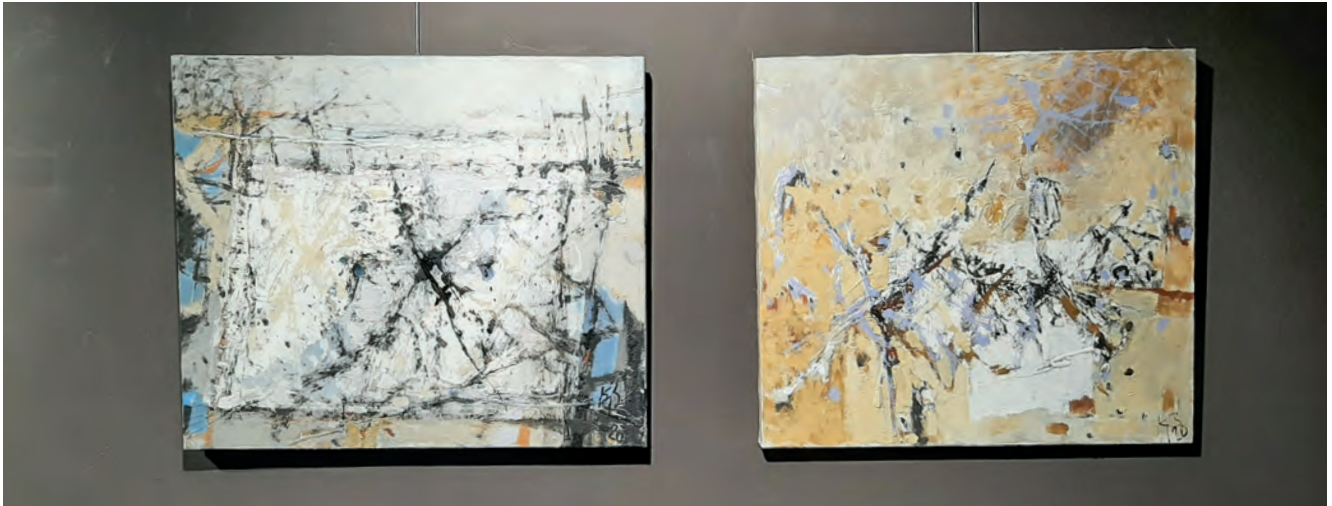

Анатоль Кузняцоў: «Я свядома прыходзіў да беспрадметнага мастацтва, бо тут можна сказаць пра тыя рэчы, пра якія не скажаш у прадметным мастацтве».

не было. Былі брашуры тыпу «Ідэалогія буржуазнай культуры» і ў іх разглядаліся нейкія кірункі. Я гэта бачыў, але я яшчэ не разумеў. Я не лічу сябе чыстым авангардыстам, з ног на галаву не станаўлюся. Я толькі адчуваю, што ў гэтым магу раскрыцца, сказаць нешта сваё.

— **А як вы ставіцеся да правядзення выстаў? Для вас гэта падзея? Ці вы да гэтага абыхакавыя?**

— Не, не абыхакавы. Раней я рабіў шмат выстаў. Потым выставачныя залы запусцелі. Цяпер іх зноў, можна сказаць, прывялі ў парадак. Лічу, што мастаку выстава патрэбная. Яна неабходная, каб правесці сябе: які ты, як ты выглядаеш з боку. Карціна жыве тут, з табой. А там, на выставе, яна жыве іншым жыццём. І ты павінен разабрацца, што трэба рабіць далей, як ісці наперад, каб

гэта было больш пераканаўчым, больш актыўным. Для кожнага мастака важная выстава.

— *Мастак — гэта чалавек, які прадстаўлены ў майстэрні шмат гадзін сам сабе. Якія думкі прыходзяць звычайна вам у працэсе творчасці?*

— Думак шмат. Кінуць бы ўсё... Таму што, як правіла, сапраўдная карціна даецца цяжка. Заўсёды трэба перамагаць. Кожнае палатно — як быццам усё нанава пачынаецца. Карціна павінна адбыцца. Для гэтага трэба прыкласці шмат намаганняў: і фізічных, і маральных. Часцяком бываюць цяжкія перыяды: не ўдаецца колер, не складваецца вобраз. Вось і думаеш, а можа кінуць усё? Але заўтра прыходзіш у майстэрню і зноў працуеш. І дамагаешся, перамагаеш.

— *А ў вашых карцінах назвы ёсць?*

— Ёсць, вядома. У мяне неяк цыкламі яны ўсе. «Белая сюіта» — цыкл, які праходзіць па ўсім жыцці. Пачынаўся яшчэ з фігуратыўных работ. Потым пайшлі цыклы «Каларыстычныя прасторы», «Вібрацыі святла». Зусім нечаканы цыкл «Даліна фараонаў» — ніколі не думаў, што я з нагоды Егіпта магу зрабіць нешта.

Гэты праект уяўляе адну з яркіх граняў творчасці Анатоля Кузняцова і адлюстроўвае такую рысу яго мастацкай натуры як глыбокая цікавасць да філасофскіх ідэй старажытных культур, вечных агульначалавечых каштоўнасцяў. Маляўнічы егіпецкі цыкл з экзатычнай назвай «Даліна фараонаў», выкананы ў 2005–2006 гадах, створаны пад уражаннем ад рэальнага знаёмства аўтара з старажытнаегіпецкай далінай цароў. Зрэшты, у палотнах Анатоля Кузняцова не ўбачыць знаёмых шматлікіх архітэктурных абрысаў, таемных надпісаў і іншых турыстычных асацыяцый. У яго працах бясцэнныя рэліквіі чалавечай гісторыі трансфармуюцца ў неверагодна ўрачысты гімн вечнасці, нібы аўтару прыдчыніўся вышэйшы сэнс зямнога быцця. Старажытная арабская прыказка абвяшчае: «Усё на свеце баіцца Часу, але сам Час баіцца Пірамід». У маштабных і велічных нефігуратыўных палотнах Анатоля Кузняцова гэтая старажытная формула нечакана становіцца бачнай.

Так, гэты цыкл мастак напісаў пасля таго, як натхніўся мудрасцю і веліччу старажытнай культуры. Уражанні выліліся ў экспрэсіўныя злучэнні цёплых кветак і ззянне золата. Анатоля Кузняцова называюць адным з найстарэйшых беларускіх абстракцыяністаў. Тое, што яму цесна ў фігуратыў-

ным жывалісе, ён зразумеў у 80-я гады. Тады і пачала складацца яго пазнавальная манера.

— *Калі чалавек працуе ў рэалістычнай манеры, то ён сюжэтам адлюстроўвае нейкую падзею. Там усё больш-менш зразумела. Вы ж усяго толькі колерам ці яшчэ нейкімі элементамі хочаце адлюстраваць разнастайнасць рэальнасці. Ці не замала сродкаў?*

— У мяне прысутнічае пластычны сюжэт, дзе адбываецца рух рытмаў. Яны могуць напружвацца па паверхні, расслабляюцца, пераходзяць з аднаго стану ў іншае. Каларыстыка там — з цёплага ў халоднае, з халоднага ў цёплае. Гэта цэлая рэжысура паверхні, дзе ёсць паняцце прасторы. Вось і працуеш з гэтай прасторай. Што гэта такое, як яно фарміруецца? Гэта не проста кропкі, не проста плямы. Яны рухаюцца, размаўляюць. Яны дапамагаюць чалавеку — на інтуітыўным узроўні кантакт адбываецца. Прастора бывае і глыбінная, філасофская. Прастораў шмат, калі яны акумулююцца, ствараюць нешта агульнае як тэму.

— А калі б у вас было дастаткова часу, што хацелі б абавязкова зрабіць?

— Я шмат пішу эмацыйных рэчаў. Часта бываю на азёрах, прыроду адчуваю. Для мяне гэта так блізка стала. Я ніколі не думаў, што трапію ў кропку, знаходзячыся ў Беларусі. Гэта мае месца. Да прыкладу, як я напісаў карціну «Памяці Курасавы». Я тут гэта ўбачыў. Сядзеў на возеры, быў бачны стары трыснёг, ішоў снег вялікімі шматкамі. Ён не падаў, а вісеў. І я свае адчуванні чамусьці з Курасавой звязаў. Хоць Курасава — неарэаліст, ён працаваў на кантрасце. А наогул Беларусь — мае месца, дзе я вельмі эмацыйна ўспрымаю вібрацыю, звязаную не толькі з колерам, але і са слыхам, з пахам, з нюхам.

— Думаеце, у іншым месцы такога падсілкоўвання не атрымалі б?

— Тут каларыстыка асаблівая. Я выхаваны ёй.

— Мяркую, што большасць ваших работ зыходзіць ад уяўнага, знутры. Толькі нейкая частка сюжэту — знешняя крыніца, якая падахвочвае вас адлюстравачь нешта ў працы. Магчыма, памыляюся, а таму ўдакладню: у вас, як у мастака непрадметнага жывавісу, што першасна?

— Адназначна сказаць, чаму адбылося так, а не інакш, немагчыма. Нешта праз органы зроку прыйшло, а нешта ў прынцыпе цяжка растлумачыць: адкуль гэта ўзялося? Напэўна таму, што я живу. За дзень адбываецца вельмі шмат перажыванняў. Яны

Анатоль Кузняцоў нарадзіўся ў 1947 годзе ва Усць-Камчацку Хабараўскага краю (Расія). У 1976 годзе скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (цяпер Акадэмія мастацтваў), аддзяленне станковага жывавісу. Сябра Беларускага саюза мастакоў (1983), творчага аб'яднання «Няміга — 17» (1988), міжнароднага аб'яднання мастакоў «Сонечны квадрат» (2000). Узнагароджаны медалём Францыска Скарыны — «За ўклад у развіццё і прымнажэнне духоўнага і інтэлектуальнага патэнцыялу, культурнай спадчыны беларускага народа». Удастоены спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяржаўнай культуры і мастацтва. Творы мастака знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Дзяржаўнай Траціякоўскай галерэі ў Маскве, музеі Нью-Брунсвік (ЗША), іншых музеях і галерэях блізкага і далёкага замежжа, а таксама ў прыватных калекцыях Фінляндыі, Нарвегіі, Швецыі, Германіі, Францыі, Італіі, Галандыі, Тайваня, Тайланда, Японіі, Ізраіля, Польшчы, Літвы, Латвіі, Расіі. Жыве ў Мінску.

і з'яўляюцца нейкай матэрыялізаванай часткай для пасылу пачаць працу. Я сябе так выхаваў, мне гэта блізка. Хоць свабодна магу маляваць дрэвы, дамы, адлюстраванне ў вадзе. Я малюю з натуры, але імкнуся бачыць тое, што не бачаць іншыя. Я павінен разгледзець, што звычайны чалавек наогул не бачыць.

— А сябе напраўляеце ў працах?

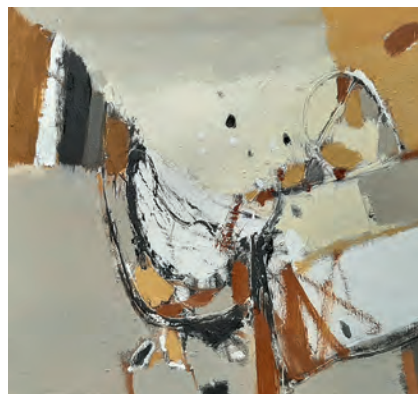
— Абавязкова. Я вельмі капрызны да колеру. Пачынаеш жа спантанна, ідзе цяжкі працэс, калі ты павінен уключыць свядомасць. Без пэндзля сядзіш гадзіну-іншую: думаеш, глядзіш. Вельмі карысная праца. Бо мастак — гэта не прафесія, гэта стан. Ты павінен да сабе ісці. Не трэба імкнуцца быць ва ўвазе. Гэта памылка. Я не хачу быць модным, я хачу быць самім сабой.

Відавочна, што яго творчасць абсалютна інтуітыўная, калі вобразы нараджаюцца ў працэсе імправізацыі. У карцінах Анатоля Кузняцова толькі зрэдку праглядаецца намёк на якія-небудзь прадметы. Контуры формаў раствараюцца ў прастору. Ён вызваліўся ад прадметных уяўленняў, погляд засяроджаны на душэўных перажываннях, думках і пачуццях. Такі яго выбар.

Веніямін Міхееў.
Фота аўтара.

На адной з апошніх выстаў Анатоля Кузняцова

Мазаїка з твораї Анатоля Кузнецова

РЭСПУБЛІКАНСКАЕ
УНІТАРНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА
ЭЛЕКТРАСУВЯЗІ

МАСКВА - ФРАНКФУРТ

RTD: 32 MC

МАСКВА

МІНСК

РЫГА

БЕРЛІН

ВАРШАВА

КІЕЎ

ЛОНДАН

ФРАНКФУРТ

МІНСК - ФРАНКФУРТ

RTD: 21,2 MC

МІНСК - ВАРШАВА

RTD: 6,88 MC

МІНСК - МАСКВА

RTD: 9,99 MC

65 000 KM

валаконна-аптычныя лінія

4,4 ТБІТ/С

ёмістасць магістральнай сеткі

4 ТБІТ/С

унутрызоная сетка
перадачы дадзеных

ДА 16 ТБІТ/С

магчымасці транзітнай сеткі

ГАЛАСАВЫЯ ПАСЛУГІ

тэрмінацыя міжнародных тэлефонных
званкоў у стацыянарную і мабільныя сеткі
Беларусі

- уласная стацыянарная сетка (4,2 мільёна абанентаў);
- прамыя ўзаемасувязі з усімі беларускімі мабільнымі аператарамі;
- Toll Free паслугі (IFS/UIFN/HCD).

ІРЛС/ІЕРЛ

выдзеленыя тэлекамунацыйныя каналы
паміж Беларуссю і любой іншай краінай свету

- ад 64 Кбіт/с да 100 Гбіт/с;
- SDH/DWDM/MPLS (Ethernet L2, L3 VPN);
- 24/7/365 (366) тэхнічная падтрымка;
- SLA 99,5 і вышэй;
- нізкія затрымкі і RTD.

КАНАЛЫ СУВЯЗІ

выдзеленыя тэлекамунацыйныя каналы
праз тэрыторыю Беларусі ў напрамку Еўропы
і Расіі

- самы кароткі прамы маршрут;
- да 100 Гбіт/с на канал;
- гарантаваны SLA да 99,9;
- опцыя поўнага геаграфічнага разнясення;
- сувязь з найбуйнейшымі ДЦ.

“НА СУВЯЗІ СА СВЕТАМ”

Сувязь з намі:

Упраўленне па арганізацыі продажу
Алена Слабко
slabko.es@main.beltelecom.by
+375 (17) 217 1260

Аддзел продажу паслуг аператарам
Вольга Раманюк
olgayr@main.beltelecom.by
+375 (17) 217 1242

Сектар продажу паслуг міжнародным аператарам
Таццяна Дзянісава
taniad@main.beltelecom.by
+375 (17) 217 1262